

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
مُمول من الاتحاد الأوروبي

İŞGÜCÜ PİYASASINA GEÇİŞİN DESTEKLENMESİ PROJESİ

İL BAZLI SOSYOEKONOMİK SEKTÖR MEVCUT DURUM RAPORU

BURSA

T.C. ÇALIŞMA VE
SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIğI

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

TÜRK KIZILAY TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI KOORDİNATÖRLÜĞÜ SOSYOEKONOMİK GÜÇLENDİRME PROGRAMI

İŞGÜCÜ PİYASASINA GEÇİŞİN DESTEKLENMESİ PROJESİ İL BAZLI SOSYOEKONOMİK SEKTÖR MEVCUT DURUM RAPORU

Türk Kızılay Yayınları
Ankara, Türkiye
Mayıs 2025

“Bu yayın Avrupa Birliği’nin maddi desteğiyle hazırlanmıştır. Yayın içeriği T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu, Türk Kızılay sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.”

Rapor İçeriği: Doç. Dr. Semih CEYHAN, Doç. Dr. Emre Burak EKMEKÇİOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Musab Talha AKPINAR, Öğr.Gör. Muhammed Emin KARABACAK, Doç. Dr. Merve KARACAER, Dr. Esengöl DEMİREL, Prof. Dr. Erol KAHVECİ, Tunahan ALTUNDAŞ, Orçun ARINAN

Rapor Geliştirme: Mehmet Altay SEVİNÇ, Şeyda YEĞİNER, Melike BÜYÜ ELPE, HümeYra DOĞANAY Serengöl GÜMÜŞ, Fatma Rana CEYLANDAĞ KARBAN, Murat YILMAZ, Hazel TURGUT, Ayşe Hitay TUÇALTAN

Grafik Tasarım: Kardelen YAĞCI, Hasan ŞANLI

Türkiye Kızılay Derneđi

Ataç 1 Sok. No:32 Yenışehir – Ankara/Çankaya
E-Posta: info@kizilay.org.tr

Bu rapor içeriği, IPCEU tarafından oluşturulmuştur. Her hakkı Türk Kızılay’a aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Rehberin bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması için Türk Kızılay’dan izin alınmalıdır. Türk Kızılay’ın izni olmadan hiçbir şekilde çoğaltılmamalı ve dağıtılmamalıdır.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

İL BAZLI SOSYOEKONOMİK SEKTÖR MEVCUT DURUM RAPORU (BURSA)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	16
I. BÖLÜM.....	19
1. LİTERATÜR ANALİZİ - BURSA'DA DEMOGRAFİK, SOSYO-EKONOMİK YAPI VE İŞ GÜCÜ VE İSTİHDAM İLE İLGİLİ TESPİTLER.....	19
1.1 Bölgesel Kültürel ve Ekonomik Faktörlerin Etkileri.....	20
1.1.1 Tarım ve Hayvancılık Sektörü.....	26
1.1.2 Sanayi ve İmalat Sektörü.....	27
1.1.3 Hizmet ve Turizm Sektörü.....	32
1.1.4 Ticaret, Enerji ve Lojistik Sektörleri.....	33
1.2 Teknolojik ve Sektörel Gelişmelerin İş Gücü Piyasası Üzerine Etkisi.....	34
1.3 İşverenlerin Göçmen İşçilere Yönelik Algıları ve Tercihleri.....	36
1.4 Sektörel İstihdam Dinamikleri: Nitelikli, Niteliksiz, Genç, Kadın ve Mevsimsel İş Gücü Talepleri.....	38
1.5 Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Kariyer Gelişimi: Cinsiyetler Arası Karşılaştırma.....	39
1.6 Literatür Analizinde Öne Çıkan Bulguları.....	40
II. BÖLÜM.....	43
2. İKİNCİL VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR.....	43
2.1 Nüfus ve Demografik Veriler.....	43
2.1.1 TÜİK Nüfus Kayıt Sistemi Verileri.....	43
2.2 İş Gücü ve İstihdam Verileri.....	51
2.2.1 TÜİK İşsizlik, İstihdam, İş Gücüne Katılım Oranı Verileri.....	51

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

2.2.2	İŞKUR İş Gücü Piyasası Verileri (Açık İş Kayıtları, İşsiz İstatistikleri, İş Gücü Araştırmaları).....	53
2.2.3	TÜİK İç ve Uluslararası Göç İstatistikleri.....	72
2.3	Sosyal Güvenlik ve Çalışma Hayatı Verileri.....	75
2.3.1	SGK Verileri (Sigortalılık Türü ve Dağılımı, Sosyal Güvenlik Kapsamı).....	75
2.3.2	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma İzinleri ve İstatistikleri.....	80
2.4	Göç İdaresi Başkanlığı Verileri.....	80
2.5	İkincil Verilerin Analizinde Öne Çıkan Bulgular.....	86
III.	BÖLÜM.....	89
3.	ANKET ÇALIŞMASI ANALİZİ VE BULGULAR.....	89
3.1	Demografik Veriler.....	89
3.2	İş Gücü Piyasası Analizi.....	92
3.3.	İş Gücü Talebi ve Nitelikli Personel Açığı.....	94
3.4	Göçmen İşçiler ve Engelli Bireylerin İstihdamı.....	99
3.5	Kadın İş Gücü.....	105
3.6	Teknolojik Değişim ve İş Gücü Üzerindeki Etkileri.....	107
3.7	Sektörel ve Bölgesel İş Gücü Dinamikleri.....	114
3.8	Eğitim ve İstihdam Arasındaki Bağlantılar.....	118
3.9	İşe Alım Süreçleri ve Karşılaşılan Zorluklar.....	121
3.10	Anket Çalışması Analizinde Öne Çıkan Bulgular.....	124
IV.	BÖLÜM.....	127
4.	BURSA'DA İŞ GÜCÜ PİYASASI, EKONOMİK YAPI VE GÖÇ DİNAMİKLERİNE YÖNELİK NİTEL ANALİZ.....	127
4.1	Nitel Görüşmelerin Metodolojisi.....	127

4.2 Genel Sektörel Durum: İstihdam Açısından Potansiyel Kapasite ve Fırsatlar.....	128
4.3 İş Gücü Açığı Bulunan Sektörler.....	130
4.4 İş Gücü Nitelikleri ve Arz-Talep Eşleşmesi.....	134
4.5 Kadınların İş Gücü Piyasasına Katılımı: Fırsatlar ve Kısıtlılıklar.....	137
4.6 İşverenlerin Göçmen İş Gücüne Karşı Yaklaşımları ve Piyasa Dinamikleri.....	139
4.7 Göçmenlerin Kayıtlı İş Gücü Piyasasına Geçişinin Önündeki Engeller.....	141
4.8 Olası Geri Dönüşlerinin İş Gücü Piyasasına Etkileri.....	143
4.9 İş Gücü Piyasasına Geçişte Kurumlar Arası İletişim Ağı.....	144
V. BÖLÜM.....	147
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	147
KAYNAKÇA.....	154

Tablolar Dizini

Tablo 1. Bursa İli Demografik Verileri	20
Tablo 2. Bursa İli Temel Göstergeleri	22
Tablo 3. Sanayi İstihdamının Çalışan Tipine Göre Dağılımı	25
Tablo 4. Bursa Gayrı Safi Milli Hasılası	29
Tablo 5. Bursa'da Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı (2021)	30
Tablo 6. TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023	44
Tablo 7. İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu, 2023.....	44
Tablo 8. İllere ve Cinsiyete Göre Ortanca Yaş, 2023.....	45
Tablo 9. İl, Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2023.....	46
Tablo 10. Yabancı Nüfus	47
Tablo 11. Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü, 2008-2023	48
Tablo 12. Yaş Bağımlılık Oranı, 2007-2023.....	49
Tablo 13. Yıllara Göre Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu, 2007-2023.....	50
Tablo 14. İl Düzeyinde İşsizlik Oranı	51
Tablo 15. İl Düzeyinde İstihdam Oranı.....	52
Tablo 16. İl Düzeyinde İş Gücüne Katılma Oranı	52
Tablo 17. Açık İşler ve İşe Yerleştirmeler	53
Tablo 18. Yaş Gruplarına ve İllere Göre Yerleştirmeler	54
Tablo 19. İşe Yerleştirmelerin Eğitim Durumlarına ve İllere Göre Göre Dağılımı	55
Tablo 20. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	56
Tablo 21. Yaş Gruplarına Göre İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler.....	57

Tablo 22. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	59
Tablo 23. Engelli, Eski Hükümlü ve Terörle Mücadelede Yaralananlara İlişkin İşe Yerleştirmeler.....	60
Tablo 24. Engellilere İlişkin Sayısal Veriler	61
Tablo 25. İŞKUR Tarafından Kadınlara Yönelik Sunulan Hizmetler.....	62
Tablo 26. İŞKUR'un Sosyal Yardım Alanlara Yönelik Sunulan Hizmetler	63
Tablo 27. İller Bazında İşsizlik Sigortası Faaliyetleri.....	64
Tablo 28. İller Bazında Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler	65
Tablo 29. İller Bazında Öğrenim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler	66
Tablo 30. İl Bazında Eğitim ve Program Türlerine Göre Aktif İş Gücü Piyasası Programları.....	67
Tablo 31. İŞKUR İş Danışmanlığı, Meslek Danışmanlığı, İşyeri Ziyareti, Okul Ziyareti, Grup Görüşme Mevcudu ve İş Kulübü Faaliyetleri.....	69
Tablo 32. Engelli, Genç, Kadın ve Yüksek Öğrenim Durumuna Göre Bireysel Görüşme..	70
Tablo 33. Öğrenim Düzeylerine Göre Bireysel Görüşmeler.....	71
Tablo 34. İŞKUR- İllere Göre Açık İş İlanları, İşe Yerleştirme ve Kayıtlı İşsizler	72
Tablo 35. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 2023.....	72
Tablo 36. Göç Etme Nedenine Göre Bursa'nın Aldığı Göç, 2023.....	73
Tablo 37. Göç Etme Nedenine Göre Bursa'nın Verdiği Göç, 2023.....	74
Tablo 38. İllere ve Cinsiyete Göre Bursa'ya Gelen ve Bursa'dan Giden Göç, 2023.....	75
Tablo 39. Sosyal Güvenlik Kapsamı (4/1-A, 4/1-B, 4/1-C), 2023.....	76
Tablo 40. Zorunlu Sigortalıların Cinsiyete Göre Dağılımı (4/1-A, 4/1-B, 4/1-C), 2023.....	76
Tablo 41. 4/1-A Kapsamındaki İş Yerleri, Zorunlu Sigortalılar ile Prime Esas Ortalama Günlük Kazançların İl, Sektör ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2023.....	77

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Tablo 42. Genel SGK Verileri, 2023	78
Tablo 43. İllere ve Cinsiyete Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzni Sayısı, 2023.....	80
Tablo 44. İkamet İzni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı 27.02.2025 Tarihi İtibarıyla	81
Tablo 45. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere göre Dağılımı.....	82
Tablo 46. Bursa Katılımcılarının Demografik Analizi.....	90
Tablo 47. Bursa İş Gücü Piyasasının Mevcut Durumu Gözlemi.....	92
Tablo 48. Bursa İstihdamın Azalması Veya Durgunlaşması Nedenleri.....	93
Tablo 49. Bursa Yüksek Talep Gören Sektörlerde İş Gücü Talebini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecesi.....	94
Tablo 50. Bursa Nitelikli İş Gücü Arzında Sıkıntı Yaşanan Sektörler	96
Tablo 51. Bursa Nitelikli İş Gücü Açığının Nedenleri	97
Tablo 52. Bursa'da Sektörel Beceri ve Yetenek Açığı	98
Tablo 53. Bursa'da Girişimlerin Yetenek ve Beceri Açığını Kapatmadaki Etkisi	99
Tablo 54. Bursa'daki Göçmen İşçi İstihdamına İlişkin Genel Algı	100
Tablo 55. Bursa'da Göçmen İşçi İstihdamına İlişkin Kararları Etkileyen Faktörler	101
Tablo 56. Bursa'da Göçmen İşçi Çalıştıran Kurumlardaki Etkisi	102
Tablo 57. Bursa'da Göçmen İşçi Çalıştıran Kurumların Yaşadığı Zorluklar	102
Tablo 58. Göçmen İşçileri İşe Alma Sürecindeki Zorluklar	103
Tablo 59. Göçmen İşçileri İşe Alma Sürecine Yönelik Politika Ve Stratejiler	103
Tablo 60. Bursa'daki Kurumlarda Engelli Kişilerin İstihdam Edilmesine Yönelik Genel Algı	104
Tablo 61. Bursa'da Engelli Çalışanların Kurumların Performanslarına Olan Etkisi	104

Tablo 62. Bursa'da Kadın İş Gücü Becerileri.....	105
Tablo 63 Bursa'da Kadın İş Gücünü Sınırlandıran Faktörler	106
Tablo 64. Bursa'da Kadın İş Gücünü Sınırlandıran Faktörler.....	107
Tablo 65. Yeni Teknolojilerin Bursa'da İş Gücü Piyasasına Etkisi	108
Tablo 66. 10 Yıl İçinde En Çok Talep Görebilecek Meslek veya Uzmanlık Alanları	109
Tablo 67. Teknolojik Gelişmelere Göre Mesleklerin Talep Görme Olasılığı	110
Tablo 68. Yeni Teknolojik Ve Endüstriyel Gelişmelere Uyum Sağlamadaki Karşılaşılan Zorluklar.....	111
Tablo 69. Gelecekteki İş Gücü Piyasasında Çalışanlar İçin En Kritik Beceriler	111
Tablo 70. Bursa'da Özel Sektörün İş Gücünü Teknolojik Değişimlere Hazırlamak İçin Yatırım Yapması	112
Tablo 71. Teknolojik Gelişmelerden Fayda Sağlayabilecek Gruplar	112
Tablo 72. Teknolojik Gelişmeler Nedeniyle İş Kaybı Yaşayabilecek En Yüksek Grup	112
Tablo 73. Teknolojinin İş Gücü Piyasası Üzerindeki Etkisini Ele Almak İçin Alınabilecek Tedbirler.....	113
Tablo 74. Yeni Teknolojilerin Neden Olduğu İş Gücü Piyasasındaki Değişikliklere Hazır Olma Durumu	113
Tablo 75. Bursa'da Sektörlerin Gelişimini Etkileyebilecek Faktörler.....	115
Tablo 76. Bölgedeki Sektörlerin Öne Çıkmasındaki veya Gerilemesindeki Kültürel Faktörler ve Ekonomik Faktörler	116
Tablo 77. Bursa Sektörel Yetenek ve Beceri Açığı	116
Tablo 78. Bursa İş Gücü Talebinin Yüksek Olabileceği Sektörler.....	117
Tablo 79. Bursa Sektörlerin Teknolojik Gelişmelerden Etkilenme Olasılığı.....	118
Tablo 80. Bursa'daki Mevcut Eğitim ve Öğretim Programlarının Çalışanları Teknolojik ve Endüstriyel Gelişmelere Hazırlamada Etkisi.....	119

Tablo 81. Üniversitelerin ve Kariyer Merkezlerinin Kişilerin Yeni Teknolojilere Uyum Sağlamasındaki Rolü.....	120
Tablo 82. Teknik Becerilere Sahip Bireylere Ulaşmadaki Zorluk Derecesi.....	121
Tablo 83. İşe Alım Sırasında Karşılaşılan Zorluklar.....	122
Tablo 84. İşe Başvuranlar Arasındaki Beceri Boşluğu.....	122
Tablo 85. Ekonomik Koşulların İşe Alım Sürecine Etkisi.....	123
Tablo 86. Kurumsal Performansı İyileştirmede Çeşitliliği ve Kapsayıcılık	123
Tablo 87. Bursa'da İş Gücü Açığı Bulunan Sektörler ve Pozisyonlar	131
Tablo 88. İş Gücü İhtiyacı Duyulan Sektörler ve Aranılan İş Gücü Özellikleri	152

Şekiller Dizini

Şekil 1. Bursa İlçe Gelişmişlik Sıralamaları	24
Şekil 2. Bursa Literatür Analizi Sonucu Tespitler	41
Şekil 3. Bursa Katılımcılarının Eğitim Durumu (a), Çalıştığı Kurum (b) ve Pozisyonlarına (c) Ait Oranlar	91
Şekil 4. Bursa İş Gücü Nitelikleri ve Arz-Talep Eşleşmesi İle İlgili Tespitler ve Öneriler.....	135
Şekil 5. Göçmenlerin Kayıtlı İş Gücü Piyasasına Geçişinin Önündeki Engeller	142

Grafikler Dizini

Grafik1. Bursa İli Demografik Bilgiler.....	20
Grafik2. Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	85

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Kısaltmalar

AR-GE	: Araştırma Geliştirme
BAĞ-KUR	: Bağımsız Çalışanlar Sosyal Güvenlik Kurumu
GKSS	: Geçici Koruma Sağlanan Suriyeliler
GSS	: Genel Sağlık Sigortası
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İşKUR	: Türkiye İş Kurumu
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
NACE	: Avrupa Topluluđu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
SEGE	: Sanayi Bakanlığı Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
USD	: Amerikan Doları

GİRİŞ

Bursa, Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan ve tarih, ekonomi, sanayi ve kültürel zenginliğiyle öne çıkan bir şehir olarak ülke kalkınmasında kritik bir rol üstlenmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olarak derin tarihi mirasa sahip olan Bursa, aynı zamanda güçlü sanayi altyapısı, tarım potansiyeli ve ihracat kapasitesiyle Türkiye ekonomisinin lokomotif şehirlerinden biri konumundadır. Coğrafi konumu itibarıyla İstanbul ve Avrupa pazarlarına yakınlığı, gelişmiş ulaşım ağları ve lojistik avantajları sayesinde ulusal ve uluslararası ticarete stratejik bir merkez haline gelmiştir.

Bursa, özellikle otomotiv, tekstil, makine, gıda, kimya ve mobilya sektörlerinde güçlü üretim kapasitesine sahip olup, Türkiye'nin en büyük sanayi kentlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin otomotiv sanayisinin kalbi olarak bilinen şehir, ülkenin en büyük otomobil üreticilerine ev sahipliği yaparak istihdam ve ihracat açısından kritik bir merkezdir. Bunun yanı sıra, tarihi ipek üretimiyle köklü bir geçmişe sahip olan Bursa, günümüzde de tekstil ve hazır giyim sektörlerinde önemli bir üretim ve ihracat noktasıdır.

Sanayinin yanı sıra, Bursa aynı zamanda tarım ve turizm açısından da önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin en verimli tarım arazilerine sahip şehirlerinden biri olarak, başta zeytin, meyve ve sebze üretimi olmak üzere geniş bir tarımsal üretim yelpazesi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Uludağ gibi doğal güzellikleri ve turistik destinasyonlarıyla hem kış turizmi hem de doğa turizmi açısından büyük bir çekim merkezi olmaya devam etmektedir.

Ekonomik gücü, sanayi altyapısı ve ticari potansiyeli ile Bursa, istihdam dinamikleri ve iş gücü piyasası açısından da dikkat çeken bir yapıya sahiptir. Sürekli gelişen sanayi sektörleri ve göç hareketliliği, şehrin iş gücü arz ve talebinde önemli değişimler yaratmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan Bursa Sosyoekonomik Sektör Mevcut Durum Raporu, ilin sosyoekonomik yapısını, sektörler bazında mevcut durum analizini ve iş gücü piyasasının dinamiklerini ele alarak kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır. Rapor, Literatür Analizi, İkincil Veri Analizi, Anket Çalışması Analizi ve Bulguları, Derinlemesine Görüşmelerin Analizi ve Bulguları ve Genel Değerlendirme ve Politika Önerileri olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Literatür analizinde, Bursa ile ilgili mevcut çalışmalar incelenmiş, ön plana çıkan sektörler değerlendirilmiştir. İşverenlerin perspektifinden Bursa özelinde işsizlik, göçmen işçiler ve mesleki eğitim konuları ele alınmıştır. Yine sektörel istihdam dinamikleri, nitelikli, nitelsiz, genç, kadın ve mevsimsel iş gücü talepleri ile ilgili değerlendirmeler özetlenmiştir.

İkincil verilerde ise ağırlıklı olarak TÜİK, İŞKUR, SGK, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığı verilerinden yola çıkarak Bursa özelinde nüfus, iş gücü ve istihdam, sosyal güvenlik ve çalışma hayatı ile göç verileri değerlendirilmiştir.

Saha çalışması kapsamında ise Bursa'da gerçekleştirilen derinlemesine mülakatların yanı sıra daha geniş bir kitleye ulaşmak için (60) paydaşla anket yapılmıştır. Anket sonuçları üçüncü bölümde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ardından da dördüncü kısımda derinlemesine mülakatlarda ortaya çıkan bulgular sunulmuştur. Son bölümde, tüm bu bilgiler ve bulgular ışığında Bursa özelinde iş gücü piyasasının geliştirilmesine yönelik öneriler ve stratejiler değerlendirilmiş, sürdürülebilir istihdam ve sosyal uyum için politika önerileri sunulmuştur.

Elinizdeki Bursa Sosyoekonomik Sektör Mevcut Durum Raporu, karar alıcılara ve istihdam süreçlerinde aktif rol oynayan paydaşlara, iş gücü piyasasının yapısını anlamak ve stratejik yönlendirmeler yapmak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle iş gücü piyasasına entegrasyonu artırmak isteyen kamu ve özel sektör temsilcileri, bu rapor aracılığıyla Bursa'daki öne çıkan istihdam alanlarını, işveren beklentilerini ve işe yerleştirme süreçlerinde izlenebilecek etkili yöntemleri değerlendirme fırsatı bulacaktır.

Bu doğrultuda, rapor; politika yapımcılar, iş dünyası temsilcileri ve akademik çevreler için Bursa'nın mevcut sosyoekonomik dinamiklerini ortaya koyarak, ilin iş gücü piyasasına dair kapsamlı bir kaynak oluşturmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, bölgesel ekonomik potansiyelin daha etkin kullanılması için stratejik yol haritaları sunarak, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma süreçlerine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu rapor; politika yapımcılar, iş dünyası temsilcileri ve akademik çevreler için Bursa'nın mevcut sosyoekonomik dinamiklerini ortaya koyarak, ilin iş gücü piyasasına dair kapsamlı bir kaynak oluşturmayı amaçlamaktadır.

I. BÖLÜM

I. BÖLÜM

1. LİTERATÜR ANALİZİ - BURSA'DA DEMOGRAFİK, SOSYO-EKONOMİK YAPI VE İŞ GÜCÜ VE İSTİHDAM İLE İLGİLİ TESPİTLER

Bursa, Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olarak büyük bir tarihi öneme sahiptir. 1326 yılında Osmanlılar tarafından fethedilen şehir, ipek üretimi ve ticaretiyle öne çıkmış, erken dönem Osmanlı mimarisinin en önemli örneklerine ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı döneminde büyük bir ticaret merkezi haline gelen Bursa, özellikle ipek yolu üzerindeki konumuyla ekonomik ve kültürel olarak gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde sanayi yatırımları ile öne çıkan şehir, günümüzde de sanayi, tarım ve ticaret alanlarında Türkiye'nin en önemli şehirlerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir.

Demografik açıdan bakıldığında, Bursa 2023 yılı itibarıyla 3.214.571 kişilik nüfusa sahiptir ve Türkiye'nin en kalabalık dördüncü ili konumundadır. Nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 308 kişi olup, şehir nüfusu toplam nüfusun %85'ini oluşturmaktadır. Bursa, Türkiye'nin en fazla göç alan şehirlerinden biri olup, hem iç göç hem de uluslararası göç açısından önemli bir merkezdir. Özellikle Suriyeli göçmen nüfusu dikkate alındığında, 27 Şubat 2025 itibarıyla 162.928 kişilik bir GKSS nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Şehir, geniş iş gücü potansiyeli ile sanayi sektöründeki istihdamı yüksek olan iller arasında yer almaktadır.

Ekonomik olarak Bursa, Türkiye'nin en güçlü sanayi kentlerinden biridir. Şehirde otomotiv, tekstil ve makine sanayisi büyük bir gelişme göstermiştir. Tofaş ve Oyak Renault gibi büyük otomotiv fabrikalarının yanı sıra çok sayıda yan sanayi firması da Bursa'da faaliyet göstermektedir. Tekstil sektörü açısından Bursa, Türkiye'nin sentetik iplik üretiminin yüzde 75'ini karşılamakta ve ülkenin en büyük tekstil üretim merkezlerinden biri olarak bilinmektedir. Tarım sektörü açısından bakıldığında, şehir özellikle zeytin, kestane ve şeftali üretimiyle öne çıkmaktadır.

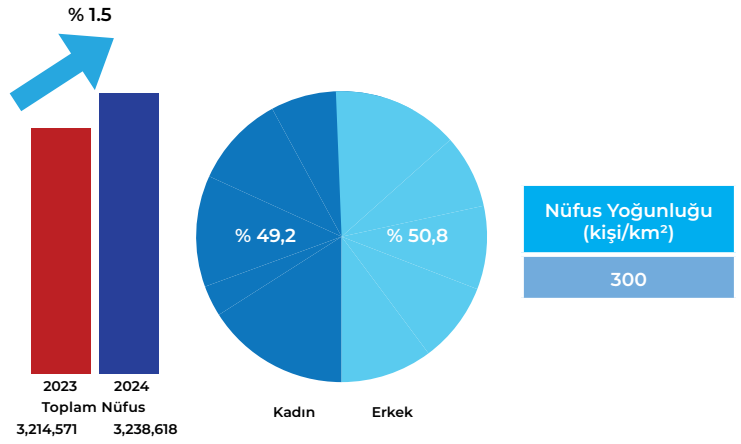
Dış ticaret açısından Bursa, 2023 yılı itibarıyla 16 milyar dolar ihracat yapmıştır. Şehrin ihracatında en büyük payı otomotiv sektörü almakta olup, bunu tekstil ve makine sanayisi takip etmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri Bursa'nın en büyük ihracat pazarları arasında yer almakta olup, şehir aynı zamanda birçok uluslararası yatırımcıyı da çekmektedir. Türkiye'nin en büyük sanayi bölgelerinden biri olan Bursa Organize Sanayi Bölgesi, sanayi üretiminde önemli bir merkez olarak öne çıkmaktadır.

Bursa'nın Türkiye ekonomisindeki yerine bakıldığında, şehir ülke genelinde dördüncü büyük ekonomi konumundadır. Türkiye'nin toplam ihracatının yüzde 5,86'sını gerçekleştiren Bursa, kişi başına düşen gayrisafi yurt içi hasıla açısından da ülke ortalamasının üzerindedir. 2022 yılı itibarıyla Bursa'da kişi başına düşen gayrisafi yurt içi hasıla 11.591 dolar olarak hesaplanmıştır. Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesinin 1963 yılında Bursa'da kurulmuş olması, şehrin sanayi ve ekonomik gelişiminde öncü bir rol oynadığını göstermektedir.

Tablo 1. Bursa İli Demografik Verileri

Kategori	Veri
Toplam Nüfus (2023)	3.214.571
Nüfus Artış Hızı (Binde)	14,72
Şehir Nüfusu (%)	%85
Kırsal Nüfus (%)	%15
Genç Nüfus (0-14 Yaş)	%25
Çalışabilir Nüfus (15-64 Yaş)	%67
Yaşlı Nüfus (65+ Yaş)	%8
Kadın Nüfus (%)	%50,2
Erkek Nüfus (%)	%49,8
İş Gücüne Katılım Oranı (%)	%53,1
İşsizlik Oranı (%)	%9,8
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	%12,3
Okuryazar Oranı (%)	%97,5
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	3,4 kişi

Grafik 1. Bursa İli Demografik Bilgileri

1.1 Bölgesel Kültürel ve Ekonomik Faktörlerin Etkileri

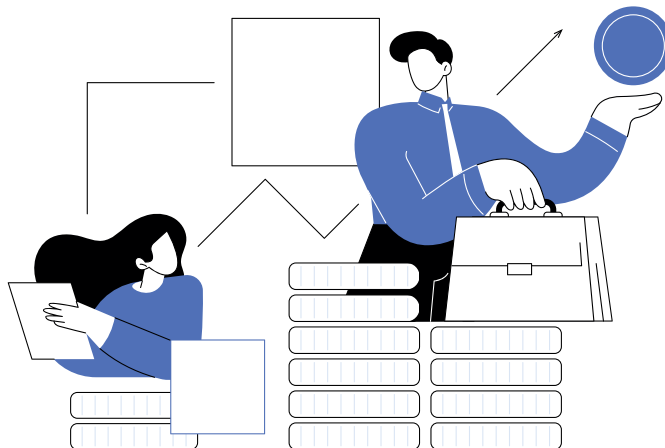
Bursa, tarih boyunca birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu durum şehrin kültürel yapısını derinlemesine etkilemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olması nedeniyle mimari yapılar, kültürel miras ve gelenekler açısından oldukça zengin bir şehir olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda Bursa, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerinin izlerini taşıyan çok kültürlü bir yapıya sahiptir ve bu durum turizm sektörünü önemli ölçüde etkilemektedir. Şehirdeki tarihi hanlar, çarşılar, camiler ve türbeler, yerli ve yabancı turistler tarafından büyük ilgi görmekte olup, 2023 yılı itibarıyla Bursa'da kültürel miras kapsamında koruma altına alınmış 1.200'den fazla tarihi yapı bulunmaktadır (Bursa Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023).

Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde, Bursa Türkiye'nin en büyük sanayi merkezlerinden biri olup, özellikle otomotiv, tekstil ve makine sanayisi alanlarında ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. 2023 yılı itibarıyla Bursa, Türkiye'nin toplam ihracatının %5,86'sını gerçekleştirmiştir ve sanayi üretimi açısından Türkiye'nin dördüncü büyük ili konumundadır. Bursa'daki organize sanayi bölgeleri ve serbest bölgeler, doğrudan yabancı yatırımları çekmekte ve ekonomik büyümeyi desteklemektedir (Bursa 2023 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023).

Bursa'nın demografik yapısı da bölgesel ekonomik gelişimi şekillendiren önemli bir faktördür. 2023 yılı itibarıyla şehrin toplam nüfusu 3.214.571 olarak belirlenmiştir. Özellikle otomotiv ve tekstil sektörlerinde faaliyet gösteren fabrikalar, dış göçten gelen iş gücüne dayalı bir üretim modeline sahiptir ve Bursa'da kayıtlı Suriyeli mülteci nüfusu 181.266 kişi olarak rapor edilmiştir (Bursa Karacabey Raporu, 2021).

Bursa'nın bölgesel ekonomik gelişimine katkı sağlayan bir diğer unsur ise tarım sektörüdür. Şehir, Türkiye'nin en büyük zeytin üreticisi konumunda olup, aynı zamanda kestane, şeftali ve domates üretiminde de önemli bir yer tutmaktadır. Tarım sektörünün sanayi ile birleşmesi sayesinde, gıda işleme ve ihracat alanlarında güçlü bir ekosistem oluşturulmuştur. 2023 yılı itibarıyla tarım sektörünün Bursa'nın toplam ekonomisindeki payı %9,47 olarak hesaplanmıştır (Bursa 2023 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023).

Bursa'nın bölgesel kültürel yapısı ve ekonomik faktörleri, şehrin ekonomik büyümesini ve sosyal dinamiklerini belirleyen en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bursa'nın tarihi mirası ve sanayi gücü, bölgesel kalkınmayı şekillendirmekte olup, şehir hem ulusal hem de uluslararası ticaretin merkezlerinden biri haline gelmiştir. Bu dinamiklerin sürdürülebilir kalkınma politikaları ile desteklenmesi, Bursa'nın ekonomik büyümesini uzun vadede koruyabilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Tablo 2. Bursa İli Temel Göstergeleri

Göstergeler	Değer	Türkiye İçindeki Payı (%)	İl Sıralaması
İl alanı (km ²)	10.813	1,39	27
Nüfus (2021)	3.147.818	3,72	4
Nüfus artış hızı (Binde) (2020/2021)	14,72		20
Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²) (2021)	302		6
Çalışma çağındaki nüfus (15-64 yaş) (2021)	2.172.296	3,78	4
Genç nüfus (15-24 yaş) (2021)	428.251	3,30	4
Toplam aktif sigortalı sayısı (2021)	1.045.956	4,23	4
Zorunlu sigortalı sayısı (4/a) (2021)	766.768	4,74	4
Sanayi (05-35-09-33) zorunlu sigortalı sayısı (4/a) (2021)	361.611	7,98	2
Cari fiyatlarla gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) (Bin TL) (2021)	302.120.912	4,17	5
Cari fiyatlarla sanayi GSYH (BCDE) (Bin TL) (2021)	133.261.550	7,06	4
Cari fiyatlarla imalat GSYH (C) (Bin TL) (2021)	125.694.280	7,81	4
Kişi başına GSYH (USD) (2021)	10.765		9
İhracat (Bin USD) (2021)	11.647.717	5,17	4
İthalat (Bin USD) (2021)	8.534.858	3,14	5
Dış ticaret dengesi (Bin USD) (2021)	3.112.859		2
İhracatın ithalatı karşılama oranı (%) (2021)	136,47		48
Toplam mevduat (Milyon TL) (2021)	129.822	2,64	5
Toplam kredi (Milyon TL) (2021)	120.400	2,74	5
Kredi/mevduat (%) (2021)	92,74		47
Teşvik belgesi sayısı (Adet) (2021)	818	6,42	2
Teşvik belgesi sabit yatırım tutarı (Milyon TL) (2021)	16.468	5,99	2

Bursa, Türkiye'nin en büyük sanayi ve ticaret merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. 2021 yılı itibarıyla nüfusu 3.147.818 kişi olup, Türkiye nüfusunun yüzde 3,72'sini oluşturmaktadır ve Türkiye'nin en kalabalık dördüncü ili konumundadır. Nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 302 kişi olup, bu da şehrin yoğun yerleşim alanlarından biri olduğunu göstermektedir. Nüfus artış hızı ise binde 14,72 olarak hesaplanmış ve bu oran Türkiye genelinde yirminci sırada yer almıştır. Bu göstergeler, Bursa'nın hem sanayi hem de göç alan bir şehir olarak nüfusunun istikrarlı bir şekilde büyüdüğünü ortaya koymaktadır.

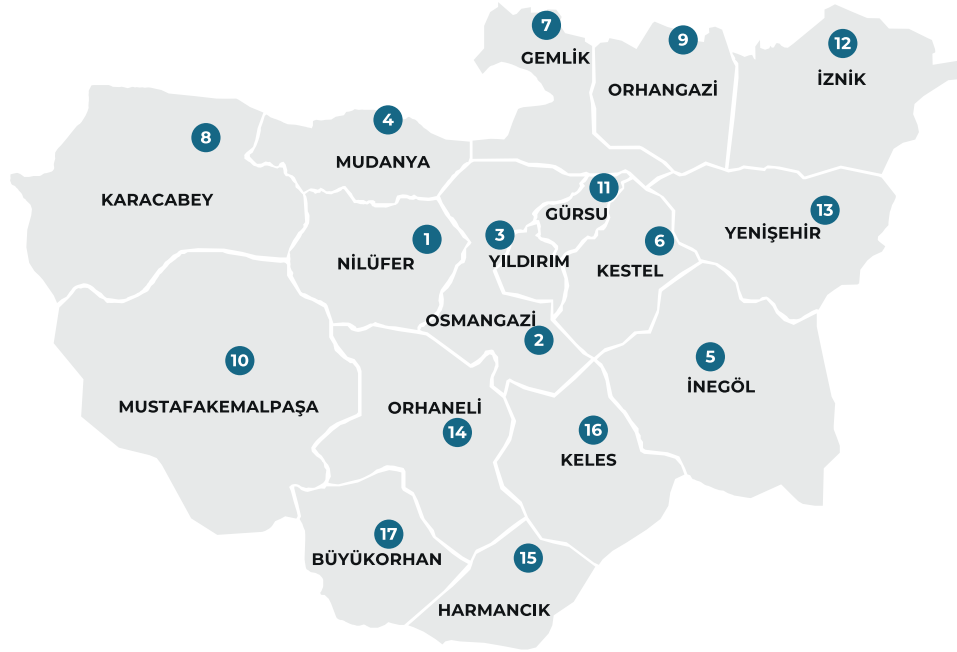
Ekonomik verilere bakıldığında, Bursa'nın 2021 yılı cari fiyatlarla gayrisafi yurt içi hasılası 302.120.912 bin TL olup, Türkiye ekonomisindeki payı yüzde 4,17 olarak belirlenmiştir ve GSYH bakımından Türkiye'de beşinci sıradadır. Bursa'nın sanayi üretimi oldukça güçlüdür ve sanayi GSYH'sinin Türkiye içindeki payı %7,06 ile dördüncü sırada yer almaktadır. İmalat sanayindeki GSKY katkısı 125.694.280 bin TL olup, bu alanda Türkiye'nin dördüncü büyük ili konumundadır. Bursa'nın sanayi sektörü, özellikle otomotiv, tekstil ve makine sanayisi alanlarında yoğunlaşmıştır.

İstihdam açısından bakıldığında, Bursa 2.172.296 kişilik çalışma çağındaki nüfusu ile Türkiye'nin iş gücü açısından en büyük dördüncü ili konumundadır. Zorunlu sigortalı çalışan sayısı 766.768 kişi olup, Türkiye genelinde dördüncü sırada bulunmaktadır. Özellikle sanayi sektöründeki zorunlu sigortalı çalışan sayısı 361.611 kişi olup, bu alanda Bursa Türkiye'de ikinci sırada yer almaktadır. Bu istatistikler, Bursa'nın sanayi üretimi ve istihdam kapasitesi açısından Türkiye'nin en önemli illerinden biri olduğunu göstermektedir.

Dış ticaret verilerine göre, Bursa'nın 2021 yılı ihracatı 11,6 milyar dolar, ithalatı ise 8,5 milyar dolar olarak kaydedilmiş ve şehir 3,1 milyar dolarlık dış ticaret fazlası vermiştir. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 136,47 olup, Türkiye genelinde kırk sekizinci sırada yer almasına rağmen güçlü bir dış ticaret dengesine sahiptir. Bursa'nın sanayi üretimi ve dış ticaret başarısı, özellikle otomotiv sektörü sayesinde sağlanmaktadır.

Finansal göstergeler açısından incelendiğinde, Bursa 129.822 milyon TL toplam mevduata ve 120.400 milyon TL toplam krediye sahip olup, her iki göstergede de Türkiye'de beşinci sırada yer almaktadır. Kredi mevduat oranı % 92,74 olup, Türkiye genelinde kırk yedinci sırada yer almaktadır. Bu durum, Bursa'daki sanayi ve ticaret faaliyetlerinin büyük ölçüde kredi destekli büyüdüğünü ve firmaların finansmana erişim konusunda aktif olduğunu göstermektedir. Bursa, sanayi ve ihracat odaklı ekonomisi, geniş iş gücü ve güçlü finansal yapısıyla Türkiye'nin en önemli ekonomik merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Şehrin sanayi üretimi ve istihdam verileri Türkiye ortalamasının üzerindedir ve ihracat fazlası vererek dış ticarete güçlü bir konuma sahiptir.

Şekil 1. Bursa İlçe Gelişmişlik Sıralamaları

Gelişmişlik Kademesi

Bursa ili ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, ilçeler arasındaki ekonomik, sosyal ve altyapısal farklılıkları ortaya koymaktadır. 2022 yılı verilerine göre, Bursa'nın ilçeleri arasında en gelişmiş bölge Nilüfer olurken, en düşük gelişmişlik seviyesine sahip ilçe Büyükorhan olarak belirlenmiştir.

Nilüfer, 973 ilçe arasında 8. sırada yer almakta olup, Bursa içerisindeki en gelişmiş ilçe konumundadır. 4,072'lik skoru ile birinci gelişmişlik kademesinde yer almakta ve Bursa'nın en modern, sanayi ve ticaret açısından en gelişmiş ilçelerinden biri olduğunu göstermektedir. Osmangazi, il içinde ikinci sırada yer almakta olup, Türkiye genelinde 32. sırada bulunarak yine yüksek bir gelişmişlik seviyesine sahiptir. Her iki ilçenin de gelişmişlik kademesi bir olarak belirlenmiştir.

Üçüncü sıradaki Yıldırım ve onu takip eden Mudanya, İnegöl, Kestel ve Gemlik ilçeleri ikinci gelişmişlik kademesine dahil edilmiştir. Bu ilçeler, sanayi ve ticaret açısından önemli olmakla birlikte, Nilüfer ve Osmangazi'ye kıyasla daha düşük bir sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesine sahiptir. Özellikle İnegöl, güçlü mobilya sanayisiyle ekonomik açıdan önemli bir konumda bulunmasına rağmen, genel sosyo-ekonomik göstergelerde ilk iki ilçeye göre geride kalmaktadır.

Mustafakemalpaşa, Gürsu, İznik ve Yenişehir gibi ilçeler üçüncü gelişmişlik kademesinde yer almakta olup, Bursa'nın kırsal ağırlıklı ilçeleri arasında bulunmaktadır. Bu ilçeler, sanayi ve ticaret merkezlerinden uzak olmaları nedeniyle gelişmişlik seviyelerinde daha düşük bir konumda yer almaktadır. Özellikle İznik ve Yenişehir gibi ilçeler tarım ve hayvancılık ağırlıklı ekonomik faaliyetlerle öne çıkmaktadır.

Orhaneli, Harmancık, Keles ve Büyükorhan gibi ilçeler ise dördüncü ve beşinci gelişmişlik kademelerine dahil edilmiştir. Büyükorhan, Türkiye genelinde 815. sırada yer alarak Bursa'nın en az gelişmiş ilçesi konumundadır. Bu ilçeler, sanayi yatırımlarının ve altyapı projelerinin sınırlı olması, göç oranlarının yüksek olması ve ekonomik çeşitliliğin az olması nedeniyle sosyo-ekonomik olarak geride kalmıştır.

Tablo 3. Sanayi İstihdamının Çalışan Tipine Göre Dağılımı

Çalışan Tipi	Türkiye Kişi	Türkiye Pay (%)	Bursa Kişi	Bursa Pay (%)	Türkiye İçindeki Pay (%)
Mühendis	174.209	4,17	14.786	4,18	8,49
Teknisyen	137.529	3,29	8.284	2,34	6,02
Diğer Teknik	69.138	1,65	4.350	1,23	6,29
Usta	270.432	6,47	19.088	5,39	7,06
İşçi	2.846.464	68,13	258.492	72,99	9,08
Kalfa	14.187	0,34	301	0,08	2,12
Çırak	19.517	0,47	622	0,18	3,19
Taşeron İşçi	143.418	3,43	4.778	1,35	3,33
BAĞKUR'lu	55.968	1,34	4.889	1,38	8,74
İdari Personel	447.203	10,7	38.535	10,88	8,62
Toplam	4.178.065	100	354.125	100	8,48

Bursa ili sanayi istihdamının çalışan tipine göre dağılımına bakıldığında, toplam 354.125 kişi sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Bursa, Türkiye genelinde sanayi istihdamının %8,48'ini oluşturarak sanayi alanında önemli bir merkez olduğunu göstermektedir. Çalışanların büyük bir kısmı işçilerden oluşurken, mühendis, teknisyen ve idari personel gibi nitelikli çalışanların da sektörde önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir.

İşçiler, Bursa sanayi istihdamının %72,99'unu oluşturarak en büyük grubu temsil etmektedir. Bu oran, Türkiye genelindeki işçi oranı olan %68,13'ten daha yüksektir. Bursa sanayisinin iş

gücü ağırlıklı bir yapıya sahip olduğunu ve büyük ölçüde üretime dayalı faaliyet gösterdiğini göstermektedir. Aynı zamanda Bursa, Türkiye'deki toplam işçilerin %9,08'ine ev sahipliği yapmaktadır.

Mühendisler, Bursa sanayi istihdamında 14.786 kişi ile %4,18'lik bir paya sahiptir. Türkiye genelindeki toplam mühendis sayısı ise 174.209 kişi olup, Bursa bu çalışan grubunun %8,49'unu barındırmaktadır. Bu veri, Bursa sanayisinin yüksek teknolojiye dayalı üretim alanlarında da önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, teknisyenlerin oranı %2,34, diğer teknik personelin oranı ise %1,23 olarak hesaplanmıştır. Bursa, Türkiye genelindeki teknisyenlerin %6,02'sine sahiptir ve bu oran şehrin sanayi altyapısının teknik uzmanlık gerektiren üretim süreçlerini desteklediğini göstermektedir.

Ustalar Bursa sanayi istihdamında %5,39'luk bir paya sahip olup, toplamda 19.088 kişi bu kategoride çalışmaktadır. Türkiye genelinde ise 270.432 usta bulunmakta ve Bursa bu grubun yüzde 7,06'sını oluşturmaktadır. Çırak ve kalfa gibi daha düşük deneyime sahip çalışanların sayısı ise oldukça düşüktür. Bursa'da çırak oranı %0,18, kalfa oranı %0,08 seviyesindedir. Türkiye geneline kıyasla Bursa, çırak ve kalfa istihdamında daha düşük bir paya sahiptir ki bu durum, sanayi sektöründe daha deneyimli ve eğitilmiş iş gücünün tercih edildiğini gösterebilir.

İdari personel, Bursa sanayi istihdamının %10,88'ini oluşturarak önemli bir yönetim ve destek rolü üstlenmektedir. Türkiye genelinde 447.203 kişi idari pozisyonlarda çalışırken, Bursa bu grubun %8,62'sini barındırmaktadır. Bu veri, Bursa'nın sanayi sektöründe sadece üretime dayalı bir yapı olmadığını, aynı zamanda yönetim, lojistik ve destek hizmetlerinde de güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Bursa sanayi istihdamında Türkiye genelinde önemli bir paya sahiptir ve özellikle işçi sınıfı ağırlıklı bir sanayi yapısına sahiptir. Bununla birlikte, mühendisler, teknisyenler ve idari personelin de belirli oranlarda istihdam edilmesi, Bursa'nın hem üretime hem de teknik uzmanlığa dayalı bir sanayi modeli izlediğini göstermektedir. Sanayi sektöründe daha fazla nitelikli iş gücü istihdam edilerek teknolojiye dayalı üretimin artırılması, Bursa'nın ulusal ve uluslararası rekabet gücünü artırmada önemli bir faktör olacaktır.

1.1.1 Tarım ve Hayvancılık Sektörü

Bursa ili, Türkiye'nin önemli tarım ve hayvancılık merkezlerinden biri olup, geniş tarım arazileri ve güçlü hayvancılık potansiyeli ile öne çıkmaktadır. 2020 yılı itibarıyla Bursa'da kişi başına düşen bitkisel üretim değeri 2.465 TL olarak belirlenmiştir. Bu değer, Türkiye ortalaması olan 2.942 TL'nin altında kalmıştır. Bursa'da tarımsal üretim değerinin yüzde 66'sı bitkisel üretimden oluşmaktadır.

Bursa, özellikle meyve ve sebze üretiminde Türkiye’de önemli bir konuma sahiptir. 2022 yılı itibarıyla Türkiye ahududu üretiminin yüzde 96,11’i Bursa’da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca böğürtlen, yaban mersini, armut ve muşmula üretiminde de Türkiye’de birinci sırada yer almaktadır. Bursa, sebze üretiminde de güçlü bir konuma sahiptir; Brüksel lahanası üretiminde yüzde 87,68, kudret narı üretiminde yüzde 47,62 ve taze bezelye üretiminde yüzde 35,03’lük bir paya sahiptir.

Bursa’nın hayvancılık sektörü de oldukça gelişmiştir. 2020 yılı itibarıyla ilde 242.065 büyükbaş hayvan, 579.525 küçükbaş hayvan, 2.362.476 broiler tavuk ve 7.825.840 yumurtacı tavuk bulunmaktadır. Kırmızı et üretimi yıllık 16.128 ton, kanatlı et üretimi 64.037 ton, süt üretimi ise 299.557 ton olarak hesaplanmıştır. Bunun yanı sıra Bursa, 1.334.908.892 adet yumurta üretimi ile Türkiye’de önemli bir üretim merkezidir. (Bursa Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023)

Bursa’da tarımsal kooperatifler ve üretici birlikleri de sektörün gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bursa’da toplam 403 tarımsal amaçlı kooperatif bulunmaktadır. Bunlardan 325’i tarımsal kalkınma kooperatifi, 58’i sulama kooperatifi ve 20’si su ürünleri kooperatifidir. Ayrıca, Bursa Bölgesi Hayvancılık Kooperatif Birliği, Bursa Bölgesi Ormancılık Kooperatif Birliği ve Bursa Bölgesi Tarım Kooperatif Birliği gibi organizasyonlar, üreticilere destek sağlamaktadır (Bursa Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023).

Bursa’daki su ürünleri üretimi de önemli bir yer tutmaktadır. 2023 verilerine göre, iç sularda avcılık yoluyla 1.207 ton, yetiştiricilik yoluyla ise 249,6 ton balık üretilmiştir. Deniz avcılığı ise 12.116 ton seviyesindedir. Bununla birlikte, Bursa’da bal ve balmumu üretimi de dikkat çekicidir. Yıllık 1.142 ton bal ve 38 ton balmumu üretimi ile arıcılık sektörünün gelişmiş olduğu görülmektedir (Bursa Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023).

1.1.2 Sanayi ve İmalat Sektörü

Bursa ili, Türkiye’nin en büyük sanayi ve imalat merkezlerinden biri olup, özellikle otomotiv, tekstil ve makine sanayisi gibi sektörlerde güçlü bir konuma sahiptir. Sanayi sektörünün Bursa ekonomisindeki payı oldukça yüksektir ve şehirde sanayi üretimi giderek çeşitlenmektedir. 2021 yılı itibarıyla Bursa’nın sanayi gayrisafi yurt içi hasılası 133.262 milyon TL olup, ilin toplam ekonomik üretiminin yüzde 44,11’ini oluşturmaktadır. Bu oran, Türkiye ortalamasının üzerinde olup, Bursa’nın sanayi üretimi açısından ülkenin en önemli merkezlerinden biri olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2022).

Bursa sanayisi içerisinde en büyük paya sahip sektörlerden biri otomotivdir. Bursa’daki otomotiv üretimi, yalnızca montaj süreçleriyle sınırlı kalmayıp, otomotiv yan sanayi firmalarının gelişmesine de büyük katkı sağlamaktadır. Türkiye’deki toplam otomotiv

üretiminin büyük bir kısmı Bursa'da gerçekleştirilmekte olup, otomotiv sektörü Bursa ekonomisinin temel taşlarından biridir.

Tekstil sektörü de Bursa için stratejik öneme sahiptir. Kent, tarihsel olarak tekstil üretimiyle öne çıkmış olup, günümüzde de tekstil sanayisinde önemli bir rol oynamaktadır. Bursa'daki tekstil sanayi firmaları hem iç pazara hem de ihracata yönelik üretim yapmaktadır. Bursa'daki sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına bakıldığında, inşaat sektörü %17,61 ile en büyük paya sahiptir. İnşaat sektörünü, %16,40 ile hizmet sektörü takip etmekte olup, bu durum Bursa'nın gelişen şehirleşme ve altyapı projeleri ile birlikte hizmet sektöründeki genişlemeyi yansıtmaktadır. Üçüncü sırada %14,71 ile tekstil sektörü yer almakta, bu da Bursa'nın geleneksel olarak güçlü olduğu tekstil sanayisinin bölge ekonomisindeki önemini koruduğunu göstermektedir. Otomotiv sektörü ise %9,35 ile dördüncü sırada gelmekte olup, Bursa'nın Türkiye'deki otomotiv üretiminde önemli bir merkez olmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır (UİB, 2021).

Sanayi istihdamı açısından Bursa, Türkiye'nin en yüksek sanayi istihdamına sahip illerinden biridir. 2021 yılı itibarıyla Bursa'da sanayi sektöründe toplam 354.125 kişi çalışmaktadır ve bu, Türkiye genelindeki sanayi istihdamının %8,48'ine karşılık gelmektedir (TÜİK ,2022). Sanayi çalışanlarının büyük bir kısmını işçiler oluştururken, mühendis ve teknisyen gibi nitelikli iş gücünün oranı da önemli bir seviyededir. Bursa'da sanayi istihdamının büyük ölçüde geleneksel üretim süreçlerine dayalı olduğu görülmektedir ve nitelikli iş gücünün artırılması şehrin sanayi üretiminin katma değerini yükseltebilir.

Bursa ili sanayi ve imalat sektörleri açısından Türkiye'nin en güçlü şehirlerinden biri olup, özellikle otomotiv ve tekstil sektörlerinde önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte, yüksek teknolojiye dayalı üretim oranlarının artırılması ve sanayi altyapısının daha da modernize edilmesi gerekmektedir. Bursa'nın sanayi üretimi, orta-yüksek teknolojiye dayalı sanayiye doğru yönlendirilerek, global rekabetçiliğin artırılması hedeflenmelidir. Bu doğrultuda, sanayi yatırımları ve teşvik politikaları ile Bursa'nın sanayi altyapısının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

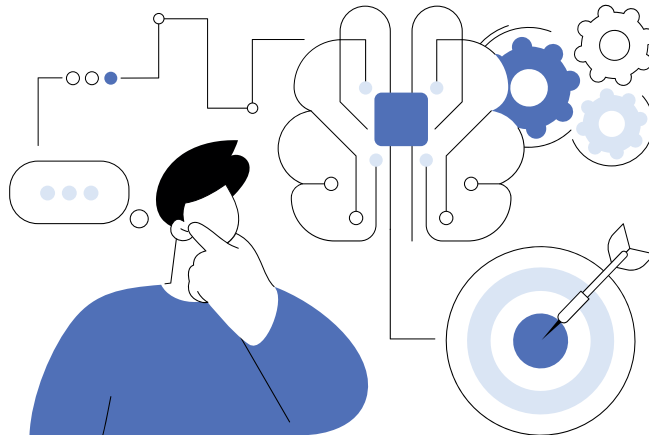

Tablo 4. Bursa Gayrı Safi Milli Hasılası

Yıl	Türkiye GSYH (Milyon TL)	Sanayi (Milyon TL)	İmalat (Milyon TL)	Bursa GSYH (Milyon TL)
2016	2.626.560	514.902	435.890	106.485
2017	3.133.704	646.827	551.276	129.187
2018	3.758.774	837.564	715.797	160.278
2019 (r)	4.311.733	942.048	788.787	178.187
2020 (r)	5.048.220	1.149.840	965.942	203.646
2021	7.248.789	1.888.149	1.609.779	302.121

Cari fiyatlarla Bursa ili Gayrisafi Yurt İçi Hasılası'nın (GSYH) gelişimi incelendiğinde, 2016-2021 yılları arasında önemli bir artış yaşandığı görülmektedir. 2016 yılında Bursa'nın toplam GSYH'si 106,4 milyar TL iken, 2021 yılında 302,1 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu süreçte toplam GSYH yüzde 183,72 oranında artmıştır. Sanayi GSYH'si ise 38,7 milyar TL'den 133,3 milyar TL'ye çıkarak yüzde 244,13 oranında büyümüştür. İmalat sektörü de benzer bir gelişim göstermiş olup, 2016 yılında 36,5 milyar TL olan üretim değeri 2021 yılında 125,7 milyar TL'ye ulaşarak yüzde 243,96 oranında artmıştır.

Bursa'nın sanayi ve imalat sektörleri, ilin toplam ekonomik yapısı içinde büyük bir paya sahiptir. 2021 yılı itibarıyla sanayi sektörü Bursa GSYH'sinin %44,11'ini oluştururken, imalat sanayisi %41,60 paya sahiptir. Bu oranlar, Bursa'nın ekonomik faaliyetlerinin büyük ölçüde sanayi üretimine dayandığını göstermektedir. Sektörel bazda Bursa, sanayi ve imalat alanında Türkiye genelinde önemli bir konumda bulunmaktadır. 2021 yılı itibarıyla Bursa, Türkiye'nin toplam sanayi üretiminin %7,06'sını ve imalat sektörünün %7,81'ini karşılamaktadır.

Bursa'nın sanayi ve imalat sektörleri, Türkiye genelinde de önemli bir sıralamaya sahiptir. 2016-2019 yılları arasında Bursa, sanayi üretiminde Türkiye genelinde ikinci sırada yer alırken, 2020 ve 2021 yıllarında dördüncü sıraya gerilemiştir. Buna karşın, toplam GSYH açısından Bursa, 2016-2021 yılları arasında sürekli olarak dördüncü sırada yer almıştır.

Genel olarak, Bursa'nın sanayi ve imalat sektörleri güçlü bir büyüme sergilemiş olsa da Türkiye genelindeki sıralamada rekabetin arttığı ve diğer sanayi şehirlerinin Bursa'nın önüne geçmeye başladığı görülmektedir. Bu durum, ilin sanayi üretiminde sürdürülebilir büyümeyi sağlamak için teknolojik yatırımlara ve yüksek katma değerli üretime yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Bursa'da Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı (2021)

Sektörler (NACE Rev 2)	Türkiye İşletme Sayısı	Türkiye Pay (%)	Bursa İşletme Sayısı	Bursa Pay (%)	Türkiye içindeki Payı (%)
B. Madencilik ve taş ocakçılığı	5.055	3,39	216	1,88	4,27
05. Kömür ve linyit çıkartılması	228	0,15	2	0,02	0,88
06. Ham petrol ve doğal gaz çıkarımı	123	0,08	5	0,04	4,07
07. Metal cevherleri madenciliği	593	0,4	37	0,32	6,24
08. Diğer madencilik ve taş ocakçılığı	4.111	2,76	172	1,5	4,18
C. İmalat	139.507	93,66	11205	97,68	8,03
10. Gıda ürünlerinin imalatı	21.481	14,42	1020	8,89	4,75
11. İçeceklerin imalatı	550	0,37	21	0,18	3,82
12. Tütün ürünleri imalatı	95	0,06	1	0,01	1,05
13. Tekstil ürünlerinin imalatı	11.752	7,89	2379	20,74	20,24
14. Giyim eşyalarının imalatı	9.477	6,36	703	6,13	7,42
15. Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	2.974	2	87	0,76	2,93
16. Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)	8.464	5,68	361	3,15	4,27
17. Kâğıt ve kâğıt ürünlerinin imalatı	2.429	1,64	140	1,22	5,76
18. Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	2.182	1,46	88	0,77	4,03
19. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	239	0,16	8	0,07	3,35
20. Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	4.698	3,15	212	1,85	4,51

Tablo 5. Bursa'da Sanayi İşletmelerinin Sektörel Dağılımı (2021)

Sektörler (NACE Rev 2)	Türkiye İşletme Sayısı	Türkiye Pay (%)	Bursa İşletme Sayısı	Bursa Pay (%)	Türkiye İçindeki Payı (%)
21. Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malz. imalatı	264	0,18	2	0,02	0,76
22. Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	10.485	7,04	753	6,56	7,18
23. Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	8.024	5,39	273	2,38	3,4
24. Ana metal sanayi	4.141	2,78	203	1,77	4,9
25. Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine teçhizat hariç)	15.883	10,66	1100	9,59	6,93
26. Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	1.449	0,97	44	0,38	3,04
27. Elektrikli teçhizat imalatı	4.238	2,84	179	1,56	4,22
28. Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	14.366	9,65	928	8,09	6,46
29. Motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalatı	2.465	1,65	449	3,91	18,22
30. Diğer ulaşım araçlarının imalatı	767	0,51	21	0,18	2,74
31. Mobilya imalatı	12.171	8,17	2131	18,58	17,51
32. Diğer imalatlar	3.027	2,03	102	0,89	3,37
D. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretim ve dağıtımı	4.381	2,94	50	0,44	1,14
35. Elek., gaz, buhar ve havalandırma sistemleri üretim ve dağıtımı	4.381	2,94	50	0,44	1,14
Sanayi toplamı	148.943	100	11471	100	7,7

Bursa ili sanayi işletmelerinin sektörel dağılımı incelendiğinde, 2021 yılı itibarıyla toplam 11.471 işletmenin faaliyet gösterdiği görülmektedir. Bursa, Türkiye genelindeki sanayi işletmelerinin %7,70'ine sahiptir ve özellikle imalat sektörü en büyük paya sahiptir.

İmalat sektörü, Bursa'daki sanayi işletmelerinin %97,68'ini oluşturmakta ve toplam 11.205 işletme bu alanda faaliyet göstermektedir. Türkiye genelinde imalat sektöründe 139.507 işletme bulunmaktadır ve Bursa, Türkiye'deki imalat sanayisi işletmelerinin %8,03'üne ev sahipliği yapmaktadır. Bursa'nın sanayi yapısının büyük ölçüde imalata dayalı olduğu, bunun da ilin ihracat odaklı ekonomik yapısını desteklediği görülmektedir.

Tekstil ürünlerinin imalatı, Bursa sanayisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bursa'da 2.379 tekstil işletmesi bulunmaktadır ve bu işletmeler, Türkiye genelindeki tekstil üretim tesislerinin %20,24'ünü oluşturmaktadır. Bursa, tekstil sektöründe Türkiye'nin en büyük üretim merkezlerinden biri konumundadır. Aynı zamanda mobilya imalatı alanında da 2.131 işletme bulunmaktadır ve bu sektör, Bursa'daki toplam sanayi işletmelerinin %18,58'ini oluşturmaktadır. Mobilya imalatında Bursa, Türkiye genelinde faaliyet gösteren 12.171 işletmenin %17,51'ine sahiptir. Gıda ürünleri imalatı da Bursa sanayisinin önemli bir bileşenidir. 1.020 gıda üretim işletmesi ile Bursa, Türkiye'deki toplam gıda üretim işletmelerinin %4,75'ine ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle yerel tarım ürünlerine dayalı gıda işleme tesisleri, Bursa sanayisinin çeşitliliğini artırmaktadır.

Bursa'da otomotiv sektörü ile ilişkili sanayi kolları da dikkat çekicidir. Bursa'da 449 motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalat işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmeler, Türkiye'deki toplam işletmelerin %18,22'sini oluşturmaktadır. Bu oran, Bursa'nın otomotiv sanayisinde Türkiye'nin en güçlü üretim merkezlerinden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca 928 makine ve ekipman imalat işletmesi ile Bursa, Türkiye'deki toplam makine sanayi işletmelerinin %6,46'sına sahiptir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Bursa sanayisinin en büyük bölümünü imalat sektörü oluşturmaktadır. Tekstil, otomotiv, makine ve mobilya imalatı gibi sektörlerde Bursa, ülke genelinde çok önemli bir konumda yer almaktadır. Bursa sanayisinin gelişimi, özellikle ihracata yönelik üretim yapan sektörler tarafından şekillendirilmektedir. Önümüzdeki yıllarda Bursa'nın sanayi rekabetçiliğini artırmak için yüksek katma değerli üretime yönelmesi, sanayi teknolojilerini geliştirmesi ve dijitalleşme süreçlerine ağırlık vermesi önemli olacaktır.

1.1.3 Hizmet ve Turizm Sektörü

Bursa ili hizmet ve turizm sektörü, son yıllarda hızla gelişen ve ilin ekonomik yapısına önemli katkılar sağlayan alanlar arasında yer almaktadır. Bursa hem tarihsel hem de kültürel zenginlikleri, doğal güzellikleri ve sanayi altyapısı ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Şehirdeki hizmet sektörü, özellikle sağlık, eğitim, finans ve ticaret gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır.

Hizmet sektörü, Bursa'nın ekonomik yapısında önemli bir paya sahiptir. Sanayi sektörü kadar olmasa da son yıllarda şehirdeki hizmet sektörüne yönelik yatırımlar artmıştır. Özellikle büyük alışveriş merkezleri, oteller ve restoranlar hizmet sektörünün büyümesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Bursa'nın sağlık turizmi konusunda da potansiyeli yüksektir. Sağlık hizmetlerine yönelik yatırımlar, ilin ekonomik yapısına katkı sağlamaktadır.

Turizm sektörü ise Bursa'nın önemli gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir. Tarihi mekanlar ve doğal güzellikler, şehre yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Bursa'daki Uludağ, kış turizmi açısından Türkiye'nin en önemli merkezlerinden biridir. Kış aylarında dağcılık, kayak ve dağ yürüyüşleri gibi aktiviteler turistlerin ilgisini çekmektedir. Bunun dışında, Bursa'daki tarihi ve kültürel alanlar, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk başkenti olmasıyla dikkat çekmektedir. Yeşil Türbe, Ulu Camii ve Tophane gibi yerler, şehre gelen turistlerin yoğun ilgi gösterdiği mekanlar arasında yer almaktadır.

Sağlık turizmi de Bursa'nın yükselen değerleri arasında yer almaktadır. Modern sağlık tesisleri, estetik cerrahi ve kaplıca turizmi gibi sağlıkla ilgili hizmetler, Bursa'nın sağlık turizmine olan ilgisini artırmıştır. Bursa'da yer alan kaplıcalar ve termal tesisler, özellikle yerli ve yabancı turistler tarafından tercih edilmektedir.

1.1.4 Ticaret, Enerji ve Lojistik Sektörleri

Bursa ili, ticaret, enerji ve lojistik sektörleri açısından Türkiye'nin en önemli merkezlerinden biri konumundadır. Bu sektörlerin Bursa'nın ekonomik yapısındaki payı oldukça yüksek olup, şehrin ulusal ve uluslararası ekonomik ilişkilerinde kilit rol üstlenmektedir. Bursa'da ticaret faaliyetleri, ağırlıklı olarak sanayi üretimiyle ilişkili olup özellikle otomotiv, tekstil ve mobilya gibi sektörlerde yoğunlaşmaktadır. Bursa'nın sanayi ihracatının önemli bir bölümünü otomotiv ürünleri oluşturmakta ve Türkiye otomotiv ihracatının yaklaşık %20'si Bursa'dan yapılmaktadır (UİB, 2021).

Bursa'nın ticaret sektörü, sadece yurt içi değil, aynı zamanda yurt dışı pazarlara yönelik faaliyet göstermektedir. İlin coğrafi konumu, İstanbul limanlarına yakın olması ve Avrupa'ya ulaşım imkanları, Bursa'yı dış ticaret açısından avantajlı hale getirmektedir. Özellikle otomotiv ve tekstil sektörleri Bursa'nın ihracatında büyük rol oynamakta, tekstil sektörü Türkiye'deki toplam tekstil ihracatının yaklaşık %10'unu karşılamaktadır (UİB, 2021).

Enerji sektörü açısından Bursa, artan sanayi ve ticaret faaliyetlerine paralel olarak önemli bir enerji talebine sahiptir. İlde elektrik tüketimi 2020 yılında yaklaşık 8 milyar kWh seviyesindedir. Bursa'nın enerji tüketiminde sanayi sektörü başta olmak üzere hizmet sektörü de önemli bir paya sahiptir. Şehirde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı da giderek artmaktadır. Özellikle güneş enerjisi yatırımları önem kazanmakta ve Bursa'da kurulu yenilenebilir enerji kapasitesi 100 MW seviyesine ulaşmıştır (Bursa Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023).

Lojistik sektörü, Bursa'nın ekonomik yapısını destekleyen kritik bir sektördür. Bursa, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi önemli merkezlere olan stratejik konumu ile Türkiye'nin en avantajlı lojistik üslerinden biridir. Bursa'da lojistik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sayısı 2021 yılı itibarıyla 400'ü aşmış durumdadır. Bu firmalar, Bursa'daki sanayi ürünlerinin iç ve dış pazarlara ulaşmasını sağlayarak ekonominin büyümesine katkıda bulunmaktadır. Şehirde lojistik sektörünün gelişimini destekleyen önemli altyapı yatırımları yapılmaktadır. Bursa Yenişehir Havalimanı, Gemlik Limanı ve hızlı tren hatları gibi projeler, lojistik kapasiteyi artırarak Bursa'nın ticari potansiyelini daha da güçlendirmektedir. Özellikle Gemlik Limanı'nın geliştirilmesi ve demiryolu bağlantılarının kurulması, Bursa'nın uluslararası ticaret hacmini genişletecek önemli yatırımlardır.

Bursa'da enerji sektörü, yalnızca üretim ve dağıtım açısından değil, enerji verimliliği açısından da önemlidir. Şehrin sanayi tesislerinde enerji verimliliği sağlayan modernizasyon çalışmaları yürütülmekte, bu durum enerji maliyetlerinin azalmasına ve sanayi üretiminin rekabet gücünün artmasına olanak tanımaktadır. Bu kapsamda enerji verimliliği projeleri, Bursa'daki sanayi tesislerinde enerji maliyetlerini %15-20 civarında azaltmaktadır. Bursa'nın enerji ve lojistik altyapısına yönelik yatırımlar, şehrin ekonomik kalkınmasını hızlandırmanın yanı sıra çevreye duyarlı bir ekonomik yapıya geçişi desteklemektedir. Yenilenebilir enerji yatırımları ile çevre dostu üretim süreçleri teşvik edilerek, sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, Bursa'da gerçekleştirilen enerji yatırımları, hem çevre dostu bir sanayi anlayışını hem de sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektedir.

Ticaret sektöründe, özellikle sanayi ürünlerinin iç ve dış ticaretinde Bursa'nın coğrafi avantajları ön plana çıkmaktadır. Gemlik Limanı ve yakınındaki organize sanayi bölgelerinin varlığı, şehrin Türkiye'nin ticaret hacmindeki payını artırmaktadır. Bu lojistik avantajlar sayesinde, Bursa ihracat odaklı üretimde öne çıkmakta ve Türkiye'nin toplam ihracatında %8'e yakın bir paya ulaşmaktadır.

1.2 Teknolojik ve Sektörel Gelişmelerin İş Gücü Piyasası Üzerine Etkisi

Bursa'da gerçekleşen teknolojik ve sektörel gelişmeler, iş gücü piyasası üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Özellikle sanayi sektöründe yaşanan teknolojik yenilikler ve dijitalleşme süreçleri, iş gücünün niteliği ve becerilerine yönelik talepleri değiştirmektedir. Bursa, otomotiv ve tekstil sektörlerinde yoğunlaşan sanayisi nedeniyle, teknolojik dönüşümden büyük ölçüde etkilenmektedir. Teknolojik gelişmeler, Bursa'da otomasyon ve robotik sistemlerin kullanımını artırmış ve bu durum bazı iş alanlarında istihdam daralmasına yol açarken, diğer alanlarda ise yeni iş fırsatları yaratmıştır. Özellikle otomotiv sektöründeki üretim tesislerinde robotik otomasyon sistemlerinin yaygınlaşması, rutin işlerde çalışan düşük vasıflı iş gücünün istihdam edilmesini zorlaştırırken, teknik bilgiye sahip nitelikli iş gücü ihtiyacını artırmaktadır.

Tekstil sektöründe de benzer durum gözlemlenmektedir. Otomasyon ve dijital teknolojilerin kullanımı arttıkça, tekstil sektöründe özellikle düşük vasıflı işçilerin istihdamı azalmakta ve dijital yetkinliklere sahip iş gücüne olan talep artmaktadır. Bursa'daki tekstil işletmelerinin teknoloji yatırımları sayesinde üretim kapasiteleri yükselirken, iş gücünün daha eğitilmiş ve teknolojik donanımı yüksek bireylerden oluşması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Bursa İl Raporu, 2021).

Teknolojik dönüşümün etkileri hizmet sektöründe de görülmektedir. Özellikle sağlık ve eğitim sektörlerinde dijitalleşme süreçlerinin artması, teknolojiye hakim sağlık çalışanları ve eğitimcilerin istihdam edilmesini gerekli kılmaktadır. Sağlık sektöründe dijital sağlık uygulamaları ve uzaktan hasta takibi gibi teknolojilerin kullanımı, sağlık çalışanlarının bu yeni teknolojilere hızlıca adapte olmalarını zorunlu hale getirmiştir.

Sektörel gelişmeler de iş gücü piyasasının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bursa'nın sanayi sektöründeki hızlı büyümesi, geleneksel sanayi iş gücünden daha kalifiye iş gücüne geçişi beraberinde getirmiştir. İmalat sektöründe yaşanan gelişmeler, makine-operatörlük becerileri olan çalışanların talebini artırırken, daha basit işlerde çalışan işçilerin istihdam edilmesini zorlaştırmıştır (Bursa Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023). Hizmet sektöründeki genişleme, Bursa'da iş gücünün sektörel dağılımını değiştirmekte ve yeni istihdam alanları yaratmaktadır. Özellikle sağlık turizmi ve perakende sektöründe yaşanan büyüme, nitelikli iş gücü talebini artırmaktadır. Bu durum, mesleki eğitim programlarının genişletilmesi ve çeşitlendirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Bursa'nın enerji sektöründeki yatırımlarının artması, yenilenebilir enerji projelerinin devreye alınmasıyla beraber iş gücü piyasasında yeni meslek alanları ve istihdam fırsatları yaratmaktadır. Bu durum, özellikle çevre mühendisliği, enerji sistemleri teknisyenliği gibi alanlarda uzmanlaşmış iş gücüne ihtiyacı artırmaktadır. Bu tür nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi için mesleki eğitim ve üniversitelerle sanayi arasında iş birliğinin artırılması önem taşımaktadır.

Teknolojik değişim, özellikle genç nüfusun iş piyasasına entegrasyonunda kritik bir rol oynamaktadır. Gençlerin dijital becerilerle donatılması ve yüksek teknolojiye yönelik eğitimlerin artırılması, Bursa'nın ekonomik büyümesine katkı sağlayacaktır. Teknoloji yoğun sektörlerde çalışan genç nüfusun oranının artırılması, Bursa'nın uzun vadede rekabet gücünü yükseltecektir (Bursa Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2023).

Sonuç olarak Bursa ilinde teknolojik ve sektörel gelişmelerin iş gücü piyasasına etkileri, iş gücünün niteliklerinin ve sektörlerin istihdam profillerinin dönüşmesini zorunlu kılmaktadır. Teknolojik dönüşüm ve sektörel büyümenin devam etmesi durumunda, iş gücü piyasasında yüksek vasıflı çalışan talebinin artacağı, düşük vasıflı çalışanlar için ise ek eğitim programlarının zorunlu hale geleceği öngörülmektedir. Bu süreçlerin başarılı yönetilmesi için özel ve kamu sektörlerinin ortak stratejiler geliştirmesi önem arz etmektedir.

1.3 İşverenlerin Göçmen İşçilere Yönelik Algıları ve Tercihleri

Bursa'da işverenlerin göçmen işçilere yönelik algıları ve tercihleri, ilin ekonomik yapısı ve iş gücü piyasasının özellikleriyle yakından ilişkilidir. Bursa'da işverenlerin önemli bir bölümü, çalışanların cinsiyetine ya da kökenine bakmaksızın daha çok sahip oldukları becerilere, iş deneyimlerine ve mesleki yeterliliklerine önem vermektedir. Ancak, Bursa'daki işverenlerin iş gücüne yönelik algıları değerlendirildiğinde, genel olarak mesleki becerilerin ve iş tecrübesinin en çok aranan nitelikler olduğu görülmektedir.

Bursa ilinde gerçekleştirilen iş gücü piyasası araştırmasına göre, işverenlerin açık iş pozisyonlarında herhangi bir eğitim düzeyi talep etmeme oranı %40,7 gibi yüksek bir düzeyde gerçekleşmiştir. Bu durum, işverenlerin göçmen işçiler de dahil olmak üzere düşük vasıflı iş gücünü istihdam etme konusunda esnek bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir (İŞKUR, 2023). Göçmen işçiler, genellikle düşük vasıflı veya nitelik gerektirmeyen işlerde istihdam edilmektedir. Bursa gibi sanayinin yoğun olduğu bölgelerde, tekstil, konfeksiyon ve diğer imalat sektörlerinde göçmen işçilerin istihdam oranının yüksek olması, işverenlerin bu işçilere yönelik olumlu bir algıya sahip olduğunu göstermektedir. İşverenlerin göçmen işçilere yönelik tercihleri, iş gücü piyasasındaki iş gücü açığı ile doğrudan ilişkilidir. Bursa ilinde açık işlerin yaklaşık %31'inin doldurulamaması, göçmen işçilerin bu açığın kapatılmasında kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (İŞKUR, 2024).

Bursa'da işverenlerin göçmen işçilere yönelik algılarında önemli faktörlerden biri de ekonomik ve toplumsal koşullardır. Özellikle pandemi sonrası dönemde yaşanan ekonomik belirsizlikler, iş gücü piyasasındaki arz-talep dengesizliği ve göçmenlerin iş piyasasına entegrasyonu gibi faktörler, işverenlerin göçmen işçilere yönelik yaklaşımlarını şekillendirmektedir. İşverenlerin çoğunluğu, açık iş pozisyonlarında işe alım yaparken kişinin cinsiyetinden veya etnik kökeninden ziyade becerilerine ve deneyimlerine odaklanmaktadır (İŞKUR, 2024).

Ancak göçmen işçilere yönelik algıların tamamıyla pozitif olduğunu söylemek mümkün değildir. Göçmen işçiler, çoğunlukla kayıt dışı çalışma, düşük ücret ve iş güvencesizliği gibi zorluklarla karşılaşmaktadır. İşverenlerin bir kısmının, göçmen işçileri daha düşük maliyetli bir iş gücü kaynağı olarak tercih ettikleri de bilinmektedir. Bu durum, göçmen işçilerin çalışma koşullarının ve iş güvenliğinin iyileştirilmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir.

2023 yılı itibarıyla Bursa'da toplam 134.759 açık iş ilanı İŞKUR'a iletilmiş, bunların yaklaşık yarısının karşılanabilmiş olması, iş gücü açığının ciddi boyutlarda olduğunu ve göçmen işçilerin bu açıkları kapatma açısından kritik rol oynadığını göstermektedir. İşverenlerin göçmen işçilere ilişkin tercihleri ve istihdam politikaları genellikle iş gücü piyasasının arz-talep dengesine göre şekillenmektedir. Bursa'da özellikle makine operatörlüğü, dokumacılık ve gazaltı kaynakçılığı gibi mesleklerde eleman temininde güçlük çekilmesi nedeniyle, göçmen işçilerin bu tür mesleklerde istihdam edilmeleri daha yaygındır. Bu durum, işverenlerin göçmen işçileri belli başlı meslek gruplarında yoğun olarak tercih ettiklerini ortaya koymaktadır.

Göçmen işçilerin iş gücü piyasasına entegrasyonu ve işverenlerin göçmenlere yönelik politikalarının şekillenmesinde, ekonomik faktörlerin yanı sıra sosyal uyum ve entegrasyon süreçleri de önemli bir yer tutmaktadır. Bursa'da göçmen işçilere yönelik uygulamaların bir kısmı kayıt dışı çalışma koşullarını içermekte olup, bu durum hem işçilerin sosyal haklarının yeterince korunmamasına hem de iş piyasasında eşitsiz koşulların oluşmasına neden olmaktadır. Göçmen işçilerin sosyal güvencelerinin sağlanması ve iş güvencesi konusunda eksikliklerin giderilmesi, Bursa'daki işverenlerin göçmenlere yönelik istihdam uygulamalarını geliştirmeleri gereken önemli alanlardır (İŞKUR, 2024).

Bursa'da işverenlerin göçmen işçilere yönelik işe alım süreçlerinde karşılaştıkları engeller hem yasal düzenlemeler hem de iş gücü piyasasının dinamikleri ile şekillenmektedir. Göçmen işçilerin istihdam edilmesi sürecinde en büyük engellerden biri, çalışma izni alma prosedürlerinin uzun ve karmaşık olmasıdır. İşverenler, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde, bu tür bürokratik işlemleri yönetmenin maliyetli ve zaman alıcı olmasından şikayet etmektedirler. Dil bariyeri, göçmen işçilerin iş yerinde iletişimini zorlaştıran diğer önemli bir faktördür. İşverenler, dil eksikliğinin iş verimliliğini düşürdüğünü ve özellikle üretim, hizmet ve müşteri ilişkileri gerektiren sektörlerde uyum sürecini zorlaştırdığını belirtmektedirler. Bunun yanı sıra, göçmen işçilerin mesleki yeterlilikleri ve Türkiye'deki iş piyasasının talepleri ile uyumu konusunda da eksiklikler gözlemlenmektedir. Mesleki eğitim programlarına erişimin sınırlı olması, işverenlerin göçmen işçileri istihdam etme sürecinde yaşadığı en büyük zorluklardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Kayıt dışı istihdam da önemli bir konudur. İşverenler, göçmen işçilerin sigortalı olarak istihdam edilmesinin maliyetli olması nedeniyle kayıt dışı çalıştırma eğiliminde olabilmektedir. Ancak bu durum hem işverenlerin hem de göçmen işçilerin yasal risklerle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır.

Bursa ilinde işverenlerin göçmen işçileri işe alım süreçlerinde karşılaştıkları engeller incelendiğinde, işverenlerin nitelikli eleman temininde karşılaştıkları temel sorunun, işe yeterli başvuru olmaması olduğu anlaşılmaktadır. Bursa'da işverenlerin %91,1'i, açık pozisyonlara yeterli başvuru yapılmamasını temel sorun olarak görmektedir. Bir diğer önemli engel ise iş gücünün gerekli mesleki beceri ve niteliklere sahip olmamasıdır. Bursa'daki işverenlerin %81,8'i bu durumu işe alımlardaki temel güçlüklerden biri olarak ifade etmektedir. Göçmen işçiler açısından durum daha da karmaşık hale gelmekte, çünkü göçmenlerin sahip oldukları mesleki yetkinliklerin Türkiye iş piyasasındaki standartlara uyumu konusunda sorunlar yaşanmaktadır (İŞKUR, 2024).

1.4 Sektörel İstihdam Dinamikleri: Nitelikli, Niteliksiz, Genç, Kadın ve Mevsimsel İş Gücü Talepleri

Bursa ilinde en fazla istihdam sağlayan sektörlerin başında imalat sektörü gelmektedir. İmalat sektörü, Bursa'daki toplam işletmelerin büyük çoğunluğunu oluşturmakta ve bu sektör, Türkiye ortalamasının üzerinde bir yoğunlukla öne çıkmaktadır. Bu durum, Bursa'nın Türkiye genelinde sanayi üretimindeki stratejik önemini ortaya koymaktadır. İmalat sektörünün ardından en fazla istihdam sağlayan sektörler toptan ve perakende ticaret ile idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörleridir. Bursa'da 20 ve daha fazla çalışanı olan işletmelerin %75,5'i imalat, toptan ve perakende ticaret ile inşaat sektörlerinde faaliyet göstermektedir (İŞKUR, 2024). İdari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü de önemli bir istihdam alanı olarak öne çıkmaktadır. Bu sektör, Bursa'daki açık iş pozisyonlarında üçüncü sırayı almakta ve toplamda 762 açık iş ile istihdam piyasasında dikkate değer bir yer tutmaktadır (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde işverenlerin **nitelikli iş gücü talebi** önemli bir düzeydedir ve işletmelerin yaklaşık %81,8'i, başvuruda bulunan adayların gerekli mesleki bilgi ve becerilere sahip olmasını işe alımlardaki temel sorun olarak görmektedir (İŞKUR, 2024). Özellikle imalat sektöründe makine operatörlüğü, dokuma makinesi operatörlüğü ve gazaltı kaynakçılığı gibi mesleklerde eleman temininde güçlük yaşanmaktadır. Bu durum, Bursa iş gücü piyasasında teknik ve mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması ve nitelikli iş gücüne yönelik eğitim programlarının artırılması gerektiğini açıkça göstermektedir (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde **niteliksiz iş gücü talebi** oldukça yüksektir. İşverenlerin yaklaşık %40'ı açık iş pozisyonlarında herhangi bir eğitim düzeyi talep etmemektedir; bu durum özellikle nitelik gerektirmeyen işlere yönelik yoğun bir talep olduğunu ortaya koymaktadır. Bursa'da en fazla talep edilen niteliksiz meslekler arasında beden işçisi, temizlik görevlisi ve genel işçilik bulunmaktadır (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde **genç iş gücüne yönelik talep**, ilin ekonomik yapısı ve sanayi altyapısı nedeniyle yüksektir. 2023 yılı sonu itibarıyla Bursa ilinde kayıtlı işsiz sayısı 94.489 olup, bu kişilerin %20,5'ini 18-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır; bu durum genç nüfusun iş gücü piyasasına entegrasyonu açısından önem taşımaktadır. Özellikle otomotiv, tekstil ve perakende gibi sektörlerde, gençlerin teknik ve mesleki becerilere sahip olması işverenler tarafından tercih edilmektedir. Bu bağlamda, genç nüfusa yönelik mesleki eğitim ve beceri kazandırma programlarının güçlendirilmesi, genç iş gücü talebini karşılamak için kritik öneme sahiptir (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde **kadın iş gücüne yönelik talep**, özellikle belirli sektörlerde giderek artmaktadır. Kadınlar, Bursa'daki toplam çalışanların %36,2'sini oluşturmakta ve özellikle eğitimde %70, sağlık ve sosyal hizmetler gibi sektörlerde yüksek oranlarda istihdam edilmektedir. İşverenlerin kadın iş gücüne yönelik tercihleri, genellikle sektörel ihtiyaçlar ve mesleki becerilere göre şekillenmektedir (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde **mevsimsel iş gücü talebi**, özellikle tarım ve turizm sektörlerinde ön plana çıkmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu ilçelerde, hasat dönemleri başta olmak üzere yılın belirli dönemlerinde iş gücü talebi önemli ölçüde artmaktadır. Ayrıca, turizm sektöründe özellikle kış turizminin yoğun olduğu Uludağ bölgesinde sezonluk olarak çalıştırılan personel ihtiyacı da belirgin düzeydedir. Bu durum, Bursa'nın istihdam profilinde mevsimlik işlerin önemli bir yere sahip olduğunu ve bu talebin karşılanması için iş gücü planlaması yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır (İŞKUR, 2024).

1.5 Kadınların İş Gücüne Katılımı ve Kariyer Gelişimi: Cinsiyetler Arası Karşılaştırma

Bursa ilinde kadınların eğitim seviyeleri ve mesleki nitelikleri incelendiğinde, toplam çalışanlar içerisinde kadınların payı Türkiye geneli ile aynı seviyededir. Kadınların en yoğun istihdam edildiği sektör, imalat sektörüdür; ancak eğitim ve sağlık sektörlerinde istihdam edilen kadınların oranları, diğer sektörlerle karşılaştırıldığında nispeten daha yüksektir.

Bursa'da kadınların iş gücüne katılım oranının artırılması, kadınların mesleki ve teknik eğitim seviyelerinin yükseltilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışan kadınların, mesleki eğitim kursları ve programlar aracılığıyla beceri ve tecrübe kazandırılarak iş gücü piyasasına katılımları desteklenmektedir. İŞKUR'un sağladığı mesleki eğitim kursları, kadınların istihdam edilebilirliklerini artırmada önemli bir rol oynamaktadır (İŞKUR, 2024).

Yarı zamanlı çalışma şekli, kadınların iş gücüne katılımını olumlu yönde etkilemektedir. Bursa ilinde yarı zamanlı çalışma uygulanan işyerlerinde kadın çalışan oranı %36,2 iken, yarı zamanlı çalışma olmayan işyerlerinde bu oran %28,6 seviyesindedir. Yarı zamanlı çalışma modelinin özellikle hizmet sektörlerinde kadın istihdamını teşvik ettiği anlaşılmaktadır. Özellikle, Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektöründe yer alan işletmelerin %64'ünde yarı zamanlı çalışma uygulanmakta olup, bu sektörlerde kadın istihdamı daha yüksek seviyelerdedir. (İŞKUR, 2024).

Bursa ilinde kadınların iş tecrübeleri ve istihdamda karşılaştıkları engeller incelendiğinde, kadınların önemli bir bölümünün nitelik gerektirmeyen mesleklerde iş aradığı görülmektedir. Bursa'da İŞKUR'a kayıtlı kadın iş arayanların önemli bir kısmı, işverenlerin talep ettiği mesleki becerilere yeterince sahip olmadıkları için istihdama dahil olmakta güçlük çekmektedir. Bu durum, kadınların iş piyasasında daha aktif rol almalarını sınırlamakta ve uzun vadeli istihdam olanaklarını azaltmaktadır.

Bursa'da kadın istihdamının karşılaştığı önemli engellerden biri de iş-aile yaşamı dengesinin yeterince sağlanamamasıdır. Bu durum kadınların iş gücüne katılımında caydırıcı bir faktör oluşturmaktadır. Bu engelin aşılması için esnek çalışma modellerinin ve yarı zamanlı çalışma olanaklarının artırılması gerekmektedir (İŞKUR, 2024).

Kadınların kariyer gelişiminde en büyük engellerden biri, liderlik rollerine ulaşmada yaşadıkları zorluklardır. İşyerlerinde kadınların yönetim kademelerine yükselme oranları erkeklere kıyasla daha düşüktür. Bu durum, kadınların iş yerinde karar alma süreçlerine katılımını sınırlandırmakta ve kariyer ilerlemelerini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, esnek çalışma modellerinin yeterince yaygın olmaması, kadınların ailevi sorumlulukları ile profesyonel kariyerlerini dengede tutmalarını zorlaştırmaktadır.

Bursa'da iş gücü piyasasında cinsiyetler arası farklılıklar, özellikle istihdam oranları, sektör tercihi ve ücret dağılımı gibi alanlarda belirgin bir şekilde gözlemlenmektedir. Kadınların iş gücüne katılım oranı erkeklere kıyasla daha düşük seviyelerde olup, sektörel yoğunlaşmaları genellikle eğitim, sağlık ve hizmet sektörleri gibi alanlarda gerçekleşmektedir. Buna karşılık, erkeklerin ağırlıklı olarak imalat, inşaat ve ağır sanayi gibi sektörlerde istihdam edildiği görülmektedir.

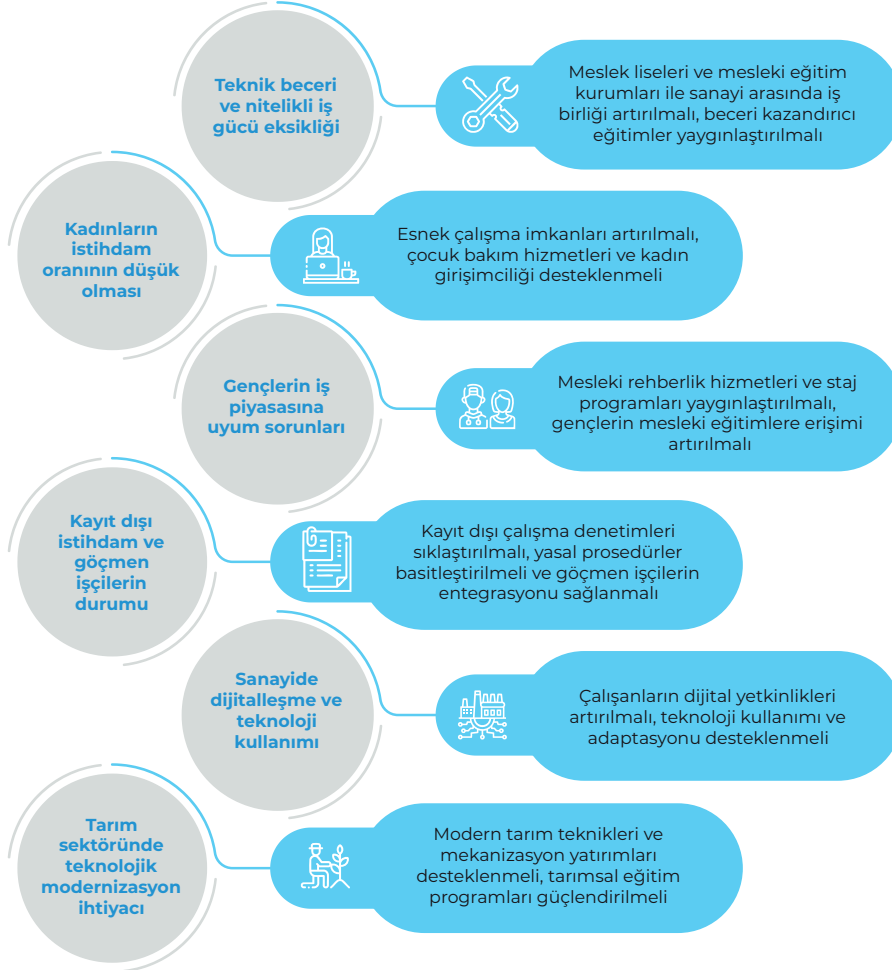
Kadınların iş gücüne katılımını sınırlayan en önemli faktörlerden biri, iş-aile yaşamı dengesi ile ilgili zorluklardır. Kreş imkanlarının sınırlı olması, esnek çalışma modellerinin yaygınlaşmamış olması ve geleneksel toplumsal rollerin etkisi, kadınların tam zamanlı istihdama katılımını zorlaştırmaktadır. Erkeklerin istihdam oranı kadınlara kıyasla daha yüksek olmakla birlikte, kadın istihdam oranının arttığı sektörlerde bile yönetici pozisyonlarında kadınların temsili düşük kalmaktadır.

1.6 Literatür Analizinde Öne Çıkan Bulgular

Literatür analizi sonucunda Bursa ili iş gücü piyasası ile ilgili elde edilmiş olan temel bulgular Şekil-2'de özetlenmiştir.

Şekil 2. Bursa Literatür Analizi Sonucu Tespitler

Bu bölümde, Bursa'daki iş gücü piyasasının genel çerçevesini çizebilmek adına literatürdeki çalışmalar değerlendirilmiştir. Literatürdeki bulguların sahadaki verilerle desteklenmesi amacıyla, bir sonraki bölümde Bursa özelinde toplanan ikincil verilerin analizi ele alınacaktır.

“

Kadınların iş gücüne katılımını sınırlayan en önemli faktörlerden biri, iş-aile yaşamı dengesi ile ilgili zorluklardır. Kreş imkanlarının sınırlı olması, esnek çalışma modellerinin yaygınlaşmamış olması ve geleneksel toplumsal rollerin etkisi, kadınların tam zamanlı istihdama katılımını zorlaştırmaktadır.

”

II. BÖLÜM

II. BÖLÜM

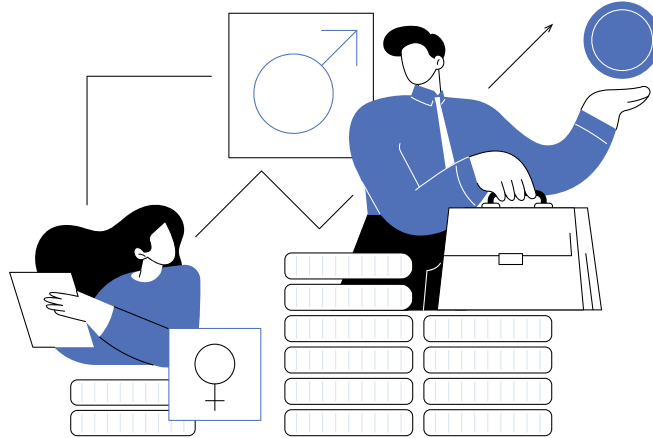
2. İKİNCİL VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

Bu bölümde, TÜİK, İŞKUR, SGK, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığı verileri temel alınarak Bursa'nın demografik yapısı, iş gücü piyasası, istihdam dinamikleri, sosyal güvenlik durumu ve göç hareketleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

2.1 Nüfus ve Demografik Veriler

2.1.1 TÜİK Nüfus Kayıt Sistemi Verileri

Yerleşim yeri nüfusları, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından güncellenen Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nden alınan nüfus ile birlikte, kurumsal yerlerde kalan nüfus dikkate alınarak hesaplanmıştır. Kışla, cezaevi, huzurevi, üniversite öğrenci yurtları gibi kurumsal yerlerde kalan bireyler, uluslararası tanım gereği ikamet adreslerinin bulunduğu yerleşim yeri nüfusuna değil, kurumsal yerlerin bulunduğu yerleşim yeri nüfusuna dâhil edilmiştir. Ayrıca, il, ilçe, belediye, köy ve mahallelere göre nüfuslar belirlenirken, 31 Aralık 2023 tarihli Ulusal Adres Veri Tabanı kayıtları esas alınmıştır. Yabancı uyruklu nüfus kapsamında; referans tarihinde geçerli ikamet veya çalışma iznine sahip kişiler, uluslararası koruma kimlik belgesi olan ve adres beyanı bulunan bireyler ile mavi kart sahibi kişiler değerlendirilmiştir. Kurs, turizm, bilimsel araştırma vb. nedenlerle 90 günden kısa süreli vize veya ikamet iznine sahip yabancılar ile geçici koruma statüsündeki Suriyeliler nüfusa dâhil edilmemiştir.

Tablo 6. TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023

Nüfus	Yıllar	Türkiye	Bursa
Toplam Nüfus	2022	85.279.553	3.194.720
	2023	85.372.377	3.214.571
İl ve İlçe Merkezleri	2022	79.613.279	3.194.720
	2023	79.399.292	3.214.571
Yıllık Nüfus Artış Hızı	2021-2022	7,1	14,8
	2022-2023	1,1	6,2

2022 ve 2023 yıllarına ait Bursa ili ve Türkiye geneli nüfus verileri karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Tablo 6). Verilere göre Türkiye'nin toplam nüfusu 2023 yılında 85,3 milyona ulaşırken, Bursa'nın nüfusu 3,21 milyona yükselmiştir. Bursa'da il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfusun artışı dikkat çekerken, Türkiye genelinde ise bu oran bir miktar düşüş göstermiştir.

Yıllık nüfus artış hızlarına bakıldığında, 2022-2023 döneminde Türkiye genelinde artış hızı %1,1 seviyesinde kalırken, Bursa'da bu oran %6,2 olarak gerçekleşmiştir. Bursa'nın yıllık nüfus artış hızının Türkiye ortalamasının üzerinde olması, ilin göç alma potansiyelini ve demografik yapısındaki değişimleri göstermektedir. Bu durum, Bursa'nın ekonomik, sosyal ve kentsel gelişim dinamiklerinin daha detaylı analiz edilmesini gerektirmektedir.

Tablo 7. İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu, 2023

Nüfus	Cinsiyet	Türkiye	Bursa
Toplam Nüfus	Toplam	85.279.553	3.194.720
	Erkek	85.372.377	3.214.571
	Kadın	79.613.279	3.194.720
İl ve İlçe Merkezleri	Toplam	79.399.292	3.214.571
	Erkek	7,1	14,8
	Kadın	1,1	6,2
Nüfus Yoğunluğu		85.279.553	3.194.720

2023 yılı itibarıyla Bursa ili ve Türkiye genelinde cinsiyete göre toplam nüfus dağılımına, il/ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus oranlarına ve nüfus yoğunluğuna (Tablo 8) göre, Bursa'da erkek nüfus 1.605.941, kadın nüfus ise 1.608.630 olarak kaydedilmiş, bu durum ilin cinsiyet dağılımında dengeli bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Bursa'da il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus ile eşit olması, kentsel alanların ilin ana yerleşim bölgeleri olduğunu göstermektedir. Kırsal alanlarda nüfusun sınırlı olması, Bursa'nın sanayi ve ticaret merkezlerine yoğun göç almasıyla ilişkilendirilebilir. Nüfus yoğunluğu açısından ise Bursa, 308 kişi/km² ile Türkiye ortalaması olan 111 kişi/km²'nin oldukça üzerindedir. Bu yüksek nüfus yoğunluğu, Bursa'nın ekonomik ve sosyal cazibe merkezi olma niteliğini desteklemektedir.

Tablo 8. İllere ve Cinsiyete Göre Ortanca Yaş, 2023

Yıllar	Cinsiyet	Türkiye	Bursa
2022	Toplam	33,5	35,4
	Erkek	32,8	34,7
	Kadın	34,2	36,1
2023	Toplam	34,0	35,9
	Erkek	33,2	35,1
	Kadın	34,7	36,6

2022 ve 2023 yıllarında Bursa ili ve Türkiye geneli için cinsiyete göre ortalanca yaş dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Tablo 9). Verilere göre, Bursa'nın ortalanca yaşı Türkiye ortalamasına kıyasla daha yüksek olup, ilin nüfusunun yaşlanma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye genelinde ortalanca yaş 34 olarak hesaplanırken, Bursa'da bu değer 35,9 olarak kaydedilmiştir.

Cinsiyet bazında incelendiğinde, Bursa'da kadınların ortalanca yaşı 36,6, erkeklerin ise 35,1 olarak belirlenmiştir. Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa'da da kadınların ortalanca yaşı erkeklere kıyasla daha yüksek seyretmektedir. 2022 yılına kıyasla hem Türkiye'de hem de Bursa'da ortalanca yaşın arttığı gözlemlenmiştir.

Tablo 9. İl, Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2023

	Cinsiyet	Türkiye	Bursa
Toplam	Toplam	67.060.744	2.558.788
	Erkek	33.339.609	1.268.496
	Kadın	33.721.135	1.290.292
Hiç Evlenmedi	Toplam	19.231.798	648.877
	Erkek	10.911.913	378.05
	Kadın	8.319.885	270.827
Evli	Toplam	40.876.455	1.633.937
	Erkek	20.460.478	814.695
	Kadın	20.415.977	819.242
Boşandı	Toplam	3.205.212	123.467
	Erkek	1.415.476	53.386
	Kadın	1.789.736	70.081
Eşi Öldü	Toplam	3.747.279	152.507
	Erkek	551.742	22.365
	Kadın	3.195.537	130.142

2023 yılı itibarıyla Bursa ili ve Türkiye genelinde cinsiyete göre medeni durum dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Tablo 10). Verilere göre, Bursa'da hiç evlenmemiş, evli, boşanmış ve eşini kaybetmiş bireylerin sayısal dağılımı, Türkiye genel eğilimleri ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Bursa'da toplam 2.558.788 kişi bulunurken, bu nüfus içinde 648.877 kişi hiç evlenmemiş, 1.633.937 kişi evli, 123.467 kişi boşanmış ve 152.507 kişi ise eşini kaybetmiştir.

Cinsiyet bazında incelendiğinde, hiç evlenmemiş erkek sayısının (378.050) kadınlardan (270.827) daha yüksek olduğu, ancak boşanma sonrası kadın sayısının (70.081) erkeklere (53.386) kıyasla daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, dul kadınların sayısının (130.142), dul erkeklerden (22.365) çok daha fazla olması, kadınların eşlerini kaybettikten sonra yeniden evlenme oranının erkeklere kıyasla daha düşük olduğunu göstermektedir. Bursa'daki medeni durum dağılımı, kentsel yaşam biçimlerinin ve sosyal dinamiklerin etkisiyle Türkiye genel eğilimlerine paralel bir yapı sergilemektedir.

Tablo 10. Yabancı Nüfus

Yıllar	Cinsiyet	Türkiye	Bursa
2022	Toplam	1.823.836	61.150
	Erkek	902.124	30.324
	Kadın	921.712	30.826
2023	Toplam	1.570.543	59.284
	Erkek	762.672	29.288
	Kadın	807.871	29.996

2022 ve 2023 yıllarında Bursa ili ve Türkiye genelinde cinsiyete göre yabancı nüfus dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmuştur (Tablo 11). Verilere göre, hem Türkiye’de hem de Bursa’da yabancı nüfusun azaldığı görülmektedir. Bu düşüş, göç dinamikleri, ekonomik koşullar ve sosyal faktörlerle ilişkilendirilebilir. 2022 yılı itibarıyla Bursa’da 61.150 yabancı ikamet ederken, bu sayı 2023 yılında 59.284’e gerilemiştir. Türkiye genelinde de benzer bir azalma yaşanmış olup, toplam yabancı nüfus 1.823.836’dan 1.570.543’e düşmüştür.

Cinsiyet bazında incelendiğinde, 2023 yılında Bursa’daki yabancı erkek nüfusu 29.288, kadın nüfusu ise 29.996 olarak kaydedilmiştir. Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa’da da yabancı kadın nüfusun erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Yabancı nüfusun azalması, göç politikalarındaki değişimler, ekonomik koşullar ve sosyal entegrasyon süreçleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Tablo 11. Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü, 2008-2023

Yıllar	Türkiye	Bursa
2008	4,0	3,7
2009	4,0	3,7
2010	3,8	3,6
2011	3,8	3,5
2012	3,7	3,5
2013	3,6	3,4
2014	3,6	3,4
2015	3,5	3,4
2016	3,5	3,3
2017	3,4	3,3
2018	3,4	3,3
2019	3,4	3,3
2020	3,3	3,2
2021	3,2	3,2
2022	3,2	3,1
2023	3,1	3,1

2008-2023 yılları arasında Türkiye ve Bursa ili için ortalama hanehalkı büyüklüğünün değişimi gösterilmektedir (Tablo 12). Verilere göre, yıllar içinde hanehalkı büyüklüğünün azaldığı görülmektedir. Bu eğilim, doğurganlık oranlarındaki düşüş, kentleşme süreci ve bireyselleşen yaşam tarzları ile ilişkilendirilebilir.

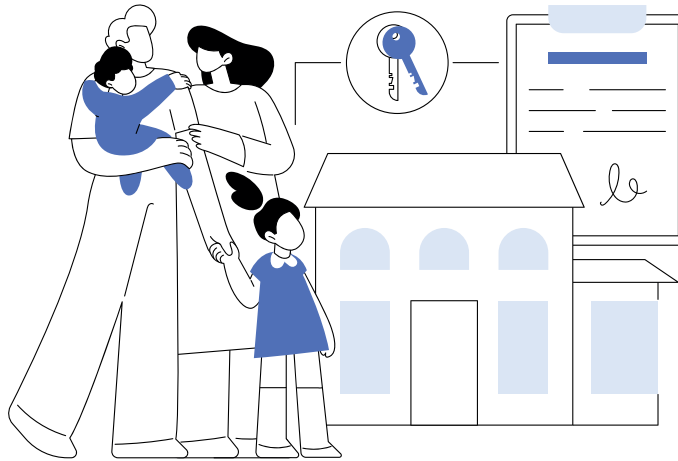
Bursa, Türkiye genelindeki hanehalkı büyüklüğü açısından benzer bir düşüş eğilimi sergilemektedir. 2008 yılında Türkiye’de ortalama hanehalkı büyüklüğü 4 kişi iken, Bursa’da bu değer 3,7 olarak kaydedilmiştir. Zamanla hem Türkiye genelinde hem de Bursa’da hanehalkı büyüklüğünde azalma yaşanmış ve 2023 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 3,1 seviyesine düşerken, Bursa’da da aynı seviyeye gerilemiştir. Bu durum, Bursa’da da daha küçük hanelerin yaygınlaştığını ve aile yapısında değişimler yaşandığını göstermektedir.

Tablo 12. Yaş Bağımlılık Oranı, 2007-2023

Yaş	Türkiye	Bursa
Toplam	85.372.377	3.214.571
0-14	18.311.633	655.783
15-64	58.337.938	2.223.800
65 +	8.722.806	334.988
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı (%)	46,3	44,6
Çocuk	31,4	29,5
Yaşlı Bağımlılık Oranı (%)	15,0	15,1

2023 yılı itibarıyla Türkiye ve Bursa ilinde yaş gruplarına göre nüfus dağılımı ile yaş bağımlılık oranlarını karşılaştırmalı olarak sunmaktadır (Tablo 13). Verilere göre, Bursa'nın toplam yaş bağımlılık oranı Türkiye geneline kıyasla biraz daha düşük seviyededir. 2023 yılı itibarıyla Bursa'nın toplam yaş bağımlılık oranı %44,6 iken, Türkiye genelinde bu oran %46,3 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, çalışma çağındaki nüfusun (15-64 yaş) bakmakla yükümlü olduğu 0-14 yaş grubundaki çocuklar ve 65 yaş üstü bireylerin toplamını ifade etmektedir.

Alt kırılımlar incelendiğinde, Bursa'nın çocuk bağımlılık oranının %29,5 ile Türkiye ortalaması olan %31,4'ten daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Bursa'daki genç nüfus oranının ülke geneline kıyasla daha düşük olduğunu ve ilin demografik olarak daha dengeli bir yaş yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan, yaşlı bağımlılık oranı Bursa'da %15,1 ile Türkiye genelindeki %15 oranına yakın seyretmektedir. Bu veriler, Bursa'nın yaş bağımlılık oranlarının Türkiye geneline kıyasla daha dengeli olduğunu ve ilin hem genç hem de yaşlı nüfus açısından istikrarlı bir demografik yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Tablo 13. Yıllara Göre Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu, 2007-2023

Nüfus	Yıllar	Türkiye	Bursa
Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)	2007-2008	13,1	27,5
	2008-2009	14,5	16,9
	2009-2010	15,9	21,3
	2010-2011	13,5	17,7
	2011-2012	12,0	13,5
	2012-2013	13,7	19,5
	2013-2014	13,3	16,8
	2014-2015	13,4	19,5
	2015-2016	13,5	20,5
	2016-2017	12,4	12,1
	2017-2018	14,7	19,5
	2018-2019	13,9	20,4
	2019-2020	5,5	14,8
	2020-2021	12,7	14,7
	2021-2022	7,1	14,8
	2022-2023	1,1	6,2
Nüfus Yoğunluğu(R)	2007	92	235
	2008	93	242
	2009	94	246
	2010	96	251
	2011	97	255
	2012	98	259
	2013	100	264
	2014	101	268
	2015	102	274
	2016	104	279
	2017	105	283
	2018	107	288
	2019	108	294
	2020	109	299
	2021	110	303
	2022	111	308
	2023	111	310

2007-2023 yılları arasında Türkiye ve Bursa iline ait yıllık nüfus artış hızları ile nüfus yoğunluğu karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 14). Verilere göre, Bursa'nın nüfus artış hızı yıllar içinde dalgalı bir seyir izlese de 2022-2023 döneminde belirgin bir düşüş göstermiştir. Bu durum, demografik dinamiklerdeki değişimler, göç hareketleri ve kentleşme süreciyle ilişkilendirilebilir. Bursa, yıllık nüfus artış hızı bakımından Türkiye genelinden farklı bir eğilim sergilemektedir. 2022-2023 döneminde Bursa'nın yıllık nüfus artış hızı %6,2 olarak kaydedilirken, Türkiye genelinde bu oran %1,1 seviyesinde kalmıştır. Önceki yıllarda Bursa'nın nüfus artış hızının Türkiye ortalamasıyla genel olarak uyumlu olduğu, ancak bazı dönemlerde ülke ortalamasının oldukça üzerinde seyrettiği gözlemlenmektedir. Özellikle 2007-2008, 2015-2016 ve 2018-2019 dönemlerinde sırasıyla %27,5, %20,5 ve %20,4 seviyelerine ulaşılmıştır. Bu değişimler, Bursa'nın göç alma eğilimleri, sanayi ve ticaretin etkisiyle demografik yapısındaki hareketlilikle ilişkilendirilebilir.

Nüfus yoğunluğu açısından değerlendirildiğinde, Bursa'nın Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye'nin nüfus yoğunluğu 111 kişi/km² iken, Bursa'da bu değer 310 kişi/km² olarak hesaplanmıştır. Bu durum, Bursa'nın yoğun kentsel yapısını ve sanayi merkezlerinin nüfus üzerindeki etkisini göstermektedir.

2.2 İş Gücü ve İstihdam Verileri

2.2.1 TÜİK İşsizlik, İstihdam, İş Gücüne Katılım Oranı Verileri

Tablo 14. İl Düzeyinde İşsizlik Oranı

Yıl	Oran	Eşik Değerleri	Türkiye	Bursa
2022	Oran		10,4	8,9
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	10,2	8,0
		Üst Sınır	10,6	9,7
2023	Oran		9,4	8,3
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	9,2	7,3
		Üst Sınır	9,6	9,2

2022 ve 2023 yıllarında Bursa ilinde işsizlik oranlarının Türkiye geneli ile kıyaslandığında daha düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir (Tablo 15). 2022 yılında Türkiye'de işsizlik oranı %10,4 olarak gerçekleşirken, Bursa'da bu oran %8,9 seviyesindedir. 2023 yılında ise Türkiye genelinde işsizlik oranı %9,4'e gerilerken, Bursa'da %8,3 seviyesine düşmüştür. %95 güven aralığı değerlendirildiğinde, Bursa'daki işsizlik oranı 2022 yılında %8 ile %9,7 arasında değişirken, 2023 yılında bu aralık %7,3 ile %9,2 arasında hesaplanmıştır. Bu veriler, Bursa'nın işsizlik oranı açısından Türkiye ortalamasının altında olduğunu ve ilin istihdam piyasasının görece daha istikrarlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bursa'nın sanayi ve ticaret

merkezi olarak iş gücü piyasasında sunduğu fırsatlar, işsizlik oranlarının ulusal ortalamaya kıyasla düşük kalmasını sağlayan temel etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 15. İl Düzeyinde İstihdam Oranı

Yıl	Oran	Eşik Değerleri	Türkiye	Bursa
2022	Oran		47,5	50,6
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	47,3	49,2
		Üst Sınır	47,8	52,0
2023	Oran		48,3	51,3
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	48,0	50,1
		Üst Sınır	48,6	52,6

2022 ve 2023 yıllarında Türkiye ve Bursa ili için istihdam oranlarına göre (Tablo 16), Bursa'da istihdam oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği ve 2023 yılında hafif bir artış gösterdiği görülmektedir. 2022 yılında Türkiye genelinde istihdam oranı %47,5 olarak gerçekleşirken, Bursa'da bu oran %50,6 seviyesinde kaydedilmiştir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye genelinde istihdam oranı %48,3'e yükselirken, Bursa'da %51,3 seviyesine çıkmıştır. %95 güven aralığı değerlendirildiğinde, Bursa'daki istihdam oranı 2022 yılında %49,2 ile %52 arasında değişirken, 2023 yılında bu aralık %50,1 ile %52,6 arasında hesaplanmıştır. Bursa'nın istihdam oranlarının Türkiye ortalamasının üzerinde olması, ilin güçlü sanayi ve ticaret sektörleriyle doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu durum, Bursa'nın iş gücü piyasasında istihdam edilebilirliğin yüksek olduğunu ve iş gücünün büyük ölçüde aktif şekilde çalıştığını göstermektedir.

Tablo 16. İl Düzeyinde İş Gücüne Katılma Oranı

Yıl	Oran	Eşik Değerleri	Türkiye	Bursa
2022	Oran		53,1	55,5
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	52,8	54,2
		Üst Sınır	53,3	56,9
2023	Oran		53,3	56,0
	%95 Güven Aralığı	Alt Sınır	53,1	54,7
		Üst Sınır	53,5	57,2

2022 ve 2023 yıllarında Türkiye ve Bursa ili için iş gücüne katılma oranlarını ve %95 güven aralıklarını göstermektedir (Tablo 16). Verilere göre, Bursa ili iş gücüne katılma oranı açısından Türkiye geneline kıyasla daha yüksek seviyelerde seyretmektedir. 2022 yılında Türkiye'de iş gücüne katılma oranı %53,1 olarak gerçekleşirken, Bursa'da bu oran %55,5

seviyesinde kaydedilmiştir. 2023 yılı itibarıyla Türkiye genelinde iş gücüne katılım oranı %53,3'e yükselirken, Bursa'da bu oran %56 olarak hesaplanmıştır.

%95 güven aralığı değerlendirildiğinde, Bursa'daki iş gücüne katılma oranı 2022 yılında %54,2 ile %56,9 arasında değişirken, 2023 yılında bu aralık %54,7 ile %57,2 arasında hesaplanmıştır. Bu veriler, Bursa'nın iş gücü piyasasının Türkiye geneline kıyasla daha yüksek bir katılım oranına sahip olduğunu ve ilin ekonomik faaliyetlerin yoğun olduğu bir merkez olduğunu göstermektedir.

2.2.2 İŞKUR İş Gücü Piyasası Verileri (Açık İş Kayıtları, İşsiz İstatistikleri, İş Gücü Araştırmaları)

Tablo 17. Açık İşler ve İşe Yerleştirmeler

İş Durumu	Açık İşler	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Açık İş	Kamu		109	30.190
	Özel		134.650	2.646.816
	Toplam		134.759	2.677.006
İşe Yerleştirme	Kamu	Erkek	57	11.581
		Kadın	4	4.935
		Toplam	61	16.516
	Özel	Erkek	39.435	761.307
		Kadın	26.886	459.203
		Toplam	66.321	1.220.510
	Toplam	Erkek	39.492	772.888
		Kadın	26.890	464.138
		Toplam	66.382	1.237.026

Bursa ili ve Türkiye genelinde kamu ve özel sektördeki İŞKUR açık iş sayıları ile işe yerleştirme verilerine göre (Tablo 17), 2023 yılı itibarıyla Bursa'da İŞKUR açık iş sayısı 134.759 olarak kaydedilmiş olup, bunun 134.650'si özel sektörde, sadece 109'u ise kamu sektöründe bulunmaktadır.

İŞKUR ile işe yerleştirme verileri incelendiğinde, Bursa'da toplam 66.382 kişi istihdam edilmiş olup, bu kişilerin 66.321'i özel sektörde, yalnızca 61'i kamu sektöründe işe yerleştirilmiştir. Cinsiyet bazında incelendiğinde, Bursa'da erkek istihdamı 39.492 kişi ile kadın istihdamına kıyasla daha yüksek seyretmektedir (26.890 kadın).

Tablo 18. Yaş Gruplarına ve İllere Göre Yerleştirmeler

Yıl	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
15- 24	Erkek	12,839	268,499
	Kadın	9,670	189,225
	Toplam	22,509	457,724
25 -29	Erkek	7,516	149,511
	Kadın	3,916	81,088
	Toplam	11,432	230,599
30- 34	Erkek	4,550	93,457
	Kadın	2,590	49,210
	Toplam	7,140	142,667
35-39	Erkek	3,526	74,114
	Kadın	2,852	47,472
	Toplam	6,378	121,586
40- 44	Erkek	3,578	69,395
	Kadın	3,351	45,752
	Toplam	6,929	115,147
45-49	Erkek	3,914	59,465
	Kadın	2,414	30,307
	Toplam	6,328	89,772
50-54	Erkek	2,467	36,786
	Kadın	1,291	14,149
	Toplam	3,758	50,935
55-59	Erkek	785	14,998
	Kadın	566	5,047
	Toplam	1,351	20,045
60-64	Erkek	251	5,174
	Kadın	198	1,435
	Toplam	449	6,609
65+	Erkek	66	1,489
	Kadın	42	453
	Toplam	108	1,942
Toplam	Erkek	39,492	772,888
	Kadın	26,890	464,138
	Toplam	66,382	1,237,026

2023 yılı itibarıyla Bursa ili ve Türkiye genelinde yaş gruplarına ve cinsiyete göre İŞKUR aracılığıyla işe yerleştirilen kişi sayılarına göre (Tablo 18), toplamda 66.382 kişi İŞKUR aracılığıyla istihdam edilmiş olup, bu kişilerin 39.492'si erkek, 26.890'ı ise kadındır. Bu dağılım, istihdam olanaklarının cinsiyet bazında farklılık gösterdiğini ve erkeklerin iş gücü piyasasına katılımının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Yaş gruplarına göre incelendiğinde, 15-24 yaş aralığında işe yerleştirilen kişi sayısı 22.509 olup, bu yaş grubu İŞKUR ile en fazla istihdam edilen kesimi oluşturmaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa'da da genç iş gücünün İŞKUR aracılığıyla istihdam edilme oranı yüksektir. Ancak, yaş ilerledikçe İŞKUR ile istihdam edilen kişi sayısında belirgin bir düşüş yaşanmaktadır. 25-29 yaş grubunda istihdam edilen kişi sayısı 11.432, 30-34 yaş grubunda 7.140, 35-39 yaş grubunda ise 6.378'dir. 50 yaş ve üzeri gruplarda istihdam edilen kişi sayısının giderek azaldığı görülmektedir. Kadınlar açısından bakıldığında, her yaş grubunda erkeklere kıyasla istihdam edilen kadın sayısının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 19. İşe Yerleştirmelerin Eğitim Durumlarına ve İllere Göre Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	61	667
	Kadın	31	174
	Toplam	92	841
Okuryazar Olanlar	Erkek	292	12.387
	Kadın	397	6.002
	Toplam	689	18.389
İlköğretim	Erkek	15.302	307.813
	Kadın	10.346	147.342
	Toplam	25.648	455.155
Ortaöğretim	Erkek	17.964	326.857
	Kadın	10.517	183.932
	Toplam	28.481	510.789
Ön lisans	Erkek	2.815	62.086
	Kadın	2.826	65.746
	Toplam	5.641	127.832
Lisans	Erkek	2.966	60.938
	Kadın	2.698	58.836
	Toplam	5.664	119.774

Tablo 19. İşe Yerleştirmelerin Eğitim Durumlarına ve İllere Göre Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Yüksek Lisans	Erkek	88	2.046
	Kadın	75	2.016
	Toplam	163	4.062
Doktora	Erkek	4	94
	Kadın	0	90
	Toplam	4	184
Toplam	Erkek	39.492	772.888
	Kadın	26.890	464.138
	Toplam	66.382	1.237.026

Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR aracılığıyla yapılan işe yerleştirmelerin eğitim düzeyine göre dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 19). Bursa ili, işe yerleştirmelerin eğitim seviyesine göre dağılımı açısından Türkiye genel eğilimleriyle büyük ölçüde paralellik göstermektedir. İlköğretim mezunları, toplam 25.648 kişiyle en büyük işe yerleştirilen grubu oluştururken, ortaöğretim mezunları 28.481 kişiyle ikinci en büyük grubu oluşturmaktadır. Ön lisans mezunlarının toplam yerleşmesi 5.641 kişi olup, bu gruptaki kadın işe yerleşmesi erkeklere kıyasla daha yüksektir. Lisans mezunlarının toplam İŞKUR işe yerleştirmeleri 5.664 kişi ile görece düşük seviyede kalmıştır. Eğitim düzeyi arttıkça İŞKUR aracılığıyla işe yerleşmelerin azaldığı gözlemlenmektedir. Özellikle yüksek lisans mezunlarının yalnızca 163, doktora mezunlarının ise sadece 4 kişinin istihdam edilmesi dikkat çekmektedir.

Tablo 20. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

İller	Bursa	Türkiye
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	11.254	249.265
Hizmet ve Satış Elemanları	14.328	431.768
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	24.007	957.763
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	463	22.411
Profesyonel Meslek Mensupları	8.200	167.044
Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	12.847	205.836
Silahlı Kuvvetlerle İlgili Meslekler	26	709
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	8.987	165.596
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	13.169	196.233
Yöneticiler	1.208	23.826
Toplam	94.489	2.420.451

Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin meslek gruplarına göre dağılımı (Tablo 20), iş gücü piyasasında hangi meslek gruplarında işsizlik oranlarının daha yüksek olduğunu ve belirli mesleklerde iş arayan bireylerin yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Verilere göre, Bursa'da nitelik gerektirmeyen mesleklerde işsizliğin en yaygın sorun olduğu, hizmet ve sanayi sektörlerinde de işsizlik oranlarının yüksek seyrettiği görülmektedir. Bursa'da en fazla kayıtlı işsiz bulunan meslek grubu, 24.007 kişi ile **"Nitelik Gerektirmeyen Meslekler"** kategorisindedir. Bu durum, düşük vasıflı iş gücünün istihdam edilme konusunda zorluk yaşadığını ve vasıfsız iş gücüne olan talebin sınırlı olabileceğini göstermektedir. Hizmet ve satış elemanları grubunda 14.328 kişi, büro hizmetlerinde çalışan elemanlar kategorisinde ise 11.254 kişi işsiz olarak kaydedilmiştir. Sanayi sektöründe yer alan **"Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar"** grubunda 13.169 kişi işsizken, **"Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar"** kategorisinde 12.847 kişi işsizlikle karşı karşıyadır.

Nitelikli iş gücüne bakıldığında, **"Profesyonel Meslek Mensupları"** grubunda 8.200 kişi, **"Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları"** kategorisinde ise 8.987 kişi işsiz olarak kaydedilmiştir. Yöneticiler grubunda ise işsizlik oranı nispeten düşük olup, 1.208 kişi olarak belirlenmiştir. Bu veriler, iş gücü ile sektör ihtiyaçları arasındaki uyumsuzluğu ve mesleki eğitimin iş piyasasına uyarlanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bursa'da özellikle düşük vasıflı iş gücünün istihdam edilme konusunda dezavantajlı olduğu, sanayi ve hizmet sektörlerinde ise işsizliğin yüksek seyrettiği görülmektedir. İş gücü piyasasında nitelikli mesleklerde de işsizlik olduğu dikkate alındığında, mesleki eğitim programlarının ve iş gücü planlamalarının sektör ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 21. Yaş Gruplarına Göre İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler

Yaş	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
15 - 24	Erkek	10.442	257.307
	Kadın	8.918	228.122
	Toplam	19.360	485.429
25 - 29	Erkek	8.758	245.394
	Kadın	9.734	251.120
	Toplam	18.492	496.514
30 - 34	Erkek	7.155	192.957
	Kadın	7.834	207.888
	Toplam	14.989	400.845

Tablo 21. Yaş Gruplarına Göre İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler

Yaş	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
35-39	Erkek	5.996	163.319
	Kadın	6.854	186.245
	Toplam	12.850	349.564
40 - 44	Erkek	5.446	136.011
	Kadın	6.114	151.300
	Toplam	11.560	287.311
45-49	Erkek	3.825	92.109
	Kadın	4.367	101.076
	Toplam	8.192	193.185
50-54	Erkek	2.743	63.796
	Kadın	2.677	60.281
	Toplam	5.420	124.077
55-59	Erkek	1.288	29.772
	Kadın	1.053	25.258
	Toplam	2.341	55.030
60-64	Erkek	612	13.047
	Kadın	315	8.059
	Toplam	927	21.106
65+	Erkek	254	4.460
	Kadın	104	2.930
	Toplam	358	7.390
Toplam	Erkek	46.519	1.198.172
	Kadın	47.970	1.222.279
	Toplam	94.489	2.420.451

Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımına göre (Tablo 21), işsizliğin en fazla 25-29 yaş aralığında yoğunlaştığı ve kadınların işsizlik oranlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bursa ilinde toplam 94.489 kayıtlı işsiz bulunurken, bunların 46.519'u erkek, 47.970'i ise kadındır. Yaş grupları açısından bakıldığında, 25-29 yaş aralığında işsizlik sayısı 18.492 kişi ile en yüksek seviyededir. Bu durum, mezuniyet sonrası istihdama geçiş sürecinin kolay olmadığını ve genç yetişkinlerin iş gücü piyasasına girişte en fazla zorluk yaşadığı dönemin bu yaş aralığı olduğunu göstermektedir. 15-24 yaş grubundaki toplam 19.360 işsiz ile birlikte değerlendirildiğinde, genç işsizliğin önemli bir sorun olarak öne çıktığı anlaşılmaktadır.

Yaş ilerledikçe İŞKUR'a kayıtlı işsiz sayısında azalma olduğu görülmektedir. 30-34 yaş grubunda 14.989, 35-39 yaş grubunda 12.850 işsiz bulunmaktadır. Ancak, 40 yaş ve üzerindeki işsiz sayısının azalmaya devam etmesine rağmen belirli seviyelerde varlığını sürdürmesi, iş gücünün bu yaş aralığında da yeterince istihdam edilemediğini göstermektedir.

Cinsiyet açısından bakıldığında, İŞKUR'a kayıtlı kadın işsiz sayısı neredeyse her yaş grubunda erkeklerden daha yüksek seviyededir. Özellikle 25-39 yaş aralığında kadın işsizliğinin belirgin şekilde fazla olması, kadınların iş gücü piyasasına girişte karşılaştıkları engellerin yanı sıra istihdam sürekliliğinde yaşadıkları zorlukları da ortaya koymaktadır. Bursa'da iş gücü piyasasının genel yapısı göz önüne alındığında, genç ve kadın istihdamına yönelik destekleyici politikaların önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Tablo 22. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

İller	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Okuma-Yazma Bilmeyenler	Erkek	191	7.971
	Kadın	268	15.619
	Toplam	459	23.590
Okuryazar Olanlar	Erkek	567	23.732
	Kadın	528	33.297
	Toplam	1.095	57.029
İlköğretim	Erkek	18.516	465.555
	Kadın	15.896	388.427
	Toplam	34.412	853.982
Ortaöğretim	Erkek	18.301	470.158
	Kadın	15.669	406.134
	Toplam	33.970	876.292
Önlisans	Erkek	3.319	104.149
	Kadın	6.798	191.638
	Toplam	10.117	295.787
Lisans	Erkek	5.377	120.459
	Kadın	8.498	178.882
	Toplam	13.875	299.341
Yüksek Lisans	Erkek	231	5.825
	Kadın	304	7.957
	Toplam	535	13.782

Tablo 22. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizlerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

İller	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Doktora	Erkek	17	323
	Kadın	9	325
	Toplam	26	648
Toplam	Erkek	46.519	1.198.172
	Kadın	47.970	1.222.279
	Toplam	94.489	2.420.451

Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin eğitim seviyelerine göre dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 22). Verilere göre, ilköğretim ve ortaöğretim mezunları toplam 68.382 kişi ile işsizler içinde en büyük grubu oluşturmaktadır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim gözlemlenmekte olup, bu eğitim seviyelerinde işsizliğin en yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Bursa'da işsizlerin %36'sı ilköğretim, %35'i ise ortaöğretim mezunlarından oluşmaktadır. Bu da eğitim düzeyi düşük bireylerin iş gücü piyasasında daha fazla mücadele ettiğini göstermektedir. Ön lisans ve lisans mezunları ise toplamda 23.992 kişi ile işsizler arasında önemli bir paya sahiptir. Özellikle ön lisans mezunu kadınların (6.798 kişi) ve lisans mezunu kadınların (8.498 kişi) işsizlik oranlarının erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 23. Engelli, Eski Hükümlü ve Terörle Mücadelede Yaralananlara İlişkin İşe Yerleştirmeler

Dezavantajlı Gruplar	İşe Yerleştirme	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Engelliler	Kamu	Erkek	1	451
		Kadın	0	104
		Toplam	1	555
	Özel	Erkek	2.329	27.501
		Kadın	577	7.121
		Toplam	2.906	34.622
	Toplam	Erkek	2.330	27.952
		Kadın	577	7.225
		Toplam	2.907	35.177
Eski Hükümlü / Terörle Mücadelede Yaralanan	Kamu	Erkek	0	165
		Kadın	0	3
		Toplam	0	168

Bursa ili ve Türkiye genelinde engelli bireylerin, eski hükümlülerin ve terörle mücadelede yaralanan bireylerin kamu ve özel sektörde işe yerleştirilme durumlarını göstermektedir (Tablo 23). Verilere göre, özel sektör engelli istihdamında kamuya kıyasla daha fazla paya sahip olup, kadın engelli bireylerin istihdam oranlarının oldukça düşük kaldığı görülmektedir. Eski hükümlülerin ve terörle mücadelede yaralanan bireylerin istihdamı ise oldukça sınırlı seviyede gerçekleşmiştir. Bursa'da toplamda 2.907 engelli birey işe yerleştirilmiş olup, bunların 2.330'u erkek, 577'si ise kadındır. Türkiye genelinde ise toplamda 35.177 engelli birey istihdam edilmiştir. Engelli bireylerin istihdamına yönelik verilere bakıldığında, özel sektörün kamu sektörüne kıyasla çok daha fazla engelli birey istihdam ettiği görülmektedir. Bursa'da kamu sektöründe istihdam edilen engelli sayısı yalnızca 1 kişi iken, özel sektörde bu sayı 2.906 kişiye ulaşmaktadır.

Cinsiyet bazında incelendiğinde, engelli kadın istihdamının erkeklere kıyasla oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bursa'da özel sektörde istihdam edilen engelli kadın sayısı 577, erkek sayısı ise 2.329'dur. Kamu sektöründe ise bu oran 0 kadın ve 1 erkek olarak oldukça sınırlı kalmaktadır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim görülmekte olup, engelli erkeklerin istihdam edilme oranı kadınlara kıyasla belirgin şekilde daha yüksektir. Bu durum, engelli kadınların iş gücü piyasasına girişte daha fazla engelle karşılaştığını ve istihdam fırsatlarının artırılması gerektiğini göstermektedir. Eski hükümlülerin ve terörle mücadelede yaralanan bireylerin istihdamı ise oldukça sınırlıdır. Bursa'da bu kategoride herhangi bir işe yerleştirme kaydedilmezken, Türkiye genelinde toplamda 168 kişi bu kapsamda istihdam edilmiştir. Bu durum, sosyal uyum ve yeniden entegrasyon süreçlerinde destekleyici politikaların geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 24. Engellilere İlişkin Sayısal Veriler

Engellilere İlişkin Durum	Hizmetler	Bursa	Türkiye
Engelli İstihdam Etmek Zorunda Olan İşyeri Sayısı	Kamu	36	1.433
	Özel	1.685	21.501
	Toplam	1.721	22.934
Halen Çalışan Engelli Sayısı	Kamu	802	22.449
	Özel	11.028	121.729
	Toplam	11.830	144.178
Açık Kontenjan Sayısı	Kamu	18	3.532
	Özel	267	21.370
	Toplam	285	24.902
Kontenjan Fazlası Olarak Çalışan Engelli Sayısı	Kamu	209	3.453
	Özel	1.014	10.407
	Toplam	1.223	13.860

Bursa ili ve Türkiye genelinde engelli istihdamına ilişkin işyeri sayıları, halen çalışan engelli bireyler, açık kontenjanlar ve kontenjan fazlası olarak çalışan engelli bireylerin dağılım verilerine göre (Tablo 24), engelli istihdamının büyük ölçüde özel sektör tarafından sağlandığı, ancak halen doldurulmamış birçok açık kontenjan bulunduğu görülmektedir. Bursa’da engelli bireyleri istihdam etmekle yükümlü işyeri sayısı toplam 1.721 olup, bunun 36’sı kamu sektörüne, 1.685’i ise özel sektöre aittir. Engelli bireylerin halen çalışmakta olduğu işyerleri incelendiğinde, Bursa’da toplam 11.830 engelli bireyin istihdam edildiği görülmektedir. Bunların 802’si kamu sektöründe, 11.028’i ise özel sektörde çalışmaktadır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim gözlemlenmekte olup, engelli istihdamının büyük ölçüde özel sektör tarafından sağlandığı dikkat çekmektedir. Engelli bireylerin istihdamı için ayrılan ancak doldurulamayan **“açık kontenjan”** sayısı Bursa’da toplam 285 olup, bunların 18’i kamu, 267’si özel sektöre aittir. Türkiye genelinde ise toplam açık kontenjan sayısı 24.902 olarak hesaplanmıştır. Bu rakamlar, işverenlerin engelli istihdamı için belirlenen kontenjanları tam olarak doldurmadığını ve hala önemli sayıda engelli bireyin iş gücü piyasasına kazandırılabilceğini göstermektedir.

Bununla birlikte, bazı işyerlerinde kontenjan fazlası olarak çalıştırılan engelli bireyler de bulunmaktadır. Bursa’da bu kapsamda toplam 1.223 kişi istihdam edilmekte olup, bunların 209’u kamu sektöründe, 1.014’ü ise özel sektördedir. Türkiye genelinde ise toplam 13.860 kişi kontenjan fazlası olarak çalışmaktadır.

Tablo 25. İŞKUR Tarafından Kadınlara Yönelik Sunulan Hizmetler

İstihdam Hareketleri	Hizmetler	Bursa	Türkiye
İşe Yerleştirme	Kamu	4	4.935
	Özel	26.886	459.203
	Toplam	26.890	464.138
Akif İş Gücü Piyasası Politikaları	Mesleki Eğitim	0	607
	İşbaşı Eğitim	817	26.761
	Toplam	817	27.368
Bireysel Görüşme	Görüşme Sayısı	50.771	1.132.034

Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR tarafından kadınlara yönelik sunulan hizmetler karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 25). 2023 yılı itibarıyla Bursa’da toplam 26.890 kadın işe yerleştirilmiş olup, bunların yalnızca 4’ü kamu sektöründe, 26.886’sı ise özel sektörde istihdam edilmiştir. Bu durum, kadın istihdamının büyük ölçüde özel sektör tarafından sağlandığını ve kamu sektöründe kadınlara yönelik istihdam olanaklarının

oldukça sınırlı olduğunu göstermektedir. Kadın istihdamını artırmaya yönelik aktif iş gücü piyasası politikaları kapsamında mesleki eğitim ve işbaşı eğitim programları önemli bir yer tutmaktadır. Bursa'da mesleki eğitim programlarından yararlanan kadın sayısı bulunmazken, işbaşı eğitim programlarından 817 kadın faydalanmıştır. Türkiye genelinde ise mesleki eğitim programlarından 607 kadın, işbaşı eğitim programlarından ise 26.761 kadın yararlanmıştır.

Kadınlara yönelik bireysel danışmanlık hizmetleri de iş gücü piyasasına katılım açısından önemli bir destek sağlamaktadır. Bursa'da 50.771 kadın bireysel iş danışmanlığı görüşmesine katılmıştır. Türkiye genelinde ise bu sayı 1.132.034 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler, kadınların iş gücü piyasasına giriş sürecinde rehberlik hizmetlerinden geniş ölçüde faydalandığını göstermektedir.

Tablo 26. İŞKUR'un Sosyal Yardım Alanlara Yönelik Sunulan Hizmetler

İstihdam Hareketleri	Cinsiyet/Eğitim Durumu	Bursa	Türkiye
İşe Yerleştirme	Erkek	275	10.923
	Kadın	209	5.902
	Toplam	484	16.825
Akif İş Gücü Piyasası Programları	Mesleki Eğitim	2	181
	İşbaşı Eğitim	21	2.156
	Toplam	23	2.337

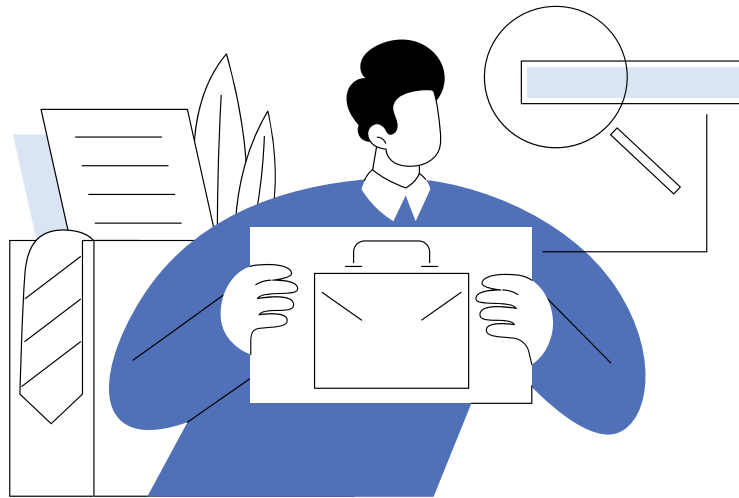
Bursa ili ve Türkiye genelinde İŞKUR tarafından sosyal yardım alan bireylere yönelik sunulan istihdam ve eğitim hizmetleri karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 26). Verilere göre, Bursa'da sosyal yardım alan toplam 484 kişi işe yerleştirilmiş olup, bunların 275'i erkek, 209'u ise kadındır. Türkiye genelinde ise bu sayı toplam 16.825 kişi olarak kaydedilmiştir.

Sosyal yardım alan bireylerin iş gücüne kazandırılması için uygulanan aktif iş gücü piyasası programları kapsamında mesleki eğitim ve işbaşı eğitim programlarının oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bursa'da yalnızca 21 kişi işbaşı eğitim programlarına katılmış olup, mesleki eğitim programlarından faydalanan kişi sayısı 2'de kalmıştır. Türkiye genelinde ise 181 kişi mesleki eğitim, 2.156 kişi işbaşı eğitim programlarından yararlanmıştır.

Tablo 27. İller Bazında İşsizlik Sigortası Faaliyetleri

Faaliyetler	Ödenek Durumu	Bursa	Türkiye
İşsizlik Ödeneği Başvurusu		78.083	1.614.184
İşsizlik Ödeneği Hakeden Sayısı	İşsizlik Ödeneği Kesilen	14.309	247.973
	İşsizlik Ödeneği Biten	10.262	184.034
	Ödemesi Devam Eden	17.216	302.839

Bursa'da toplam 78.083 kişi işsizlik ödeneği başvurusunda bulunmuş olup, bu sayı Türkiye genelinde 1.614.184 olarak kaydedilmiştir. İşsizlik ödeneği hak edenlerin sayısı incelendiğinde, Bursa'da 14.309 kişinin işsizlik ödeneği almaya hak kazandığı görülmektedir. Türkiye genelinde ise bu sayı 247.973 olarak hesaplanmıştır. İşsizlik ödeneği süreci devam eden bireyler açısından bakıldığında, Bursa'da 17.216 kişinin işsizlik ödeneğinin devam ettiği, 10.262 kişinin ise ödeneğinin sona erdiği görülmektedir. Türkiye genelinde ise bu rakamlar sırasıyla 302.839 kişi için ödemesi devam edenler ve 184.034 kişi için ödemesi sona erenler olarak kaydedilmiştir (Tablo 27).

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

Tablo 28. İller Bazında Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler

Yaş Aralıkları	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
15-24	Erkek	1.746	32.249
	Kadın	1.376	22.647
	Toplam	3.122	54.896
25-29	Erkek	4.516	79.901
	Kadın	3.639	62.404
	Toplam	8.155	142.305
30-34	Erkek	4.974	91.156
	Kadın	3.422	56.978
	Toplam	8.396	148.134
35-39	Erkek	4.694	89.522
	Kadın	3.097	50.113
	Toplam	7.791	139.635
40-44	Erkek	4.208	78.183
	Kadın	3.017	47.259
	Toplam	7.225	125.442
45-49	Erkek	1.841	37.126
	Kadın	2.074	32.460
	Toplam	3.915	69.586
50-54	Erkek	861	17.185
	Kadın	1.247	18.480
	Toplam	2.108	35.665
55-59	Erkek	338	7.371
	Kadın	492	7.937
	Toplam	830	15.308
60-64	Erkek	95	1.489
	Kadın	106	1.617
	Toplam	201	3.106
65+	Erkek	28	370
	Kadın	16	399
	Toplam	44	769
Toplam	Erkek	23.301	434.552
	Kadın	18.486	300.294
	Toplam	41.787	734.846

Bursa'da toplam 41.787 kişi işsizlik ödeneği almaya hak kazanmış olup, bu bireylerin 23.301'i erkek, 18.486'sı ise kadındır. Bu durum, erkeklerin işsizlik ödeneği başvurularında ve hak kazanma oranlarında kadınlara kıyasla daha yüksek bir paya sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde ise bu sayı 734.846 olarak hesaplanmıştır. Yaş gruplarına göre incelendiğinde, en fazla işsizlik ödeneği hak edenlerin 25-34 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir. Bursa'da 25-29 yaş grubunda 8.155 kişi, 30-34 yaş grubunda ise 8.396 kişi işsizlik ödeneği almaya hak kazanmıştır. 35-39 yaş grubunda ise bu sayı 7.791 olarak hesaplanmıştır. Bu veriler, genç ve orta yaş grubundaki bireylerin iş gücü piyasasında iş kaybı yaşama olasılığının daha yüksek olduğunu ve bu yaş grubunun aktif iş gücü içinde en dinamik kesimi oluşturduğunu göstermektedir. Yaş ilerledikçe işsizlik ödeneği hak eden bireylerin sayısında belirgin bir düşüş yaşandığı dikkat çekmektedir (Tablo 28).

Cinsiyet bazında incelendiğinde, kadınların işsizlik ödeneği alma oranlarının erkeklere kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Özellikle 30 yaş ve üzerindeki kadınlar için bu fark daha belirgin hale gelmektedir. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim görülmekte olup, kadınların işsizlik sigortası mekanizmasından erkeklere kıyasla daha az yararlandığı dikkat çekmektedir.

Tablo 29. İller Bazında Öğrenim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler

Eğitim Durumu	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Okuryazar Olmayan	Erkek	110	3.390
	Kadın	133	3.476
	Toplam	243	6.866
Okuryazar	Erkek	263	9.005
	Kadın	243	7.417
	Toplam	506	16.422
İlköğretim	Erkek	9.715	183.297
	Kadın	7.200	99.356
	Toplam	16.915	282.653
Ortaöğretim	Erkek	8.486	147.556
	Kadın	5.106	83.452
	Toplam	13.592	231.008
Ön Lisans	Erkek	1.737	33.978
	Kadın	2.248	43.329
	Toplam	3.985	77.307
Lisans	Erkek	2.839	53.554
	Kadın	3.409	59.102
	Toplam	6.248	112.656
Yüksek Lisans	Erkek	143	3.629
	Kadın	143	4.043
	Toplam	286	7.672
Doktora	Erkek	8	143
	Kadın	4	119
	Toplam	12	262
Toplam	Erkek	23.301	434.552
	Kadın	18.486	300.294
	Toplam	41.787	734.846

Bursa'da işsizlik ödeneği hak eden bireylerin en büyük grubu ilköğretim mezunları olup, toplamda 16.915 kişidir. Ortaöğretim mezunları ise 13.592 kişiyle ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim gözlemlenmekte olup, işsizlik ödeneği hak edenlerin çoğunluğunu düşük ve orta eğitim seviyesine sahip bireyler oluşturmaktadır. Ön lisans ve lisans mezunlarının işsizlik ödeneği hak etme oranı da dikkate değerdir. Bursa'da 3.985 ön

lisans mezunu ve 6.248 lisans mezunu işsizlik ödeneği almaya hak kazanmıştır. Türkiye genelinde de bu oranların benzer olduğu görülmektedir (Tablo 29).

Tablo 30. İl Bazında Eğitim ve Program Türlerine Göre Aktif İş Gücü Piyasası Programları

İller\Öğrenim Durumları	Engelli Kursu			MEK			İşbaşı Eğitim Programı (İEP)				Genel Toplam	
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
Türkiye	84	50	134	963	557	1.520	22.056	26.761	48.817	23.103	27.368	50.471
Okur Yazar Olmayan	3	0	3	0	0	0	33	17	50	36	17	53
Okur Yazar	1	6	7	1	6	7	636	796	1.432	638	808	1.446
İlköğretim	26	13	39	120	114	234	6.237	8.943	15.180	6.383	9.070	15.453
Ortaöğretim	49	27	76	171	149	320	10.526	10.356	20.882	10.746	10.532	21.278
Ön lisans	3	2	5	322	106	428	2.419	3.908	6.327	2.744	4.016	6.760
Lisans	2	2	4	337	176	513	2.161	2.683	4.844	2.500	2.861	5.361
Yüksek Lisans	0	0	0	12	6	18	43	58	101	55	64	119
Doktora	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1
BURSA	0	0	0	0	0	0	1.330	817	2.147	1.330	817	2.147
Okur Yazar Olmayan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Okur Yazar	0	0	0	0	0	0	3	3	6	3	3	6
İlköğretim	0	0	0	0	0	0	205	204	409	205	204	409
Ortaöğretim (Lise ve Dengi)	0	0	0	0	0	0	851	383	1.234	851	383	1.234
Önlisans	0	0	0	0	0	0	184	134	318	184	134	318
Lisans	0	0	0	0	0	0	86	91	177	86	91	177
Yüksek Lisans	0	0	0	0	0	0	1	2	3	1	2	3
Doktora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Türkiye genelinde toplam 50.471 kişi bu programlardan faydalanırken, Bursa'da bu sayı 2.147 olarak kaydedilmiştir. Engelli kurslarına katılım açısından değerlendirildiğinde ise, Bursa'da herhangi bir engelli kursunun düzenlenmediği, Türkiye genelinde ise toplam 134 kişinin bu kurslara katıldığı görülmektedir. İşbaşı eğitim programları (İEP) kapsamında ise Bursa'da toplam 2.147 kişi programa katılmış olup, bunun 1.330'u erkek, 817'si kadındır.

Öğrenim durumuna göre programlara katılım incelendiğinde, en fazla katılım ortaöğretim mezunları (1.234 kişi) ve ilköğretim mezunları (409 kişi) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ön lisans mezunlarının işbaşı eğitim programlarına katılımı 318 kişi ile sınırlı kalırken, lisans mezunlarının katılımı ise sadece 177 kişi olarak kaydedilmiştir (Tablo 30).

Tablo 31. İŞKUR İş Danışmanlığı, Meslek Danışmanlığı, İşyeri Ziyareti, Okul Ziyareti, Grup Görüşme Mevcudu ve İş Kulübü Faaliyetleri

Görüşme ve Katılımcı Sayıları	Faaliyetler	Bursa	Türkiye
Bireysel Görüşme Sayısı	İş Danışmanlığı	123.937	2.721.841
	Meslek Danışmanlığı	1.098	44.143
	İşyeri Ziyareti	33.266	695.536
	Okul Ziyareti	191	9.185
İş Kulübü Katılımcı Sayısı	Grup Görüşme Mevcudu	24.198	897.525
	Erkek	587	18.708
	Kadın	882	32.917
	Toplam	1.469	51.625

Bursa'da bireysel iş danışmanlığı hizmetleri yaygın olarak sunulmakta olup, toplam 123.937 bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu durum, iş arayan bireylere yönelik rehberlik hizmetlerinin Bursa'da aktif bir şekilde yürütüldüğünü ve danışmanlık hizmetlerine erişimin yüksek olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde ise bu sayı 2.721.841 olarak kaydedilmiştir. Meslek danışmanlığı hizmetleri açısından değerlendirildiğinde, Bursa'da yalnızca 1.098 bireysel görüşme gerçekleştirilmiş olup, bu sayı Türkiye genelinde 44.143'tür. İşyeri ziyaretleri kapsamında Bursa'da toplam 33.266 ziyaret gerçekleştirilmiş olup, Türkiye genelinde bu sayı 695.536'dır. Okul ziyaretleri ise Bursa'da 191 olarak kaydedilirken, Türkiye genelinde bu sayı 9.185'tir (Tablo 31)

Grup görüşme mevcudu açısından Bursa'da 24.198 kişi bu hizmetlerden faydalanmıştır. Türkiye genelinde ise bu sayı 897.525 olarak kaydedilmiştir. İş kulübü faaliyetlerine katılım açısından değerlendirildiğinde, Bursa'da toplam 1.469 kişi iş kulübü etkinliklerine katılım sağlamıştır. Türkiye genelinde ise bu sayı 51.625 olarak kaydedilmiştir. Kadınların iş kulübü etkinliklerine katılımı erkeklere kıyasla daha yüksek olup, Bursa'da 882 kadın ve 587 erkek bu etkinliklere katılmıştır. Bu durum, kadınların iş arama sürecinde rehberlik ve destek mekanizmalarına daha fazla ilgi gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 32. Engelli, Genç, Kadın ve Yüksek Öğrenim Durumuna Göre Bireysel Görüşme

Bireysel Görüşme	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Toplam Görüşme Sayısı	Erkek	74.264	1.633.950
	Kadın	50.771	1.132.034
	Toplam	125.035	2.765.984
Genç (15-24)	Erkek	19.648	394.701
	Kadın	13.725	272.298
	Toplam	33.373	666.999
Engelli	Erkek	8.247	213.143
	Kadın	2.501	55.286
	Toplam	10.748	268.429
Yüksek Öğrenim	Erkek	10.043	216.101
	Kadın	10.603	241.861
	Toplam	20.646	457.962

Bursa ili ve Türkiye genelinde engelli bireyler, genç iş arayanlar, yükseköğrenim mezunları ve kadınlara yönelik gerçekleştirilen bireysel iş danışmanlığı görüşmelerinin dağılım verilerine göre (Tablo 32), Bursa’da toplam 125.035 bireysel görüşme yapılmış olup, bu görüşmelerin 74.264’ü erkek, 50.771’i ise kadın bireylerle gerçekleştirilmiştir. Genç (15-24 yaş) nüfus için yapılan görüşmelerde, Bursa’da 33.373 danışmanlık görüşmesi gerçekleştirilmiş, bunların 19.648’i erkeklerle, 13.725’i kadınlarla yapılmıştır. Türkiye genelinde ise toplam 666.999 genç birey bu hizmetten faydalanmıştır.

Engelli bireyler açısından incelendiğinde, Bursa’da toplam 10.748 bireysel görüşme yapılmış olup, bunların büyük çoğunluğu (8.247) erkeklerle gerçekleştirilmiştir. Kadın engelli bireylerle yapılan görüşme sayısı ise oldukça düşüktür (2.501). Yükseköğrenim mezunları için yapılan bireysel görüşmelerde ise, Bursa’da toplam 20.646 kişi bu hizmetten faydalanmıştır. Kadın yükseköğrenim mezunlarının (10.603) bireysel görüşmelere erkeklerden (10.043) daha fazla katılım sağladığı görülmektedir.

Tablo 33. Öğrenim Düzeylerine Göre Bireysel Görüşmeler

Öğrenim Düzeyi	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Okur Yazar Olmayan	Erkek	104	3.933
	Kadın	96	7.125
	Toplam	200	11.058
Okur Yazar	Erkek	393	19.061
	Kadın	308	23.745
	Toplam	701	42.806
İlköğretim	Erkek	33.436	756.975
	Kadın	21.444	465.798
	Toplam	54.880	1.222.773
Ortaöğretim	Erkek	30.288	637.880
	Kadın	18.320	393.505
	Toplam	48.608	1.031.385
Ön Lisans	Erkek	4.373	107.403
	Kadın	5.104	130.588
	Toplam	9.477	237.991
Lisans	Erkek	5.449	103.958
	Kadın	5.304	106.611
	Toplam	10.753	210.569
Yüksek Lisans	Erkek	206	4.507
	Kadın	189	4.495
	Toplam	395	9.002
Doktora	Erkek	15	233
	Kadın	6	167
	Toplam	21	400
Toplam	Erkek	74.264	1.633.950
	Kadın	50.771	1.132.034
	Toplam	125.035	2.765.984

Bursa ili ve Türkiye genelinde bireysel iş danışmanlığı görüşmelerinin öğrenim düzeylerine göre dağılım verilerine göre (Tablo 33), bireysel danışmanlık görüşmelerine en fazla katılım ilköğretim ve ortaöğretim mezunları arasında gerçekleşmiştir. Bursa'da toplam 125.035 bireysel görüşme yapılmış olup, bunların büyük kısmı düşük ve orta eğitim seviyesine sahip bireylerle gerçekleştirilmiştir. İlköğretim mezunları 54.880 bireysel görüşme ile en büyük

grubu oluştururken, ortaöğretim mezunları 48.608 görüşme ile ikinci sırada yer almaktadır. Ön lisans mezunları 9.477, lisans mezunları ise 10.753 görüşme gerçekleştirmiştir. Yüksek lisans mezunları 395, doktora mezunları ise yalnızca 21 bireysel görüşme yapmıştır.

Tablo 34. İŞKUR- İllere Göre Açık İş İlanları, İşe Yerleştirme ve Kayıtlı İşsizler

İstihdam Durumu	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
Açık İş İlanları	Toplam	134.759	2.677.006
İşe Yerleştirme	Erkek	39.492	772.888
	Kadın	26.890	464.138
	Toplam	66.382	1.237.026
Kayıtlı İşsizler	Erkek	46.519	1.198.172
	Kadın	47.970	1.222.279
	Toplam	94.489	2.420.451

Bursa ili ve Türkiye genelinde açık iş ilanları, işe yerleştirme sayıları ve kayıtlı işsizlerin dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 34). Verilere göre, Bursa'da toplam 134.759 açık iş ilanı bulunurken, Türkiye genelinde bu sayı 2.677.006'dır. Bu durum, Bursa'daki istihdam fırsatlarının Türkiye ortalamasına kıyasla daha sınırlı olduğunu göstermektedir. İşe yerleştirme verileri incelendiğinde, Bursa'da toplam 66.382 kişi istihdama kazandırılmış olup, bunların 39.492'si erkek, 26.890'ı ise kadındır. Türkiye genelinde ise 1.237.026 kişi işe yerleştirilmiş olup, erkeklerin sayısı kadınlara kıyasla daha fazladır. Kayıtlı işsiz sayısı açısından değerlendirildiğinde, Bursa'da toplam 94.489 işsiz bulunmaktadır. Bunların 46.519'u erkek, 47.970'i kadındır. Türkiye genelinde ise toplam 2.420.451 kayıtlı işsiz bulunmaktadır.

2.2.3 TÜİK İç ve Uluslararası Göç İstatistikleri

Tablo 35. İllerin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net Göç ve Net Göç Hızı, 2023

Nüfus	Türkiye	Bursa
Toplam Nüfus	85.372.377	3.214.571
Aldığı Göç	3.450.953	95.935
Verdiği Göç	3.450.953	89.763
Net Göç	0	6.172
Net Göç Hızı	0	1,9

Bursa net göç alan bir şehir olup, 2023 yılı itibarıyla 95.935 kişi göç alırken, 89.763 kişi göç vermiştir. Bu durum, Bursa'nın net 6.172 kişi kazandığını ve net göç hızının %1,9 olarak hesaplandığını göstermektedir. Türkiye genelinde toplam göç hareketi 3.450.953 kişi olarak hesaplanmış olup, Bursa'daki göç hareketleri bölgesel ekonomik dinamiklerin etkisini yansıtmaktadır (Tablo 35).

Tablo 36. Göç Etme Nedenine Göre Bursa'nın Aldığı Göç, 2023

Göç Nedenleri	Türkiye	Bursa
Toplam	3.450.953	95.935
Tayin / İş Değişikliği	320.142	9.016
İşe Başlamak / İş Bulmak	285.825	10.849
Eğitim	512.011	11.418
Medeni Durum Değişikliği / Ailevi Nedenler	152.046	5.971
Daha İyi Konut ve Yaşam Koşulları	518.016	14.395
Hane / Aile Fertlerinden Birine Bağımlı Göç	601.481	18.082
Aile Yanına / Memlekete Geri Dönme	99.975	775
Sağlık / Bakım	19.450	535
Ev Alınması	95.570	2.464
Emeklilik	49.890	997
Doğal Afet / Acil Durum	499.363	11.697
Diğer	103.547	1.042
Bilinmeyen	193.637	8.694

Bursa ili ve Türkiye genelinde göç etme nedenlerine ilişkin verilere göre (Tablo 36), Bursa'nın göç alan bir şehir olduğu ve göç nedenlerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. 2023 yılı itibarıyla Bursa'ya toplam 95.935 kişi göç etmiş olup, en yaygın göç nedenleri arasında aile bağımlılığı (18.082 kişi), daha iyi konut ve yaşam koşulları (14.395 kişi) ve eğitim (11.418 kişi) öne çıkmaktadır. İş gücüyle ilişkili nedenler arasında işe başlama / iş bulma (10.849 kişi) ve tayin / iş değişikliği (9.016 kişi) gibi faktörler Bursa'daki iş piyasasının göç hareketleri üzerindeki etkisini göstermektedir.

Tablo 37. Göç Etme Nedenine Göre Bursa'nın Verdiği Göç, 2023

Göç Nedenleri	Türkiye	Bursa
Toplam	3.450.953	89.763
Tayın / İş Değişikliği	320.142	8.117
İşe Başlamak / İş Bulmak	285.825	7.709
Eğitim	512.011	19.552
Medeni Durum Değişikliği / Ailevi Nedenler	152.046	5.062
Daha İyi Konut ve Yaşam Koşulları	518.016	14.723
Hane / Aile Fertlerinden Birine Bağımlı Göç	601.481	16.300
Aile Yanına / Memlekete Geri Dönme	99.975	3.302
Sağlık / Bakım	19.450	467
Ev Alınması	95.570	2.068
Emeklilik	49.890	1.457
Doğal Afet / Acil Durum	499.363	413
Diğer	103.547	3.265
Bilinmeyen	193.637	7.328

2023 yılında Bursa'dan toplam 89.763 kişi göç etmiş, en yaygın nedenler arasında eğitim (19.552 kişi), aile bağımlılığı (16.300 kişi) ve daha iyi konut ve yaşam koşulları (14.723 kişi) öne çıkmıştır. İş gücüyle ilişkili nedenler açısından, işe başlama / iş bulma (7.709 kişi) ve tayin / iş değişikliği (8.117 kişi) önemli faktörler arasında yer almaktadır (Tablo 37).

Tablo 38. İllere ve Cinsiyete Göre Bursa'ya Gelen ve Bursa'dan Giden Göç, 2023

Nüfus	Cinsiyet	Türkiye	Bursa
Toplam Nüfus		85.372.377	3.214.571
Gelen Göç	Toplam	316.456	13.827
	Erkek	171.395	7.223
	Kadın	145.061	6.604
Giden Göç	Toplam	714.579	18.495
	Erkek	394.186	10.324
	Kadın	320.393	8.171
Net Göç		-398.123	-4.668

Bursa ili ve Türkiye genelinde göç hareketlerinin cinsiyet bazında dağılımı karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır (Tablo 38). Verilere göre, Bursa 13.827 kişi göç alırken, 18.495 kişi göç vermiş ve net 4.668 kişi göç kaybı yaşamıştır. Bu durum, Bursa'nın net göç veren iller arasında yer aldığını ortaya koymaktadır. Cinsiyet bazında değerlendirildiğinde, Bursa'ya gelenlerin 7.223'ü erkek, 6.604'ü kadın, Bursa'dan ayrılanların ise 10.324'ü erkek, 8.171'i kadın olmuştur. Erkeklerin göç oranının kadınlara kıyasla daha yüksek olması, iş gücü hareketliliğinin göç üzerindeki etkisini göstermektedir.

2.3 Sosyal Güvenlik ve Çalışma Hayatı Verileri

2.3.1 SGK Verileri (Sigortalılık Türü ve Dağılımı, Sosyal Güvenlik Kapsamı)

Tablo 39. Sosyal Güvenlik Kapsamı (4/1-A, 4/1-B, 4/1-C), 2023

SGK Durumu	SGK Kapsamı	Bursa	Türkiye
Sosyal Güvenlik Kapsamı		3.198.568	34.250.646
Aktif Sigortalı	4/1-A	831.266	9.058.412
	4/1-B	117.740	1.341.932
	4/1-C	96.520	1.109.918
	Toplam	1.045.526	11.510.262
Gelir ve Aylık Alan	4/1-A	537.106	4.861.607
	4/1-B	98.325	871.024
	4/1-C	79.468	839.401
	Toplam	714.899	6.572.032
Bakmakla Yükümlü	4/1-A	701.687	6.615.826
	4/1-B	325.501	3.860.196
	4/1-C	219.064	2.480.636
	Toplam	1.246.252	12.956.658
Sosyal Güvenlik Kapsamı, 4/1-A		2.070.059	20.535.845
Sosyal Güvenlik Kapsamı, 4/1-B		541.566	6.073.152
Sosyal Güvenlik Kapsamı, 4/1-C		395.052	4.429.955
Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Tescil Edilenler		191.891	3.211.694

2023 yılı itibarıyla Bursa'da toplam 3.198.568 kişi sosyal güvenlik kapsamında yer almakta olup, bunların 1.045.526'sı aktif sigortalı, 714.899'u emekli veya aylık alan bireyler, 1.246.252'si ise bakmakla yükümlü kişilerden oluşmaktadır. Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamında ise 191.891 kişi tescil edilmiştir, bu da sosyal güvencesi olmayan bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini sağlamaktadır (Tablo 39).

Aktif sigortalıların dağılımına bakıldığında, en büyük grubu 831.266 kişi ile özel sektör çalışanları (4/1-A) oluşturmaktadır. BAĞ-KUR (4/1-B) kapsamında 117.740 kişi, kamu çalışanı (4/1-C) statüsünde ise 96.520 kişi bulunmaktadır. Emekli veya aylık alan bireyler açısından bakıldığında, Bursa'da toplam 714.899 kişinin sosyal güvenlik kapsamında maaş aldığı görülmektedir. Bakmakla yükümlü olunan kişiler açısından değerlendirildiğinde, Bursa'da 1.246.252 kişi sigortalı bir birey üzerinden sosyal güvenlik hizmetlerinden yararlanmaktadır. Genel Sağlık Sigortası kapsamında tescilli bireylerin sayısının 191.891 kişi olması, sosyal güvencesiz bireylerin sağlık hizmetlerine erişim ihtiyacını göstermektedir.

Tablo 40. Zorunlu Sigortalıların Cinsiyete Göre Dağılımı (4/1-A, 4/1-B, 4/1-C), 2023

SGK Durumu	SGK Kapsamı	Cinsiyet	Bursa	Türkiye
4/1-A Zorunlu Sigortalı		Erkek	481.657	5.260.477
		Kadın	272.279	2.864.073
		Toplam	753.936	8.124.550
4/1-B Zorunlu Sigortalı	Zorunlu (Tarım Hariç)	Erkek	73.747	900.069
		Kadın	25.048	265.494
		Toplam	98.795	1.165.563
	Muhtar	Erkek	317	3.335
		Kadın	26	222
		Toplam	343	3.557
	Tarım Zorunlu	Erkek	8.546	82.086
		Kadın	2.637	20.707
		Toplam	11.183	102.793
	4/1-B Zorunlu Sigortalı Toplam	Erkek	82.610	985.490
		Kadın	27.711	286.423
		Toplam	110.321	1.271.913
4/1-C Zorunlu Sigortalı		Erkek	53.037	632.128
		Kadın	43.482	477.592
		Toplam	96.519	1.109.720
Toplam Zorunlu Sigortalı Sayısı			564.693	10.506.183

2023 yılı itibarıyla Bursa'da toplam 564.693 zorunlu sigortalı bulunmakta olup, en büyük grup 4/1-A kapsamında çalışan özel sektör işçileridir. Cinsiyet bazında incelendiğinde, Bursa'da 4/1-A kapsamında sigortalı 753.936 kişi olup, bunların 481.657'si erkek, 272.279'u kadındır. Bu durum, özel sektörde erkek istihdamının kadınlara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. BAĞ-KUR (4/1-B) kapsamında toplam 110.321 kişi sigortalıdır ve bunların 82.610'u erkek, 27.711'i kadındır. Küçük işletme sahipleri ve bağımsız çalışanlar arasında erkeklerin daha baskın olduğu görülmektedir. Tarım sektöründe ise 11.183 kişi sigortalıdır ve kadınların oranı oldukça düşüktür. Kamu sektöründe (4/1-C) toplam 96.519 kişi çalışmaktadır, bunların 53.037'si erkek, 43.482'si kadındır. Kamu sektöründeki kadın istihdam oranı özel sektöre kıyasla daha dengeli olsa da erkeklerin sayıca üstün olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 40).

Tablo 41. 4/1-A Kapsamındaki İş Yerleri, Zorunlu Sigortalılar ile Prime Esas Ortalama Günlük Kazançların İl, Sektör ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2023

4/1-A Kapsamı	Sektör	Bursa	Türkiye
İş Yeri	Daimi	86.694	1.992.551
	Geçici	6.068	186.572
	Kamu	977	46.660
	Özel	91.785	2.132.463
	Toplam	92.762	2.179.123
Zorunlu Sigortalı	Daimi	690.004	14.064.318
	Geçici	63.932	2.342.102
	Kamu	35.683	1.936.402
	Özel	718.253	14.470.018
	Erkek	481.657	10.871.438
	Kadın	272.279	5.534.982
	Toplam	753.936	16.406.420
Ortalama Günlük Kazanç (TL)	Daimi	781,16	820,17
	Geçici	617,11	644,8
	Kamu	961,55	1.028,11
	Özel	759,2	764,15
	Erkek	826,89	835,75
	Kadın	665,58	723,47
	Toplam	769,14	797,99

2023 yılı itibarıyla Bursa'da toplam 92.762 iş yeri bulunmakta olup, bunların 91.785'i özel sektöre, 977'si ise kamu sektörüne aittir. Zorunlu sigortalı çalışan sayısı açısından, Bursa'da 753.936 kişi sigortalı olarak çalışmaktadır. Bunların 690.004'ü daimi, 63.932'si geçici statüdedir. Cinsiyet bazında incelendiğinde, 481.657'si erkek, 272.279'u kadındır. Bu durum, erkeklerin iş gücüne katılımının kadınlara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir (Tablo 41).

Ortalama günlük kazançlara bakıldığında, Bursa'da erkek çalışanların günlük ortalama geliri 826,89 TL, kadın çalışanların ise 665,58 TL olduğu görülmektedir. Bu fark, cinsiyet bazlı ücret eşitsizliğinin devam ettiğini göstermektedir. Sektörel bazda, kamu çalışanlarının 961,55 TL, özel sektör çalışanlarının ise 759,20 TL kazandığı belirlenmiştir. Kamu sektöründe çalışanların kazancı, özel sektöre kıyasla belirgin şekilde daha yüksektir. Genel olarak, Bursa'daki iş gücü piyasasında özel sektör istihdamın büyük bölümünü oluştururken, kamu sektörü daha az iş yeri sunmasına rağmen daha yüksek ücret sağlamaktadır. Kadınların iş gücüne katılımı erkeklere kıyasla düşük seviyede kalmakta ve ücret farkı devam etmektedir.

Tablo 42. Genel SGK Verileri, 2023

Gösterge	2024.01	2024.02	2024.03	2024.04	2024.05	2024.06	2024.07	2024.08	2024.09
Sigortalı, Aktif, Toplam (4a, 4b, 4c)	1036417	1036296	1030634	1023314	1033249	1027161	1007011	1045253	1037083
Sigortalı, Aktif, Toplam (4a)	822094	822945	816693	809924	819910	814205	798868	792911	830585
Sigortalı, Aktif, Toplam (4b)	117121	115919	116524	116063	116233	115739	116115	116313	117353
Sigortalı, Aktif, Toplam (4b) (Tarım Hariç)	106135	105075	108763	108403	105612	105214	108592	105816	106852
Sigortalı, Aktif, Toplam (4b) (Tarım)	10986	10844	10761	10660	10621	10525	10523	10497	10538
Sigortalı, Aktif, Toplam (4c)	97202	97432	97417	97327	97206	97217	97540	97787	98955
Sigortalı, Aktif, Zorunlu Sigortalı (4a)	747351	747846	742953	735839	746254	738420	748195	744256	748696
Sigortalı, Aktif, Zorunlu Sigortalı (4b)	109712	108495	109127	108737	108896	108645	109060	109223	109558

Tablo 42. Genel SGK Verileri, 2023

Gösterge	2024.01	2024.02	2024.03	2024.04	2024.05	2024.06	2024.07	2024.08	2024.09
Sigortalı, Aktif, Zorunlu Sigortalı (4b) (Tarım ve Muhtar Hariç)	98384	97311	98030	97684	97884	97730	98157	98347	98687
Sigortalı, Aktif, Zorunlu Sigortalı (4b) (Tarım)	10986	10844	10761	10660	10621	10525	10523	10497	10538
Sigortalı, Aktif, Zorunlu Sigortalı (4c)	97201	97431	97416	97326	97205	97216	97539	97786	98954
Sigortalı, Aktif, Tarım Sigortalısı (2925 S.K.) (4a)	819	805	743	762	737	735	773	773	771
Sigortalı, Aktif, Çıracak (4a)	19984	20695	20211	20242	20294	18507	8557	9138	20080
Sigortalı, Aktif, Stajyer ve Kursiyerler (4a)	48018	47768	47067	47380	46852	50403	35716	33040	55231
Sigortalı, Aktif, Muhtar (4b)	342	340	336	393	391	390	380	379	363
Sigortalı, Aktif, Diğer Sigortalılar (4a)	5922	5831	5719	5701	5698	6138	5665	5707	5794
Sigortalı, Aktif, Diğer Sigortalılar (4c)	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sigortalı, Aktif, İsteğe Bağlı Sigortalı (4b)	7409	7424	7397	7326	7337	7094	7085	7090	7170
Sigortalı, Aktif, İsteğe Bağlı Sigortalı (4b) (Tarım Hariç)	7409	7424	7397	7326	7337	7094	7085	7090	7170
Sigortalı, Aktif, İsteğe Bağlı Sigortalı (4b) (Tarım)	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Ortalama günlük kazançlara bakıldığında, Bursa'da erkek çalışanların günlük ortalama geliri 826,89 TL, kadın çalışanların ise 665,58 TL olduğu görülmektedir. Bu fark, cinsiyet bazlı ücret eşitsizliğinin devam ettiğini göstermektedir.

Bursa'da 2024 yılı boyunca sigortalı aktif çalışan sayısındaki değişimleri karşılaştırmalı olarak sunmaktadır (Tablo 42). Genel trend incelendiğinde:

- Toplam sigortalı çalışan sayısı (4A, 4B, 4C) yıl boyunca dalgalanmalar göstermektedir.
- 4A kapsamındaki sigortalı çalışanlar (işçi statüsündekiler) en büyük grubu oluşturmakta ve nispeten daha fazla değişkenlik göstermektedir.
- 4B kapsamındaki sigortalılar (BAĞ-KUR) daha istikrarlı bir seyir izlemekte, yıl boyunca küçük dalgalanmalar göstermektedir.
- 4C kapsamındaki sigortalılar (kamu çalışanları) en az değişime sahip olup, yıl boyunca nispeten stabil kalmaktadır.

Bu dalgalanmalar mevsimsel istihdam değişiklikleri, ekonomik koşullar ve kayıt dışı istihdamdaki hareketlilikle ilişkili olabilir. Özellikle 4a kapsamındaki dalgalanma, sanayi ve hizmet sektöründeki istihdam değişimlerine bağlı olarak şekillenmiş olabilir.

2.3.2 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma İzinleri ve İstatistikleri

Tablo 43. İllere ve Cinsiyete Göre Yabancılar Verilen Çalışma İzni Sayısı, 2023

İl	Bursa	Türkiye
Kadın	1.517	33.449
Erkek	15.722	107.031
Toplam	17.239	140.480

Bursa'da toplam 17.239 yabancıya çalışma izni verilmiş olup, bu sayı Türkiye genelindeki 140.480 çalışma izni ile kıyaslandığında %12,3'lük bir paya sahiptir (Tablo 43). Cinsiyet bazında incelendiğinde, Bursa'da yabancı erkeklere verilen çalışma izni (15.722 kişi), kadınlara kıyasla (1.517 kişi) oldukça fazladır. Türkiye genelinde de benzer bir eğilim görülmekte olup, yabancı erkek çalışanların toplam içindeki payı oldukça yüksektir (%76,2 erkek, %23,8 kadın).

2.4 Göç İdaresi Başkanlığı Verileri

Türkiye'de göç hareketleri hem ikamet izniyle hem de geçici koruma kapsamındaki göçmenler açısından farklı dinamiklere sahiptir. 27 Şubat 2025 itibarıyla Türkiye genelinde 1.072.713 yabancı, ikamet izni ile Türkiye'de yaşamaktadır. Bu yabancı nüfusun illere göre dağılımı incelendiğinde, Bursa 48.169 yabancı nüfus ile üst sıralarda yer almaktadır. Bu durum, Bursa'nın göç alan büyük iller arasında yer aldığını ve belirli nedenlerle yabancıların burada yaşamayı tercih ettiğini göstermektedir.

Tablo 44. İkamet izni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı 27.02.2025 Tarihi İtibarıyla

İl Sıra	İl	Toplam Yabancı Sayısı	İl Sıra	İl	Toplam Yabancı Sayısı
1	İstanbul	532.352	42	Kahramanmaraş	1.675
2	Antalya	105.377	43	Şanlıurfa	1.671
3	Ankara	69.667	44	Kırşehir	1.621
4	Bursa	48.169	45	Yozgat	1.589
5	Mersin	44.401	46	Bartın	1.582
6	İzmir	27.913	47	Kastamonu	1.536
7	Muğla	19.886	48	Burdur	1.521
8	Yalova	17.016	49	Çankırı	1.397
9	Sakarya	15.577	50	Ordu	1.369
10	Kocaeli	13.878	51	Gümüşhane	1.320
11	Gaziantep	9.816	52	Nevşehir	1.310
12	Aydın	9.635	53	Elazığ	1.279
13	Konya	9.481	54	Diyarbakır	1.229
14	Samsun	8.705	55	Van	1.187
15	Karabük	7.886	56	Malatya	1.152
16	Eskişehir	7.451	57	Rize	967
17	Tekirdağ	6.834	58	Niğde	959
18	Edirne	6.670	59	Mardin	957
19	Kayseri	6.257	60	Erzincan	788
20	Trabzon	6.046	61	Kars	721
21	Balıkesir	5.884	62	Karaman	708
22	Kütahya	5.312	63	Osmaniye	692
23	Adana	4.914	64	Kilis	673
24	Bolu	4.729	65	Kırıkkale	666
25	Denizli	3.999	66	Iğdır	597
26	Kırklareli	3.661	67	Şırnak	591
27	Çanakkale	3.623	68	Amasya	557
28	Tokat	2.984	69	Hakkari	555
29	Manisa	2.864	70	Adıyaman	485
30	Afyonkarahisar	2.803	71	Batman	458

Tablo 44. İkamet izni ile Ülkemizde Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı 27.02.2025 Tarihi İtibarıyla

İl Sıra	İl	Toplam Yabancı Sayısı	İl Sıra	İl	Toplam Yabancı Sayısı
31	Hatay	2.802	72	Bitlis	458
32	Isparta	2.764	73	Ağrı	450
33	Sivas	2.616	74	Bayburt	441
34	Düzce	2.163	75	Artvin	358
35	Aksaray	2.109	76	Sinop	342
36	Uşak	2.093	77	Siirt	335
37	Çorum	2.020	78	Bingöl	316
38	Erzurum	1.984	79	Ardahan	254
39	Giresun	1.919	80	Muş	117
40	Bilecik	1.843	81	Tunceli	54
41	Zonguldak	1.816			

Türkiye genelinde toplam 1.072.713 yabancı ikamet izni ile yaşamakta olup, Bursa 48.169 yabancı nüfus ile İstanbul, Antalya ve Ankara'dan sonra 4. sırada yer almaktadır. İkamet izni ile Türkiye'de yaşayan toplam yabancı nüfus içerisinde Bursa'nın payı önemli olup, ülke genelindeki yabancı nüfusun %5'ine tekabül etmektedir (Tablo 44).

Tablo 45. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere göre Dağılımı

İl Sıra	İller	GKSS	İl Nüfusu	İlde Yaşayan Toplam Kişi Sayısı	GKSS Oranı
1	İstanbul	491.026	15.701.602	16.192.628	3,90%
2	Gaziantep	394.900	2.193.683	2.588.263	15,26%
3	Şanlıurfa	242.021	2.237.785	2.479.766	9,76%
4	Adana	207.333	2.200.484	2.487.817	8,33%
5	Hatay	204.067	1.562.185	1.766.252	11,55%
6	Mersin	178.783	1.954.279	2.133.062	8,81%
7	Bursa	162.928	3.238.618	3.401.546	4,79%
8	Konya	115.360	2.330.028	2.445.384	4,97%
9	İzmir	112.503	4.493.242	4.605.745	2,44%
10	Kahramanmaraş	80.123	1.134.105	1.214.228	6,60%
11	Kayseri	75.212	1.452.458	1.527.670	4,92%
12	Kilis	61.306	156.738	218.045	28,12%
13	Kocaeli	49.058	2.130.006	2.179.064	2,25%
14	Mardin	45.530	1.145.911	1.191.441	4,00%

Tablo 45. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere göre Dağılımı

İl Sıra	İller	GKSS	İl Nüfusu	İlde Yaşayan Toplam Kişi Sayısı	GKSS Oranı
15	Osmaniye	35.603	361.062	596.668	5,97%
16	Malatya	26.508	750.491	776.995	3,41%
17	Ankara	22.147	5.864.049	5.946.196	1,38%
18	Diyarbakır	21.477	1.833.684	1.885.161	1,16%
19	Adıyaman	20.083	611.037	631.120	3,18%
20	Sakarya	14.370	1.110.735	1.125.105	1,28%
21	Manisa	12.660	1.475.353	1.488.013	0,85%
22	Denizli	12.617	1.061.371	1.073.988	1,19%
23	Batman	11.991	654.528	665.719	1,83%
24	Tekirdağ	11.086	1.167.162	1.198.208	0,90%
25	Elazığ	10.331	601.981	612.272	1,68%
26	Muğla	9.948	1.083.867	1.092.815	0,91%
27	Afyonkarahisar	8.798	750.393	758.991	1,16%
28	Aydın	7.971	1.165.943	1.173.914	0,68%
29	Samsun	7.787	1.382.376	1.390.563	0,56%
30	Burdur	7.780	775.826	783.606	2,70%
31	Eskişehir	6.723	921.630	928.353	0,72%
32	Antalya	6.710	2.722.108	2.728.853	0,25%
33	Isparta	6.098	446.409	453.402	1,54%
34	Niğde	4.788	372.708	377.496	1,27%
35	Yozgat	4.613	413.161	417.774	1,10%
36	Balıkesir	3.975	1.276.096	1.280.071	0,31%
37	Kütahya	3.940	571.078	572.072	0,70%
38	Trabzon	3.444	822.270	825.714	0,42%
39	Çorum	3.330	521.335	524.665	0,63%
40	Yalova	3.268	307.882	311.150	1,05%
41	Çanakkale	3.263	568.966	572.229	0,57%
42	Siirt	3.139	336.453	339.592	0,92%
43	Bolu	3.134	326.408	329.743	1,01%
44	Uşak	2.868	375.310	378.178	0,76%
45	Aksaray	2.847	439.474	442.321	0,64%
46	Sivas	2.768	637.007	639.775	0,43%
47	Nevşehir	1.971	317.952	319.923	0,36%
48	Şirnak	1.922	570.826	572.748	0,38%

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

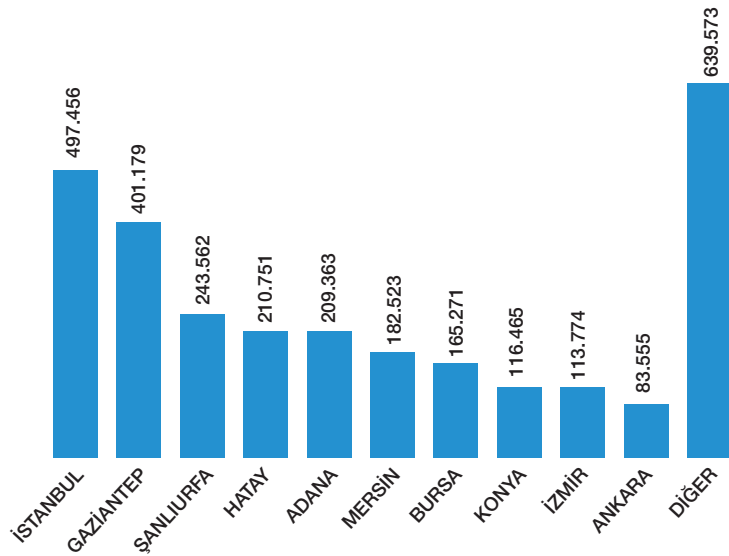
Tablo 45. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere göre Dağılımı

İl Sıra	İller	GKSS	İl Nüfusu	İlde Yaşayan Toplam Kişi Sayısı	GKSS Oranı
49	Bingöl	1.711	283.278	284.447	0,41%
50	Kırıkkale	1.618	283.053	284.671	0,57%
51	Muş	1.351	392.301	393.652	0,34%
52	Tokat	1.341	612.674	613.998	0,22%
53	Kırşehir	1.308	244.546	245.850	0,53%
54	Van	1.287	1.118.087	1.119.374	0,11%
55	Düzce	1.231	412.344	413.585	0,30%
56	Amasya	1.117	342.378	343.495	0,33%
57	Karabük	1.087	250.478	251.565	0,43%
58	Kastamonu	1.080	381.991	383.071	0,28%
59	Bitlis	1.042	359.808	360.850	0,29%
60	Bilecik	908	228.495	229.403	0,40%
61	Karaman	798	262.791	263.509	0,30%
62	Erzurum	775	745.005	745.780	0,10%
63	Kırklareli	638	379.081	379.669	0,17%
64	Çankırı	535	199.981	200.516	0,27%
65	Edirne	476	421.247	421.723	0,11%
66	Zonguldak	385	586.802	587.387	0,10%
67	Ordu	377	770.711	771.088	0,05%
68	Giresun	317	455.622	456.238	0,07%
69	Bartın	244	206.715	206.959	0,12%
70	Sinop	201	226.957	227.158	0,05%
71	Kars	159	272.300	272.459	0,06%
72	Rize	131	346.797	348.108	0,30%
73	Ardahan	99	91.354	91.453	0,11%
74	Gümüşhane	96	142.617	142.713	0,07%
75	Bayburt	81	83.676	83.707	0,10%
76	Iğdır	78	206.857	206.935	0,04%
77	Artvin	65	169.200	169.345	0,08%
78	Tunceli	42	86.612	86.654	0,05%
79	Ağrı	23	499.801	500.624	0,16%
80	Erzincan	12	241.238	241.351	0,01%
81	Hakkari	7	282.191	282.198	0,00%

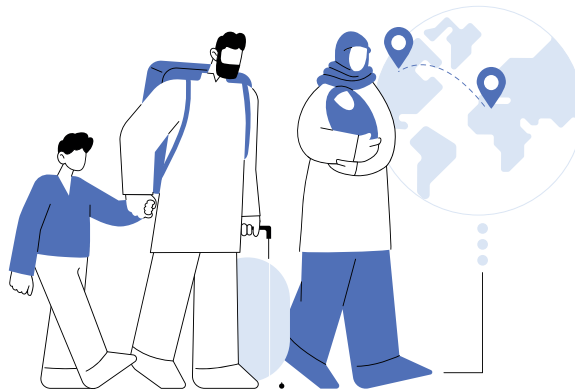
Bursa'da 162.928 GKSS bulunmakta olup, bu sayı Türkiye genelindeki toplam 2.820.362 GKSS nüfusun yaklaşık %5,78'ine denk gelmektedir. Bu veriler, Bursa'nın Türkiye genelinde en fazla Suriyeli barındıran şehirlerden biri olduğunu göstermektedir. Bursa, Suriyeli nüfus açısından Türkiye'de ilk 10 şehir arasında yer almaktadır. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay gibi şehirler daha yüksek Suriyeli nüfusa sahipken, Bursa'daki Suriyeli nüfus oranı da oldukça dikkat çekicidir. Bu veriler, Bursa'nın geçici göç açısından önemli bir merkez haline geldiğini ve göç politikalarının bu doğrultuda şekillendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu bölümde, Bursa'nın demografik, sosyo-ekonomik ve sektörel yapısına ilişkin resmi istatistikler ve ikincil veri analizleri değerlendirilmiştir. Elde edilen bu bulguların desteklenmesi adına, bir sonraki bölümde gerçekleştirilen anket çalışmasının sonuçları incelenecektir.

Grafik 2. Geçici Koruma Sağlanan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

*30.01.2025 tarihi itibarıyla

2.5 İkincil Verilerin Analizinde Öne Çıkan Bulgular

Nüfus ve Demografik Yapı

- 2023 itibarıyla Bursa'nın nüfusu 3.214.571'e ulaşmış, önceki yıla göre %6,2 oranında artış göstermiştir. Bu oran, Türkiye genelindeki %1,1'lik nüfus artışının oldukça üzerindedir.
- Bursa'nın nüfus yoğunluğu km² başına 310 kişi olup, Türkiye ortalaması olan 111'in yaklaşık üç katıdır.
- Ortanca yaş 35,9'dur. Kadınlarda bu değer 36,6 iken, erkeklerde 35,1 olarak hesaplanmıştır. Türkiye ortalaması olan 34'le karşılaştırıldığında, Bursa'da nüfus biraz daha yaşlıdır.
- Cinsiyet dağılımı dengelidir: Erkek nüfus 1.605.941, kadın nüfus 1.608.630'dur.

İş Gücü ve İstihdam Verileri

- Bursa'nın işsizlik oranı %8,3 ile Türkiye ortalamasının (%9,4) altındadır.
- İstihdam oranı %51,3 olup, Türkiye genelindeki %48,3'lük oranı aşmaktadır.
- İş gücüne katılım oranı %56,0 ile Türkiye ortalamasının (%53,3) üzerindedir.
- İŞKUR verilerine göre Bursa'da 134.759 açık iş ilanı bulunmaktadır.
- İşe yerleştirilen kişi sayısı 66.382, kayıtlı işsiz sayısı ise 94.489'dur.
- İŞKUR aracılığıyla işe yerleştirilenlerin %60'ı erkek, %40'ı kadındır. Özellikle genç nüfusun istihdama katılım sürecinde zorluk yaşadığı gözlemlenmektedir.

Göç Hareketleri ve Sosyal Güvenlik

- 2023 yılında Bursa net göç alan bir şehir olmuştur. 95.935 kişi şehre göç ederken, 89.763 kişi şehirden ayrılmış; böylece net göç hızı %1,9 olarak hesaplanmıştır.
- Göç eden bireylerin başlıca nedenleri arasında aile bağımlılığı (%18,8), daha iyi yaşam koşulları (%15,0), eğitim (%11,9) ve işe başlama/iş bulma (%11,3) yer almaktadır.
- Sosyal güvenlik kapsamında yer alan toplam kişi sayısı 3.198.568'dir.
- Aktif sigortalı sayısı 1.045.526 olup, büyük çoğunluğu özel sektör çalışanlarından oluşmaktadır.
- Genel Sağlık Sigortası kapsamında 191.891 kişi sistemde tescil edilmiştir.

Yabancı Nüfus ve Çalışma İzinleri

- Bursa'da ikamet izniyle yaşayan yabancıların sayısı 48.169'dur. Bu sayı ile Türkiye genelinde 4. sırada yer almaktadır.
- Geçici Koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 162.928 olup, bu alanda Türkiye'de 7. sıradadır.
- Bursa'da 17.239 yabancıya çalışma izni verilmiştir. Bunların 15.722'si erkek, 1.517'si kadındır.

İş Gücü Piyasasının Dinamikleri

Cinsiyet bazında sigortalı dağılımı şu şekildedir:

- Özel sektör çalışanları (4/1-A):
Erkek 481.657, Kadın 272.279
- Bağımsız çalışanlar (BAĞ-KUR - 4/1-B):
Erkek 82.610, Kadın 27.711
- Kamu çalışanları (4/1-C):
Erkek 53.037, Kadın 43.482

III. BÖLÜM

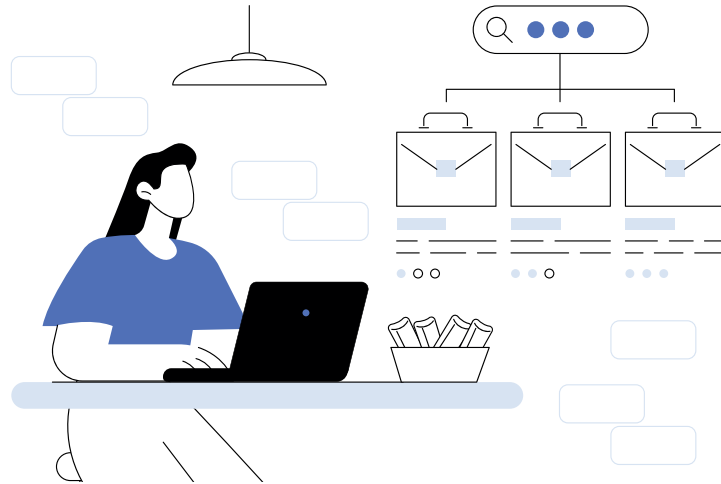

III. BÖLÜM

3. ANKET ÇALIŞMASI ANALİZİ VE BULGULAR

3.1 Demografik Veriler

Bu araştırma, Bursa ilinde toplam 60 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu erkek olup, en büyük yaş grubunu 25-34 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Eğitim düzeyine bakıldığında, büyük bir kısmının lisans mezunu olduğu görülmektedir. Kurumdaki çalışma süreleri açısından, 2-5 yıl arasında deneyime sahip katılımcılar öne çıkarken, uzun süreli çalışanların sayısı daha azdır. Çalışılan kurumlara bakıldığında, en fazla katılımcının Kızılay bünyesinde görev aldığı, bunu kamu kurumları ve özel sektör temsilcilerinin takip ettiği görülmektedir. Pozisyon dağılımında ise uzmanlar ve danışmanlar önemli bir yer tutarken, yöneticiler ve diğer pozisyonlardaki çalışanlar da temsil edilmektedir.

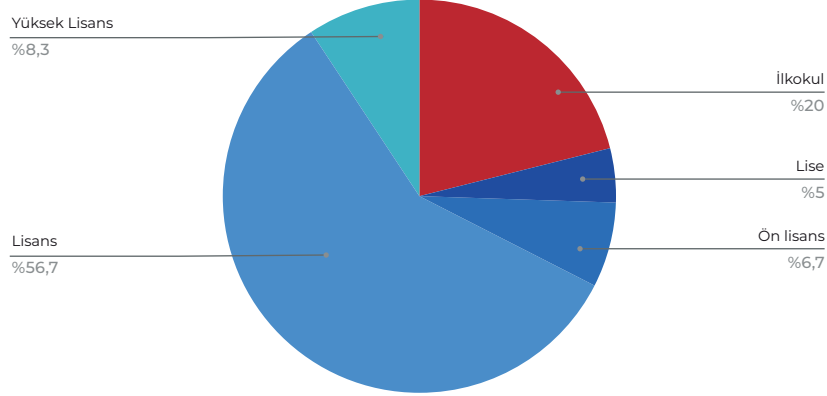

Tablo 46. Bursa Katılımcılarının Demografik Analizi

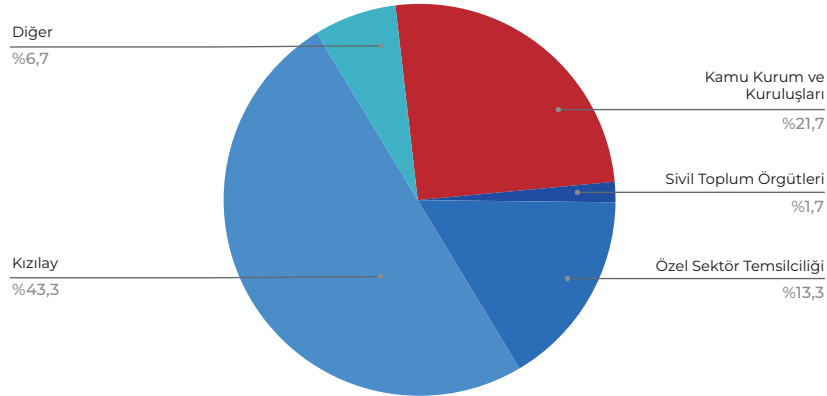
Demografik Bilgiler	Cöstergeler	n	%
Cinsiyet	Kadın	20	33,3
	Erkek	38	63,3
Yaş	18-24	3	5,0
	25-34	23	38,3
	35-44	12	20,0
	45-54	8	13,3
	55 yaş ve üzeri	12	20,0
Eğitim Durumu	İlkokul	12	20,0
	Lise	3	5,0
	Ön lisans	4	6,7
	Lisans	34	56,7
	Yüksek Lisans	5	8,3
Kurumundaki Çalışma Süresi	0-1 yıl	4	6,7
	2-5 yıl	23	38,3
	6-10 yıl	10	16,7
	11-15 yıl	14	23,3
	16 yıl ve üzeri	1	1,7
Çalıştığı Kurumu	Kamu Kurum ve Kuruluşları	13	21,7
	Sivil Toplum Örgütleri	1	1,7
	Özel Sektör Temsilciliği	8	13,3
	Kızılay	26	43,3
	Diğer	4	6,7
Pozisyon	Yönetici	10	16,7
	Uzman	17	28,3
	Danışman	10	16,7
	Diğer	8	13,3

Notlar= n=60, 2 katılımcı cinsiyet, yaş ve eğitim durumunu, 8 katılımcı kurumundaki çalışma süresi ve kurumunu, 15 katılımcı kurumundaki pozisyonunu boş bırakmıştır.

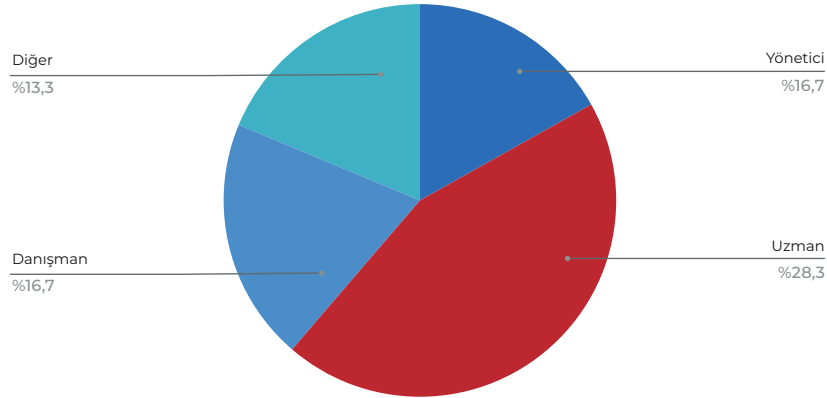
EĞİTİM DURUMU

ÇALIŞTIĞI KURUM

POZİSYON

Şekil 3. Bursa katılımcılarının eğitim durumu (a), çalıştığı kurum (b) ve pozisyonlarına (c) ait oranlar

3.2 İş Gücü Piyasası Analizi

Bursa'daki iş gücü piyasasına ilişkin katılımcıların gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **"İlinizdeki iş gücü piyasasının mevcut durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?"** ve **"İlinizde istihdamın azalması veya durgunlaşmasının nedenlerine katılım düzeyiniz nedir?"** sorularına yanıt vermeleri istenmiştir." İş gücü piyasası analizi bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır. Ancak bazı tablolarda kayıp veri oranı düşük olduğundan, bu tablolarda kayıp veri analizi yapılmamıştır.

Katılımcıların büyük bir kısmı, ilin iş gücü piyasasında belirli sektörlerde nitelikli iş gücüne olan talebin arttığını gözlemlemektedir. Bununla birlikte, ekonomik zorlukların iş fırsatlarını azalttığını düşünen önemli bir kesim de bulunmaktadır (Tablo 47).

Tablo 47. Bursa İş Gücü Piyasasının Mevcut Durumu Gözlemi

Soru: İlinizdeki iş gücü piyasasının mevcut durumunu nasıl gözlemliyorsunuz?		
Değerlendirmeler	n	%
İş fırsatları ve iş arayanlar arasında bir denge bulunuyor	3	5,0
Belirli sektörlerde nitelikli iş gücüne olan talep artmış durumdadır.	25	41,7
Ekonomik zorluklar nedeniyle iş fırsatları azalmış durumdadır	17	28,3
Yeni iş taleplerinin olduğu ve bazı sektörlerin gelişim sürecinde olduğu bir geçiş dönemi yaşanmaktadır.	7	11,7
Değerlendirmek için yeterli bilgiye sahip değilim	3	5,0
Not= 5 katılımcı cevap vermemiştir.		

Katılımcılar, istihdamın azalmasında veya durgunlaşmasında en çok piyasa talebindeki düşüş, işlerin başka bölgelere veya ülkelere kaydırılması ve teknolojik gelişmelerin otomasyona yol açması gibi faktörleri etkili bulmaktadır. Altyapının eskimesi ve sektörde yenilik eksikliği, yaşanan iş gücü ve mesleki eğitim olanaklarının azalması da istihdam üzerindeki önemli kısıtlar arasında görülmektedir. Buna karşılık, daha yeşil ve sürdürülebilir endüstrilere geçiş, istihdamı olumsuz etkileyen bir faktör olarak geniş çapta kabul görmemiştir (Tablo 48).

Tablo 48. Bursa İstihdamın Azalması veya Durgunlaşması Nedenleri

Soru: Aşağıdakilerin ilinizdeki istihdamın azalmasının veya durgunlaşmasının nedenleri olduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Orta derecede katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
İfadeler*	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Otomasyona yol açan teknolojik gelişmeler	-	-	8	13,3	34	56,7	17	28,3	1	1,7
İşlerin başka bölgelere veya ülkelere kaydırılması veya dış kaynak kullanımı	-	-	5	8,3	38	62,7	11	18,3	6	10,0
Mal veya hizmetlere yönelik piyasa talebinde düşüş	-	-	4	6,7	41	68,3	9	15,0	6	10,0
Daha yeşil ve daha sürdürülebilir endüstrilere geçiş	5	8,3	43	71,6	8	13,3	1	1,7	3	5,0
Altyapının eskimesi veya sektörde yenilik eksikliği	-	-	4	6,7	32	53,3	17	28,3	7	11,7
Yaşlanan ve yerine yenileri gelmeyen iş gücü	-	-	2	3,3	26	43,3	23	38,3	9	15,0
Yerel yetenek arzını aşan yüksek talep	-	-	15	25,0	28	46,7	11	18,3	6	10,0
Mesleki eğitim/kapasite geliştirme olanaklarının azalması	-	-	2	3,3	27	45,0	19	31,7	12	20,0

3.3 İş Gücü Talebi ve Nitelikli Personel Açığı

Bursa'daki iş gücü talebi ve nitelikli personel açığına ilişkin katılımcıların gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **“İlinizde yüksek talep gören sektörlerde iş gücü talebini etkileyen aşağıdaki faktörlerin önem derecesini nasıl değerlendirirsiniz?”**, **“İlinizde şu anda hangi sektörlerde nitelikli iş gücü arzı sıkıntısı yaşıyor?”**, **“Aşağıdaki faktörlerin ilinizdeki vasıflı iş gücü açığının nedenleri olduğuna ne kadar katılıyorsunuz?”**, **“İlinizde aşağıdaki sektörlerde ne ölçüde beceri ve yetenek açığı olduğunu düşünüyorsunuz?”**, ve **“Aşağıdaki girişimlerin ilinizdeki yetenek ve beceri açığını kapatmada ne kadar etkili olacağını düşünüyorsunuz?”** sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. İş gücü talebi ve nitelikli personel açığı bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır. Ancak bazı tablolarda kayıp veri oranı düşük olduğundan, bu tablolarda kayıp veri analizi yapılmamıştır.

Katılımcılar, yüksek talep gören sektörlerde iş gücü talebini en çok etkileyen faktörler arasında bölgesel ekonomik büyümeyi öne çıkarmaktadır (Tablo 49). Bunun yanı sıra, işletmelerde teknolojik entegrasyonun artması, tüketici davranışlarındaki değişimler ve nitelikli profesyonellere yönelik talebin de önemli olduğu görülmektedir. Yeni sektörlerin oluşması ve kentleşme ile altyapı projeleri de iş gücü talebini etkileyen faktörler arasında yer almakla birlikte, bu konularda katılımcıların değerlendirmeleri daha çeşitlidir. Teşviklerin etkisi ise orta ve yüksek düzeyde değerlendirilmiştir, bu da bölgesel iş gücü talebinde devlet desteklerinin belirleyici olabileceğini göstermektedir.

Tablo 49. Bursa Yüksek Talep Gören Sektörlerde İş Gücü Talebini Etkileyen Faktörlerin Önem Derecesi

Soru: İlinizde yüksek talep gören sektörlerde iş gücü talebini etkileyen aşağıdaki faktörlerin önem derecesini nasıl değerlendirirsiniz?										
Faktörler	Çok Önemsiz		Önemsiz		Orta derecede önemli		Önemli		Çok önemli	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Değerlendirmeler*										
Bölgesel ekonomik büyüme	-	-	-	-	5	8,3	45	75,0	10	16,7
İşletmelerde teknolojik entegrasyonunun artması	-	-	4	6,7	24	40,0	21	35,0	11	18,3
İş gücü talebini arttıran yeni sektörler oluşması	-	-	9	15,0	28	46,7	15	25,0	8	13,3
Teşvikler	-	-	3	5,0	29	48,3	16	26,7	12	20,0
Nitelikli profesyonellere yönelik artan talep	-	-	5	8,3	16	26,7	22	36,7	17	28,3
Kentleşme ve altyapı projeleri	-	-	9	15,0	31	51,7	10	16,7	10	16,7
Tüketici davranışlarındaki veya pazar ihtiyaçlarındaki değişiklikler	-	-	-	-	30	50,0	19	31,7	11	18,3

Bursa'da nitelikli iş gücü arzı sıkıntısının en çok yaşandığı sektörler arasında imalat, tarım, ormancılık öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, toptan ve perakende ticaret ile motorlu kara taşıtlarının onarımı, mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, kültür, sanat, eğlence ve eğitim sektörlerinde de belirgin bir iş gücü açığı gözlemlenmektedir. Madencilik, inşaat ve su temini gibi sektörlerde de belli düzeyde arz sıkıntısı yaşanırken, bilgi ve iletişim sektörü için herhangi bir iş gücü eksikliği belirtilmemiştir. Bu veriler, Bursa'da sanayi ve tarım sektörlerinin yanı sıra hizmet sektörlerinde de nitelikli iş gücü ihtiyacının sürdüğünü göstermektedir (Tablo 50).

Tablo 50. Bursa Nitelikli İş Gücü Arzında Sıkıntı Yaşanan Sektörler

Soru: İlinizde şu anda hangi sektörlerde nitelikli iş gücü arzı sıkıntısı yaşanıyor?	
Sektörler	İşaretlenme sayısı
[1] Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	24
[2] Madencilik ve Taş Ocakçılığı.	12
[3] İmalat	26
[4] Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı.	5
[5] Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri.	11
[6] İnşaat	12
[7] Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı.	18
[8] Ulaştırma ve Depolama.	5
[9] Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri.	7
[10] Bilgi ve iletişim.	0
[11] Finans ve Sigorta Faaliyetleri.	2
[12] Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler.	15
[13] İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	5
[14] Eğitim.	13
[15] Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	14
[16] Diğer Hizmet Faaliyetleri (Ör: Bilgisayar, iletişim araçları, ev eşyaları, giyim eşyası onarımı, kuaför, berber işletmeleri faaliyetleri)	3
Notlar = Katılımcılar Bursada nitelikli iş gücü arzında sıkıntı yaşanan sektörleri 1'den fazla işaretlemişlerdir.	

Bursa'daki vasıflı iş gücü açığının en önemli nedenleri arasında düşük ücretler ve kötü çalışma koşulları, yaşanan ve yerine yenileri gelmeyen iş gücü ile ilgili eğitim veya öğretim programlarının eksikliği öne çıkmaktadır. Ayrıca, iş fırsatları hakkında sınırlı farkındalık ve vasıflı iş gücünün diğer bölgelere veya ülkelere göçü de önemli faktörler arasında yer almaktadır. Hızlı teknolojik ilerlemeler ve yerel yetenek arzını aşan yüksek talep ise orta düzeyde etkili görülmektedir. Bu sonuçlar, iş gücü piyasasının sürdürülebilirliği açısından hem yapısal hem de ekonomik faktörlerin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Tablo 51).

Tablo 51. Bursa Nitelikli İş Gücü Açığının Nedenleri

Soru: Aşağıdaki faktörlerin ilinizdeki vasıflı iş gücü açığının nedenleri olduğuna ne kadar katılıyorsunuz?										
Nedenler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Orta derecede katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İlgili eğitim veya öğretim programlarının eksikliği	-	-	1	1,7	22	36,6	28	46,7	9	15,0
Vasıflı iş gücünün diğer bölgelere veya ülkelere göçü	1	1,7	1	1,7	37	61,7	18	30,0	3	5,0
İş fırsatları hakkında sınırlı farkındalık	-	-	4	6,7	33	55,0	18	30,0	5	8,3
Hızlı teknolojik ilerlemeler	-	-	12	20,0	33	55,0	12	20,0	3	5,0
Düşük ücretler veya kötü çalışma koşulları	-	-	1	1,7	2	3,3	39	65,0	18	30,0
Yaşlanan ve yerine yenileri gelmeyen iş gücü	-	-	2	3,3	6	10,0	39	75,0	13	21,7
Yerel yetenek arzını aşan yüksek talep	3	5,0	5	8,3	31	51,7	12	20,0	9	15,0

Katılımcı görüşlerine göre, imalat, tarım, ormancılık ve balıkçılık, elektrik-gaz-buhar ve iklimlendirme üretimi gibi sektörlerde beceri açığının orta ve yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir (Tablo 52). Madencilik ve taş ocakçılığı, su temini ve atık yönetimi, inşaat gibi sektörlerde ise beceri açığının daha dengeli dağıldığı söylenebilir. Konaklama, finans ve sigorta faaliyetlerinde beceri açığı genellikle düşük seviyelerde değerlendirilirken, bilgi ve iletişim, kültür-sanat-eğlence gibi sektörlerde beceri açığı daha az hissedilmektedir. Genel olarak, teknik ve üretim ağırlıklı sektörlerde beceri açığı daha yüksek seviyelerde algılanırken, hizmet ve bilgi odaklı sektörlerde görece daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir.

Tablo 52. Bursa'da Sektörel Beceri ve Yetenek Açığı

Soru: İlinizde aşağıdaki sektörlerde ne ölçüde beceri ve yetenek açığı olduğunu düşünüyorsunuz?								
Sektörler	Yok		Oldukça az		Orta düzeyde		Çok fazla	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%
[1] Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	1	1,7	5	8,3	46	76,7	8	13,3
[2] Madencilik ve Taş Ocakçılığı	9	15,0	29	48,3	17	28,3	5	8,3
[3] İmalat	-	-	3	5,0	36	60,0	21	35,0
[4] Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	2	3,3	9	15,0	34	56,7	15	25,0
[5] Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	2	3,3	26	43,3	22	36,7	10	16,7
[6] İnşaat	3	5,0	21	35,0	27	45,0	9	15,0
[7] Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	1	1,7	5	8,3	43	71,7	11	18,3
[8] Ulaştırma ve Depolama	5	8,3	18	30,0	32	53,3	5	8,3
[9] Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	5	8,3	37	61,7	18	30,0	-	-
[10] Bilgi ve İletişim	1	1,7	38	63,4	17	28,3	4	6,7
[11] Finans ve Sigorta Faaliyetleri	5	8,3	37	61,7	18	30,0	-	-
[12] Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	4	6,7	25	41,7	20	33,3	11	18,3
[13] İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	6	10,0	33	55,0	21	35,0	-	-
[14] Eğitim	4	6,7	35	58,3	16	26,7	5	8,3
[15] Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	3	5,0	41	68,3	15	25,0	1	1,7
[16] Diğer Hizmet Faaliyetleri (Ör: Bilgisayar, iletişim araçları, ev eşyaları, giyim eşyası onarımı, kuaför, berber işletmeleri faaliyetleri)	5	8,3	38	63,3	10	16,7	7	11,7

Katılımcılar, sektöre özgü eğitim programlarını büyük ölçüde etkili veya orta derecede etkili olarak değerlendirmişlerdir, ancak yalnızca bir küçük grup bu girişimi çok etkisiz veya etkisiz olarak görmüştür (Tablo 53). İşletmeler ve eğitim kurumları arasındaki iş birliği, katılımcılar tarafından en yüksek etkiyi gösteren girişim olarak değerlendirilmiş; çoğunluk bu iş birliğini etkili ya da çok etkili bulmuştur. Okullarda gelişmiş kariyer danışmanlığı ve rehberliği ise genellikle orta derecede etkili ve etkili olarak değerlendirilmiş, ancak bazı katılımcılar bu

girişimin etkisini düşük görmüştür. Genel olarak, katılımcılar, işletmelerle eğitim kurumları arasındaki iş birliğinin en etkili çözüm olduğunu düşünürken, diğer girişimlere dair görüşler daha farklılık göstermektedir.

Tablo 53. Bursa'da Girişimlerin Yetenek ve Beceri Açığını Kapatmadaki Etkisi

Soru: Aşağıdaki girişimlerin ilinizdeki yetenek ve beceri açığını kapatmada ne kadar etkili olacağını düşünüyorsunuz?										
Girişimler	Çok etkisiz		Etkisiz		Orta derecede etkili		Etkili		Çok etkili	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sektöre özgü eğitim programları	1	1,7	3	5,0	27	45,0	23	38,3	6	10,0
İşletmeler ve eğitim kurumları arasındaki iş birliği	1	1,7	-	-	5	8,3	41	68,3	13	21,7
Okullarda gelişmiş kariyer danışmanlığı ve rehberliği	1	1,7	5	8,3	24	40,0	18	30,0	12	20,0

3.4 Göçmen İşçiler ve Engelli Bireylerin İstihdamı

Bursa'daki göçmen işçiler ve engelli bireylerin istihdamına ilişkin katılımcıların gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **"Kurumunuzda veya ilinizde göçmen işçi istihdamına ilişkin genel algınız nedir?", "Aşağıdaki faktörler ilinizdeki göçmen işçi istihdamına ilişkin kararları ne ölçüde etkiliyor?", "Göçmen işçi çalıştırmanın ilinizdeki kurumlarda aşağıdaki faktörler üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?", "Göçmen işçi istihdamında karşılaşılan aşağıdaki zorlukları, ilinizdeki kurumların ne ölçüde yaşadığını değerlendiriniz.", "İlinizdeki kurumlarda engelli kişilerin istihdam edilmesine ilişkin genel algınız nedir?", "Engelli çalışanların ilinizdeki kurumların aşağıdaki yönleri üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?" "Sizce, işe alım sürecinin hangi aşaması kurumlarda göçmen işçileri işe alırken en büyük zorluğu oluşturuyor?" ve "İlinizdeki kurumların göçmen işçileri işe almada karşılaşılan zorlukları ele almak için belirli politikaları veya stratejilerinin varlığına ilişkin görüşünüz nedir?"** sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Göçmen işçiler ve engelli bireylerin istihdamı bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır.

Katılımcılar, kurumlarında veya illerinde göçmen işçi istihdamına ilişkin genellikle nötr bir tutum sergilemişlerdir (Tablo 54). Çoğunluk, bu konuda ne olumlu ne de olumsuz bir görüş belirtmiştir. Göçmen işçi istihdamını olumlu bulanlar ise bir grup katılımcıyı oluştururken,

çok olumlu görüş belirtenlerin sayısı daha azdır. Diğer taraftan, göçmen işçi istihdamına olumsuz yaklaşan bir grup katılımcı da bulunmaktadır. Bu durum, katılımcıların büyük kısmının göçmen işçi istihdamına dair belirgin bir tutum sergilemediklerini, ancak yine de farklı bakış açılarına sahip bir kitle olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 54. Bursa'daki Göçmen İşçi İstihdamına İlişkin Genel Algı

Soru: Kurumunuzda veya ilinizde göçmen işçi istihdamına ilişkin genel algınız nedir?		
Cevaplar	n	%
Çok olumlu	8	13,3
Olumlu	14	23,3
Ne olumlu ne olumsuz	31	51,7
Olumsuz	7	11,7
Çok olumsuz	-	-

Katılımcılar, illerindeki göçmen işçi istihdamına ilişkin kararları etkileyen faktörleri farklı derecelerde etkili olarak değerlendirmiştir (Tablo 55). Daha düşük iş gücü maliyetleri, katılımcılar tarafından en etkili faktör olarak görülmüş ve büyük bir kısmı bunun **"etkili"** veya **"çok etkili"** olduğunu belirtmiştir. Yerelde bulunmayan becerilerin mevcudiyeti de önemli bir etken olarak öne çıkmış ve katılımcıların büyük çoğunluğu bunun **"etkili"** veya **"çok etkili"** olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 55. Bursa'da Göçmen İşçi İstihdamına İlişkin Kararları Etkileyen Faktörler

Soru: Aşağıdaki faktörler ilinizdeki göçmen işçi istihdamına ilişkin kararları ne ölçüde etkiliyor?										
İşçi İstihdamı Kararları	Hiç etkili değil		Etkili değil		Orta derecede etkili		Etkili		Çok etkili	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Yerelde bulunmayan becerilerin mevcudiyeti	-	-	6	10,0	19	31,6	24	40,0	11	18,4
Daha düşük iş gücü maliyetleri	-	-	-	-	4	6,7	30	50,0	26	43,3
Yüksek iş ahlakı ve güvenilirlik	3	5,0	24	40,0	24	40,0	6	10,0	3	5,0
Çalışma programlarında esneklik	-	-	7	11,7	30	50,0	20	33,3	3	5,0
Çeşitlilik ve kapsayıcılık girişimleri	1	1,7	5	8,3	35	58,3	15	25,0	4	6,7
Boş pozisyonları hızla doldurma kolaylığı	-	-	2	3,3	12	20,0	22	36,7	24	40,0
Kültürel veya dil farklılıklarına ilişkin endişeler	-	-	3	5,0	38	63,3	17	28,3	2	3,3

Katılımcılar, göçmen işçi çalıştırmanın kurumlar üzerindeki etkilerini değerlendirirken genellikle nötr bir görüş belirtmişlerdir (Tablo 56). Takım dinamikleri ve işbirliği konusunda çoğunluk, bu faktörün ne olumlu ne olumsuz etkisi olduğunu düşünmüştür. Üretkenlik seviyelerinde de katılımcıların büyük kısmı nötr bir etki gözlemlemiştir. Yenilikçilik ve yaratıcılık konusunda da benzer şekilde, katılımcılar çoğunlukla herhangi bir belirgin etki görmediklerini ifade etmişlerdir. İşyeri kültürü üzerinde ise yine çoğunluk, göçmen işçilerin kültürü üzerinde nötr bir etki yarattığını düşünmüştür. Bu sonuçlar, göçmen işçi istihdamının etkilerinin katılımcılar tarafından çoğunlukla tarafsız bir şekilde algılandığını göstermektedir.

Tablo 56. Bursa'da Göçmen İşçi Çalıştıran Kurumlardaki Etkisi

Soru: Göçmen işçi çalıştıran kurumların ilinizdeki kurumlarda aşağıdaki faktörler üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?										
Faktörler	Çok Olumsuz		Olumsuz		Ne olumlu ne olumsuz		Olumlu		Çok olumlu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Takım dinamikleri ve işbirliği	1	1,7	11	18,3	27	45,0	18	30,0	3	5,0
Üretkenlik seviyeleri	1	1,7	-	-	41	68,3	15	25,0	3	5,0
Yenilikçilik ve yaratıcılık	2	3,3	5	8,3	39	65,0	14	23,3	-	-
İşyeri kültürü	1	1,7	9	15,0	36	60,0	10	16,7	4	6,7

Katılımcılar, göçmen işçi istihdamında en fazla dil veya iletişim engelleri ve kültürel adaptasyon sorunlarıyla zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 57). Yasal uyum sorunları da önemli bir zorluk olarak öne çıkmış, ancak genellikle orta düzeyde zorluk yaşandığı ifade edilmiştir. Yerel personel ile entegrasyon ve boş pozisyonları hızlı doldurma konusunda ise daha az zorluk yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu, göçmen işçi istihdamındaki ana zorlukların iletişim ve kültürel uyumla ilgili olduğunu göstermektedir.

Tablo 57. Bursa'da Göçmen İşçi Çalıştıran Kurumların Yaşadığı Zorluklar

Soru: Göçmen işçi istihdamında karşılaşılan aşağıdaki zorlukları, ilinizdeki kurumların ne ölçüde yaşadığını değerlendiriniz.										
Faktörler	Hiç zorluk yaşamıyor		Çok az zorluk yaşıyor		Orta derecede zorluk yaşıyor		Fazla zorluk yaşıyor		Tamamıyla zorluk yaşıyor	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Dil veya iletişim engelleri	1	1,7	-	-	29	48,3	28	46,7	2	3,3
Kültürel adaptasyon sorunları	1	1,7	1	1,7	36	60,0	17	28,3	5	8,3
Yasal veya düzenleyici uyumluluk	1	1,7	1	1,7	40	66,6	16	26,7	2	3,3
İşe alma veya eğitim ile ilgili maliyetler	6	10,0	6	10,0	33	55,0	11	18,3	4	6,7
Yerel personel ile işyeri entegrasyonu	1	1,7	6	10,0	45	75,0	6	10,0	2	3,3
Boş pozisyonları hızlı doldurma kolaylığı	5	8,3	8	13,3	35	58,3	3	5,0	9	15,0
Kültürel veya dil farklılıklarına ilişkin endişeler	1	1,7	5	8,3	36	60,0	11	18,3	7	11,7

Katılımcılar, göçmen işçilerin işe alım sürecinde en büyük zorluğu **“yasal mevzuat”** olarak düşünmektedir (Tablo 58).

Tablo 58. Göçmen İşçileri İşe Alma Sürecindeki Zorluklar

Soru: Sizce, işe alım sürecinin hangi aşaması kurumlarda göçmen işçileri işe alırken en büyük zorluğu oluşturuyor?		
Cevaplar	n	%
Nitelikli adayları belirleme ve çekme	6	10,0
Yasal mevzuat	40	66,6
İşe alma ve eğitme	7	11,7
Onları işyeri kültürüne entegre etme	7	11,7

Katılımcılar, ildeki kurumların göçmen işçileri işe almada karşılaştıkları zorlukları ele almak için genellikle sınırlı politikalara sahip olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 59). Çoğunlukla, belirli bir politika olmadığını ya da mevcut politikaların oldukça sınırlı olduğunu ifade eden katılımcıların oranı yüksek olmuştur.

Tablo 59. Göçmen İşçileri İşe Alma Sürecine Yönelik Politika Ve Stratejiler

Soru: İlinizdeki kurumların göçmen işçileri işe almada karşılaşılan zorlukları ele almak için belirli politikaları veya stratejilerinin varlığına ilişkin görüşünüz nedir?		
Cevaplar	n	%
Evet, kapsamlı politikaları var.	4	6,7
Evet, ancak politikalar oldukça sınırlı.	32	53,3
Hayır, belirli bir politikaları yok.	24	40,0

Katılımcılar, Bursa'daki kurumlarda engelli kişilerin istihdamına ilişkin genel olarak nötr bir görüşe sahiptir (Tablo 60). Çoğunluk, bu durumu **"ne olumlu ne olumsuz"** olarak değerlendirmiştir. Bir kısmı, engelli bireylerin istihdamını olumlu bir şekilde değerlendirirken, bazı katılımcılar da olumsuz görüşler bildirmiştir. **"Çok olumsuz"** bir görüş ise belirtilmemiştir. Bu sonuç, engelli bireylerin istihdamına dair daha fazla farkındalık ve politika geliştirilmesi gerektiğine işaret edebilir.

Tablo 60. Bursa'daki Kurumlarda Engelli Kişilerin İstihdam Edilmesine Yönelik Genel Algı

Soru: İlinizdeki kurumlarda engelli kişilerin istihdam edilmesine ilişkin genel algınız nedir?		
Cevaplar	n	%
Çok olumlu	5	8,3
Olumlu	12	20
Ne olumlu ne olumsuz	32	53,4
Olumsuz	11	18,3
Çok olumsuz	-	-

Katılımcılar, engelli çalışanların Bursa'daki kurumlar üzerindeki etkilerini genellikle nötr bir şekilde değerlendirmiştir (Tablo 61). Takım dinamikleri ve iş birliği, üretkenlik seviyeleri, yenilikçilik ve yaratıcılık ve işyeri kültürü gibi faktörler üzerinde çoğunluk, engelli çalışanların belirgin bir olumlu ya da olumsuz etkisi olmadığını düşünmüştür. Yalnızca bir grup, bu faktörlerde olumlu etkiler gördüklerini belirtmiş, ancak genel olarak engelli çalışanların etkisi nötr olarak algılanmıştır. Bu da engelli çalışanların kurumlar üzerindeki etkisinin sınırlı ve belirgin olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 61. Bursa'da Engelli Çalışanların Kurumların Performanslarına Olan Etkisi

Soru: Engelli çalışanların ilinizdeki kurumların aşağıdaki yönleri üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?										
Kurum Yönleri	Çok Olumsuz		Olumsuz		Ne olumlu Ne olumsuz		Olumlu		Çok olumlu	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Faktörler										
Takım dinamikleri ve iş birliği	-	-	2	3,3	35	58,3	20	33,3	3	5,0
Üretkenlik seviyeleri	1	1,7	8	13,3	42	70,0	8	13,3	1	1,7
Yenilikçilik ve yaratıcılık	-	-	7	11,7	38	63,3	12	20,0	3	5,0
İşyeri kültürü	-	-	6	10,0	44	73,3	10	16,7	-	-

3.5 Kadın İş Gücü

Bursa'daki kadın iş gücüne ilişkin katılımcıların gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **“İlinizdeki kadın iş gücünde aşağıdaki becerilerin ne kadar yaygın olduğuna inanıyorsunuz?”**, **“Aşağıdaki faktörlerin ilinizdeki belirli mesleklerde kadınların temsili ne ölçüde sınırladığını düşünüyorsunuz?”**, ve **“Sizce kadın iş gücünün daha iyi desteklenmesi ve çeşitli mesleklerde yeteneklerinden yararlanılması için aşağıdaki eylemler ne kadar kritiktir?”**, sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Kadın iş gücü bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır.

Katılımcılara göre, kadın iş gücünde yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve kişilerarası beceriler, uyum sağlama ve problem çözme becerileri güçlü yönler olarak öne çıkmaktadır (Tablo 62).

Tablo 62. Bursa'da Kadın İş Gücü Becerileri

Soru: İlinizdeki kadın iş gücünde aşağıdaki becerilerin ne kadar yaygın olduğuna inanıyorsunuz?										
Eylemler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Orta Derecede Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Beceriler										
Liderlik ve karar alma	4	6.7	10	16.7	28	46.7	13	21.7	5	8.3
İletişim ve kişilerarası beceriler	4	6.7	-	-	27	45.0	24	40.0	5	8.3
Organizasyon ve zaman yönetimi	4	6.7	-	-	38	63.3	14	23.3	4	6.7
Yaratıcılık ve yenilikçilik	4	6.7	-	-	26	43.3	18	30.0	12	20.0
Teknik beceriler (örneğin, kodlama, veri analizi)	4	6.7	9	15.0	27	45.0	18	30.0	2	3.3
Problem çözme ve eleştirel düşünme	-	-	4	6.7	35	58.3	9	15.0	12	20.0
Uyum sağlama ve çoklu görev	-	-	7	11.7	28	46.7	8	13.3	17	28.3

Katılımcılar, Bursa'daki belirli mesleklerde kadınların temsilini sınırlandıran en önemli faktörler arasında erkek egemen sektörler ve kültürel ve toplumsal beklentileri belirtmişlerdir (Tablo 63). Ayrıca, eğitim ve öğretime sınırlı erişim ile işe alım ve terfilerdeki cinsiyet ayrımcılığı gibi engellerin de kadınların iş gücüne katılımını sınırladığına dikkat çekilmektedir. İş-yaşam dengesi politikalarının eksikliği de katılımcılar tarafından kadınların iş gücündeki temsilini olumsuz yönde etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 63 Bursa'da Kadın İş Gücünü Sınırlandıran Faktörler

Soru: Aşağıdaki faktörlerin ilinizdeki belirli mesleklerde kadınların temsilini ne ölçüde sınırladığını düşünüyorsunuz?										
	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Orta Derecede Katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kültürel veya toplumsal beklentiler	-	-	5	8,3	18	30,0	26	43,3	11	18,3
Belirli alanlarda eğitim ve öğretime sınırlı erişim	1	1,7	4	6,7	27	45,0	22	36,7	6	10,0
İşe alım ve terfilerde cinsiyet ayrımcılığı	-	-	9	15,0	26	43,3	13	21,7	12	20,0
İş-yaşam dengesi politikalarının eksikliği	1	1,7	-	-	24	40,0	22	36,7	13	21,7
Erkek egemen sektörler	-	-	3	5,0	5	8,3	34	56,7	18	30,0

Katılımcılar, kadın iş gücünün daha iyi desteklenmesi ve çeşitli mesleklerde yeteneklerinden yararlanılması için en kritik eylemlerin, cinsiyet ayrımcılığı içermeyen işe alım uygulamaları ve esnek çalışma saatleri ve çocuk bakımı desteği olduğunu belirtmişlerdir. Teknik ve mesleki eğitim programlarına erişimi artırmak ve kadınları liderlik rollerine terfi ettirmek de katılımcılar tarafından önemli ancak biraz daha az kritik olarak değerlendirilmiştir (Tablo 64).

Kadın iş gücünde yaratıcılık ve yenilikçilik, iletişim ve kişilerarası beceriler, uyum sağlama ve problem çözme becerileri güçlü yönler olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 64. Bursa’da Kadın İş Gücünü Sınırlandıran Faktörler

Soru: Sizce kadın iş gücünün daha iyi desteklenmesi ve çeşitli mesleklerde yeteneklerinden yararlanılması için aşağıdaki eylemler ne kadar kritiktir?

	Hiç kritik değil		Kritik değil		Orta derecede kritik		Kritik		Çok kritik	
Faktörler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet ayrımcılığı içermeyen işe alım uygulamaları uygulama	-	-	2	3,3	4	6,7	37	61,6	17	28,3
Esnek çalışma saatleri ve çocuk bakımı desteği sunma	2	3,3	-	-	9	15,0	27	45,0	22	36,7
Teknik ve mesleki eğitim programlarına erişimi artırma	-	-	4	6,7	25	41,7	26	43,3	5	8,3
Kadınları liderlik rollerine terfi ettirme	-	-	10	16,7	14	23,4	23	38,3	13	21,7

3.6 Teknolojik Değişim ve İş Gücü Üzerindeki Etkileri

Bursa’daki katılımcıların teknolojik değişim ve iş gücü üzerindeki etkilerine ilişkin gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **“Yeni teknolojilerin (örneğin yapay zekâ, otomasyon, yeşil teknolojiler) ilinizdeki iş gücü piyasasını nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?”**, **“Önümüzdeki 10 yıl içinde en çok ne tür mesleklerin veya uzmanlık alanlarının talep göreceğine inanıyorsunuz?”**, **“Lütfen aşağıdaki mesleklerin her birinin teknolojik gelişmeler nedeniyle gelecekte yüksek talep görme olasılığını değerlendirin.”**, **“İş gücü piyasasının yeni teknolojik ve endüstriyel gelişmelere uyum sağlamasında karşılaşılan en büyük zorluklar nelerdir?”**, **“Gelecekteki iş gücü piyasasında çalışanlar için en kritik becerilerin hangileri olduğunu düşünüyorsunuz?”**, **“İlinizdeki özel sektörün iş gücünü teknolojik değişimlere hazırlamak için yeterince yatırım yaptığına inanıyor musunuz?”**, **“Sizce iş gücü piyasasındaki teknolojik gelişmelerden aşağıda verilen gruplardan en çok hangi grup/gruplar fayda sağlar?”**, **“Teknolojik gelişmeler nedeniyle iş kaybı yaşama konusunda riski en yüksek olan grup sizce hangisidir?”**, **“Teknolojinin iş gücü piyasası üzerindeki etkisini ele almak için hangi tedbirlere öncelik verilmelidir?”**, ve **“Yeni teknolojilerin neden olduğu iş gücü piyasasındaki değişikliklere cevap vermeye iliniz ne kadar hazır?”** Sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Kadın iş gücü bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır. Ancak bazı tablolarda kayıp veri oranı düşük olduğundan, bu tablolarda kayıp veri analizi yapılmamıştır.

Katılımcılar, yeni teknolojilerin Bursa'daki iş gücü piyasası üzerindeki etkilerini genel olarak olumlu değerlendirmektedir. Çoğunluk, bu teknolojilerin iş gücü piyasasında olumlu veya en azından nötr bir etki yaratacağını düşünmektedir. Ancak, az sayıda katılımcı bu değişimlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtmiştir (Tablo 65).

Tablo 65. Yeni Teknolojilerin Bursa'da İş gücü Piyasasına Etkisi

Soru: Yeni teknolojilerin (örneğin yapay zekâ, otomasyon, yeşil teknolojiler) ilinizdeki iş gücü piyasasını nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?		
Cevaplar	n	%
Çok olumlu	8	13,3
Biraz Olumlu	20	33,3
Ne olumlu ne olumsuz	25	41,7
Biraz Olumsuz	6	10,0
Çok olumsuz	1	1,7

Katılımcılar, önümüzdeki 10 yıl içinde en çok yapay zekâ ve makine öğrenimi uzmanlarına, e-ticaret ve tedarik zinciri uzmanlarına, yazılım geliştiricilerine ve mühendislerine ve siber güvenlik uzmanlarına, robotik mühendislerine talep olacağını düşünmektedir. Geleneksel zanaatkârlık gibi alanlara ise görece daha az talep öngörülmüştür (Tablo 66).

Tablo 66. 10 Yıl İçinde En Çok Talep Görebilecek Meslek veya Uzmanlık Alanları

Soru: Önümüzdeki 10 yıl içinde en çok ne tür mesleklerin veya uzmanlık alanlarının talep göreceğine inanıyorsunuz?	
Meslek veya Uzmanlık Alanları	İşaretlenme Sayısı
[1] E-ticaret ve Tedarik zinciri uzmanı	37
[2] Animasyon Programcısı	5
[3] Ar-Ge Elemanı	11
[4] Yapay Zekâ ve Makine Öğrenimi Uzmanları	41
[5] Veri Bilimcileri ve Veri Analistleri	11
[6] Siber Güvenlik Uzmanları	21
[7] Yenilenebilir Enerji Teknisyenleri (örneğin, güneş paneli montajcıları, rüzgâr türbini teknisyenleri)	13
[8] Yazılım Geliştiricileri ve Mühendisleri	29
[9] Sağlık Çalışanları (örn. hemşireler, doktorlar, tıbbi teknisyenler)	4
[10] Dijital Pazarlama Uzmanları	16
[11] Zanaatkarlık (örn. elektrikçiler, tesisatçılar, kaynakçılar)	1
[12] Teknoloji ve Dijital Beceriler Alanında Eğitimciler ve Eğitmenler	7
[13] Bilgi Güvenlik Uzmanı	14
[14] Bilgisayar Oyunları Programcısı	1
[15] Bulut Bilişim Uzmanı	3
[16] Çevre Bilimciler ve Sürdürülebilirlik Danışmanları	9
[17] Finansal Analistler ve FinTech Uzmanları	2
[18] Robotik Mühendisleri ve Otomasyon Uzmanları	14
[19] Sosyal Çalışmacılar ve Danışmanlar	4
[20] Dijital Adli Tıp Uzmanı	8
[21] Sosyal Medya Uzmanı	7
[22] Mikro İşlem Tasarımcısı	8
[23] Kurumsal Kaynak Planlama Uzmanı	4
Notlar = Katılımcılar 1'den fazla meslek ve uzmanlık alanı işaretlemişlerdir.	

Katılımcılar, teknolojik gelişmelerin gelecekte en yüksek talebi e-ticaret ve tedarik zinciri uzmanlarına, yapay zekâ ve makine öğrenimi uzmanlarına, siber güvenlik uzmanlarına, veri bilimcileri ve analistlerine, robotik mühendisleri ve otomasyon uzmanlarına yönelteceğini düşünmektedir. Ayrıca, dijital pazarlama, bilgi güvenliği, bulut bilişim ve dijital adli tıp gibi alanların da önemli derecede talep göreceği öngörülmektedir. Yenilenebilir enerji teknisyenleri, teknoloji alanında eğitimciler ve mikro işlem tasarımcıları da gelecekte talep görmesi beklenen meslekler arasında yer almaktadır (Tablo 67).

Tablo 67. Teknolojik Gelişmelere Göre Mesleklerin Talep Görme Olasılığı

Soru: Lütfen aşağıdaki mesleklerin her birinin teknolojik gelişmeler nedeniyle gelecekte yüksek talep görme olasılığını değerlendirin.

	Düşük		Orta		Yüksek	
Meslek veya uzmanlık alanları	n	%	n	%	n	%
[1] E-ticaret ve tedarik zinciri uzmanı	2	3,3	15	25,0	43	71,7
[2] Animasyon Programcısı	4	6,7	40	66,7	16	26,7
[3] Ar-ge Elemanı	0	0	36	60,0	24	40,0
[4] Yapay Zekâ ve Makine Öğrenimi Uzmanları	0	0	20	33,4	40	66,7
[5] Veri Bilimcileri ve Veri Analistleri	0	0	29	48,3	31	51,7
[6] Siber Güvenlik Uzmanları	0	0	23	38,3	37	61,7
[7] Yenilenebilir Enerji Teknisyenleri (örneğin, güneş paneli montajcıları, rüzgâr türbini teknisyenleri)	1	1,7	39	65,0	20	33,3
[8] Yazılım Geliştiricileri ve Mühendisleri	4	6,7	26	43,4	30	50,0
[9] Sağlık çalışanları (örn. hemşireler, doktorlar, tıbbi teknisyenler)	7	11,7	39	65,0	14	23,3
[10] Dijital Pazarlama Uzmanları	0	0	34	56,6	26	43,3
[11] Zanaatkarlık (örn. elektrikçiler, tesisatçılar, kaynakçılar)	9	15,0	37	61,6	14	23,3
[12] Teknoloji ve Dijital Beceriler Alanında Eğitimciler ve Eğitimciler	1	1,7	38	63,3	21	35,0
[13] Bilgi Güvenlik Uzmanı	0	0	37	61,7	23	38,3
[14] Bilgisayar Oyunları Programcısı	5	8,3	45	75,0	10	16,7
[15] Bulut Bilişim Uzmanı	0	0	44	73,4	16	26,7
[16] Çevre Bilimciler ve Sürdürülebilirlik Danışmanları	4	6,7	36	60,0	20	33,3
[17] Finansal Analistler ve FinTech Uzmanları	4	6,7	40	66,7	16	26,7
[18] Robotik Mühendisleri ve Otomasyon Uzmanları	0	0	29	48,3	31	51,7
[19] Sosyal Çalışmacılar ve Danışmanlar	6	10,0	41	68,3	13	21,7
[20] Dijital Adli Tıp Uzmanı	0	0	40	66,6	20	33,3
[21] Sosyal Medya Uzmanı	1	1,7	37	61,7	22	36,7
[22] Mikro İşlem Tasarımcısı	1	1,7	35	58,3	24	40,0
[23] Kurumsal Kaynak Planlama Uzmanı	6	10,0	40	66,7	14	23,3

Katılımcılara göre, iş gücü piyasasının yeni teknolojik ve endüstriyel gelişmelere uyum sağlamasında karşılaşılan en büyük zorluk kurumlarda değişime karşı direnç görülmektedir (Tablo 68). Bunu yeni teknolojileri benimsemenin yüksek maliyetleri ve altyapı eksikliği gibi zorluklar izlemektedir.

Tablo 68. Yeni Teknolojik Ve Endüstriyel Gelişmelere Uyum Sağlamadaki Karşılaşılan Zorluklar

Soru: İş gücü piyasasının yeni teknolojik ve endüstriyel gelişmelere uyum sağlamasında karşılaşılan en büyük zorluklar nelerdir?	
Cevaplar	İşaretlenme Sayısı
Nitelikli iş gücü eksikliği	24
Eğitim ve öğretime sınırlı erişim	21
Kurumlarda değişime karşı direnç	31
Yeni teknolojileri benimsemenin yüksek maliyetleri	29
Altyapı eksikliği	29
Notlar = Katılımcılar 1'den fazla seçenek işaretlemiştir	

Katılımcılara göre, gelecekteki iş gücü piyasasında en kritik beceriler arasında gelişmekte olan teknolojilerde teknik uzmanlık, problem çözme ve dijital okuryazarlık öne çıkmaktadır (Tablo 69).

Tablo 69. Gelecekteki İş Gücü Piyasasında Çalışanlar İçin En Kritik Beceriler

Soru: Gelecekteki iş gücü piyasasında çalışanlar için en kritik becerilerin hangileri olduğunu düşünüyorsunuz?	
Beceriler	İşaretlenme Sayısı
Dijital okuryazarlık	31
Problem çözme	31
Eleştirel düşünme	14
İletişim becerileri	20
Gelişmekte olan teknolojilerde teknik uzmanlık	32
Notlar = Katılımcılar 1'den fazla seçenek işaretlemiştir.	

Bulgulara göre, katılımcıların büyük çoğunluğu (%67,7) Bursa'da özel sektörün iş gücünü teknolojik değişimlere hazırlamak için yeterli yatırım yapmadığını düşünmektedir (Tablo 70). Bu sonuç, özel sektörün teknolojiye uyum sağlama konusunda daha fazla yatırım yapması gerektiğine dair güçlü bir algının olduğunu göstermektedir.

Tablo 70. Bursa'da Özel Sektörün İş gücünü Teknolojik Değişimlere Hazırlamak İçin Yatırım Yapması

Soru: İlinizdeki özel sektörün iş gücünü teknolojik değişimlere hazırlamak için yeterince yatırım yaptığını inanıyor musunuz?		
Seçenekler	n	%
Evet	23	38,3
Hayır	37	61,7

Katılımcılar, iş gücü piyasasındaki teknolojik gelişmelerden en çok orta düzey yöneticilerin (%46,7) ve girişimcilerin (%40,0) fayda sağlayacağını düşünmektedir (Tablo 71). Yüksek vasıflı çalışanların da (%13,3) belirli ölçüde avantaj elde edebileceği belirtilirken, düşük vasıflı çalışanların bu gelişmelerden fayda sağlayacağı düşünülmemektedir.

Tablo 71. Teknolojik Gelişmelerden Fayda Sağlayabilecek Gruplar

Soru: Sizce iş gücü piyasasındaki teknolojik gelişmelerden aşağıda verilen gruplardan en çok hangi grup/gruplar fayda sağlar?		
Seçenekler	n	%
Yüksek vasıflı çalışanlar	8	13,3
Düşük vasıflı çalışanlar	-	-
Orta düzey yöneticiler	28	46,7
Girişimciler	24	40,0

Katılımcılar, teknolojik gelişmeler nedeniyle iş kaybı yaşama riski en yüksek grubun düşük vasıflı işçiler (%43,3) olduğunu düşünmektedir (Tablo 72). Bunun yanı sıra, kariyer ortası profesyoneller (%28,3) ve yaşlı çalışanlar (%28,3) da önemli risk altında görülen diğer gruplardır.

Tablo 72. Teknolojik Gelişmeler Nedeniyle İş Kaybı Yaşayabilecek En Yüksek Grup

Soru: Teknolojik gelişmeler nedeniyle iş kaybı yaşama konusunda riski en yüksek olan grup sizce hangisidir?		
Seçenekler	n	%
Düşük vasıflı işçiler	26	43,3
Kariyer ortası profesyoneller	17	28,3
Yaşlı çalışanlar	17	28,3

Teknolojinin iş gücü piyasası üzerindeki etkisini ele almak için en fazla vurgulanan öncelikler eğitim ve beceri kazandırma programlarının genişletilmesi ve devlet öncülüğünde istihdam destek programlarının oluşturulması olmuştur (Tablo 73).

Tablo 73. Teknolojinin İş Gücü Piyasası Üzerindeki Etkisini Ele Almak İçin Alınabilecek Tedbirler

Soru: Teknolojinin iş gücü piyasası üzerindeki etkisini ele almak için hangi tedbirlere öncelik verilmelidir?	
Seçenekler	İşaretlenme Sayısı
Eğitim ve beceri kazandırma programlarının genişletilmesi	45
Sektörlerin teknolojiyi sorumlu bir şekilde benimsemeleri için teşvikler sağlanması	29
İşletmeler ve eğitim kurumları arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi	32
Devlet öncülüğünde istihdam destek programlarının oluşturulması	37
Yaşam boyu öğrenme girişimlerinin teşvik edilmesi	32
Notlar = Katılımcılar 1'den fazla seçenek işaretlemiştir.	

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%71,7), illerinin yeni teknolojilerin neden olduğu iş gücü piyasasındaki değişikliklere biraz hazırlıklı olduğunu düşünmektedir (Tablo 74). Ancak %28,3'ü ise ilin hiç hazırlıklı olmadığını belirtmiştir. Çok hazırlıklı olduğunu düşünen hiçbir katılımcı bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, teknolojik dönüşüme uyum sağlamak için daha fazla çaba gerektiğini göstermektedir.

Tablo 74. Yeni Teknolojilerin Neden Olduğu İş Gücü Piyasasındaki Değişikliklere Hazır Olma Durumu

Soru: Yeni teknolojilerin neden olduğu iş gücü piyasasındaki değişikliklere cevap vermeye iliniz ne kadar hazır?		
Seçenekler	n	%
Çok hazırlıklı	-	-
Biraz hazırlıklı	43	71,7
Hiç hazırlıklı değil	17	28,3

3.7 Sektörel ve Bölgesel İş Gücü Dinamikleri

Bursa'daki katılımcıların sektörel ve bölgesel iş gücü dinamiklerine ilişkin gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden **“Aşağıdaki faktörlerin, ilinizdeki sektörlerin gelişimine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?”**, **“Bölgenizdeki sektörlerin öne çıkmasında veya gerilemesinde kültürel faktörlerin (gelenekler, yerel tercihler veya miras gibi) ekonomik faktörlerden (yatırımlar, politika veya piyasa talebi gibi) daha etkili olduğuna inanıyor musunuz?”**, **“Sizce hangi sektörler şu anda en önemli yetenek ve beceri kıtlığıyla karşı karşıya?”**, **“İlinizdeki hangi sektörlerin iş gücü talebinin yüksek olacağını düşünüyorsunuz?”**, ve **“İlinizdeki hangi sektörlerin teknolojik gelişmelerden etkilenme olasılığı daha yüksektir?”** sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Sektörel ve bölgesel iş gücü dinamikleri bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır. Ancak bazı tablolarda kayıp veri oranı düşük olduğundan, bu tablolarda kayıp veri analizi yapılmamıştır.

Katılımcılar, göç eğilimlerinin, devlet teşviklerinin, iş gücü becerileri ile eğitim seviyelerinin ildeki sektörlerin gelişimi üzerinde en büyük etkiye sahip olduğunu düşünmektedir (Tablo 75). Bunun yanı sıra, yerel ve uluslararası tüketici talebindeki değişimler ile bölgesel altyapı ve kalkınmaya yapılan yatırımlar da önemli görülmektedir. Bölgeye özgü kültürel miras ve doğal kaynakların etkisi ise nispeten daha düşük değerlendirilmiştir.

Tablo 75. Bursa'da Sektörlerin Gelişimini Etkileyebilecek Faktörler

Soru: Aşağıdaki faktörlerin, ilinizdeki sektörlerin gelişimine etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?										
Faktörler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Orta derecede katılıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
İfadeler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bölgeye özgü kültürel miras veya gelenekler	-	-	13	21,7	29	48,3	14	23,3	4	6,7
Doğal kaynakların mevcudiyeti veya kıtlığı*	1	1,7	10	16,7	34	56,6	12	20,0	3	5,0
Devlet teşvikleri	-	-	4	6,7	12	20,0	32	53,3	12	20,0
Yerel veya uluslararası tüketici talebindeki değişimler	-	-	1	1,7	28	46,6	20	33,3	11	18,3
Bölgesel altyapı ve kalkınmaya yatırım	-	-	7	11,7	17	28,3	25	41,7	11	18,3
İş gücü becerileri ve eğitim seviyeleri	-	-	-	-	26	43,4	25	41,7	9	15,0
Göç eğilimleri (örneğin, kırdan kente veya uluslararası göç)	-	-	2	3,3	5	8,3	36	60,0	17	28,3

Katılımcıların büyük çoğunluğu, bölgedeki sektörlerin gelişimi veya gerilemesinde ekonomik faktörlerin kültürel faktörlere kıyasla daha etkili olduğunu düşünmektedir (Tablo 76). Ancak, bazı katılımcılar her iki faktörün eşit derecede önemli olduğunu belirtirken, kültürel faktörlerin daha baskın olduğunu düşünenler ise azınlıkta kalmıştır.

Tablo 76. Bölgedeki Sektörlerin Öne Çıkmasındaki veya Gerilemesindeki Kültürel Faktörler ve Ekonomik Faktörler

Soru: Bölgenizdeki sektörlerin öne çıkmasında veya gerilemesinde kültürel faktörlerin (gelenekler, yerel tercihler veya miras gibi) ekonomik faktörlerden (yatırımlar, politika veya piyasa talebi gibi) daha etkili olduğuna inanıyor musunuz?

Cevaplar	n	%
Evet, kültürel faktörler daha etkilidir.	6	10,0
Hayır, ekonomik faktörler daha etkilidir.	42	70,0
Her ikisi de eşit derecede etkilidir.	8	13,3
Emin değilim.	4	6,7

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda, Bursa'da en kritik yetenek ve beceri açığının imalat, tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörlerinde yaşandığı görülmektedir (Tablo 77).

Tablo 77. Bursa Sektörel Yetenek ve Beceri Açığı

Soru: Sizce hangi sektörler şu anda en önemli yetenek ve beceri kıtlığıyla karşı karşıya? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz.)

Sektörler	İşaretlenme sayısı
[1] Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	21
[2] Madencilik ve Taş Ocakçılığı.	1
[3] İmalat	32
[4] Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı.	7
[5] Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri.	6
[6] İnşaat	5
[7] Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı.	17
[8] Ulaştırma ve Depolama.	7
[9] Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri.	0
[10] Bilgi ve iletişim.	8
[11] Finans ve Sigorta Faaliyetleri.	5
[12] Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler.	10
[13] İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	1
[14] Eğitim.	17
[15] Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	2

Soru: Sizce hangi sektörler şu anda en önemli yetenek ve beceri kıtlığıyla karşı karşıya? (Birden fazla seçenek seçebilirsiniz.)

[16] Diğer Hizmet Faaliyetleri (Ör: Bilgisayar, iletişim araçları, ev eşyaları, giyim eşyası onarımı, kuaför, berber işletmeleri faaliyetleri)	7
--	---

Notlar = Katılımcılar Bursa'da en kritik yetenek ve beceri açığı olan sektörleri 1'den fazla işaretlemişlerdir.

Katılımcılara göre imalat ve tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörleri Bursa'da en yüksek iş gücü talebi görecektir sektörler olarak öne çıkmaktadır (Tablo 78).

Tablo 78. Bursa İş Gücü Talebinin Yüksek Olabileceği Sektörler

Soru: İlinizdeki hangi sektörlerin iş gücü talebinin yüksek olacağını düşünüyorsunuz?	
Sektörler	İşaretlenme sayısı
[1] Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	27
[2] Madencilik ve Taş Ocakçılığı.	4
[3] İmalat	38
[4] Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı.	13
[5] Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri.	15
[6] İnşaat	15
[7] Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı.	25
[8] Ulaştırma ve Depolama.	14
[9] Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri.	28
[10] Bilgi ve iletişim.	11
[11] Finans ve Sigorta Faaliyetleri.	5
[12] Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler.	16
[13] İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	4
[14] Eğitim.	15
[15] Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	13
[16] Diğer Hizmet Faaliyetleri (Ör: Bilgisayar, iletişim araçları, ev eşyaları, giyim eşyası onarımı, kuaför, berber işletmeleri faaliyetleri)	20
Notlar =Katılımcılar 1'den fazla sektör işaretlemişlerdir.	

Katılımcılara göre, imalat sektörü Bursa’da teknolojik gelişmelerden en fazla etkilenme olasılığına sahip sektördür (Tablo 79). Bilgi ve iletişim ve mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetlerde teknolojik gelişmelerden etkilenme olasılığı yüksek olan diğer sektörler olarak görülmektedir.

Tablo 79. Bursa Sektörlerin Teknolojik Gelişmelerden Etkilenme Olasılığı

Soru: İlinizdeki hangi sektörlerin teknolojik gelişmelerden etkilenme olasılığı daha yüksektir?	
Sektörler	İşaretlenme sayısı
[1] Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	19
[2] Madencilik ve Taş Ocakçılığı.	6
[3] İmalat	43
[4] Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı.	9
[5] Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri.	14
[6] İnşaat	14
[7] Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı.	17
[8] Ulaştırma ve Depolama.	19
[9] Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri.	12
[10] Bilgi ve iletişim	24
[11] Finans ve Sigorta Faaliyetleri.	9
[12] Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler.	22
[13] İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	2
[14] Eğitim.	18
[15] Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	13
[16] Diğer Hizmet Faaliyetleri (Ör: Bilgisayar, iletişim araçları, ev eşyaları, giyim eşyası onarımı, kuaför, berber işletmeleri faaliyetleri)	12
Notlar = Katılımcılar 1’den fazla sektör işaretlemişlerdir.	

3.8 Eğitim ve İstihdam Arasındaki Bağlantılar

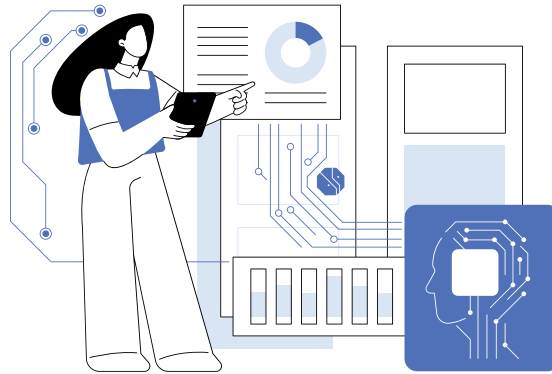
Bursa’daki katılımcıların “**eğitim ve istihdam arasındaki bağlantılarına**” ilişkin gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden “**İlinizde gerçekleştirilen mevcut eğitim ve öğretim programları çalışanları teknolojik ve endüstriyel gelişmelere hazırlamada ne derecede etkili?**”, ve “**İlinizdeki üniversitelerin ve kariyer merkezlerinin, insanların iş piyasasındaki yeni teknolojilere uyum sağlamalarına yardımcı olma konusundaki aşağıdaki rolleri ne derecede önemlidir?**” sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. Eğitim ve istihdam arasındaki bağlantılar bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır.

Bursa’da gerçekleştirilen mevcut eğitim ve öğretim programlarının çalışanları teknolojik ve endüstriyel gelişmelere hazırlama etkinliği oldukça düşük seviyelerde kalmaktadır (Tablo 80). Katılımcıların %55’i, mevcut eğitim ve öğretim programlarının çalışanları teknolojik ve endüstriyel gelişmelere hazırlamada etkili olmadığını belirtirken, %10’u ise hiç etkili olmadığını ifade etmiştir. Sadece %25’lik bir kesim (5% çok etkili, 20% etkili) bu programların çalışanları hazırlamada etkili olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçlar, eğitim sisteminin teknolojik ve endüstriyel gelişmeler karşısında yetersiz kaldığını ve bu alanda ciddi bir iyileştirme ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Tablo 80. Bursa’daki Mevcut Eğitim ve Öğretim Programlarının Çalışanları Teknolojik ve Endüstriyel Gelişmelere Hazırlamada Etkisi

Soru: İlinizde gerçekleştirilen mevcut eğitim ve öğretim programları çalışanları teknolojik ve endüstriyel gelişmelere hazırlamada ne derecede etkili?		
Cevaplar	n	%
Çok etkili	3	5.0
Etkili	12	20.0
Orta düzeyde etkili	6	10.0
Etkili değil	33	55.0
Hiç etkili değil	6	10.0

Katılımcılar, üniversiteler ve kariyer merkezlerinin teknolojik gelişmelere uyum sağlama konusunda önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Tablo 81). Özellikle gelişmekte olan teknolojilerle ilgili eğitim programları, uygulamalı müfredat entegrasyonu ve iş gücü piyasası analizlerinin yüksek öneme sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 81. Üniversitelerin ve Kariyer Merkezlerinin Kişilerin Yeni Teknolojilere Uyum Sağlamasındaki Rolü

Soru: İlinizdeki üniversitelerin ve kariyer merkezlerinin, insanların iş piyasasındaki yeni teknolojilere uyum sağlamalarına yardımcı olma konusundaki aşağıdaki rolleri ne derecede önemlidir?										
Seçenekler	Hiç önemli değil		Önemli değil		Orta derecede önemli		Önemli		Çok önemli	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Gelişmekte olan teknolojilerde (ör. yapay zekâ, blok zinciri, siber güvenlik) eğitim programları sunmak*	-	-	-	-	27	45,0	26	43,3	7	11,7
İş gücü piyasası talepleriyle uyum sağlamak için uygulamalı, endüstri odaklı müfredatı entegre etmek.	-	-	-	-	20	33,3	34	56,7	6	10,0
Staj, çıraklık ve araştırma fırsatları için sektörlerle ortaklıkları kolaylaştırması	-	-	-	-	12	20,0	32	53,3	16	26,7
Öğrencilerin ve iş arayanların gelişen iş gücü piyasası eğilimlerini anlamalarına yardımcı olmak için kariyer danışmanlığı sağlamak	-	-	-	-	10	16,7	28	46,7	22	36,7
Sertifikalar ve çevrimiçi kurslar aracılığıyla yaşam boyu öğrenmeyi ve mesleki gelişimi teşvik etmek	4	6,7	-	-	18	30,0	29	48,3	9	15,0
İnovasyon ve girişimcilik odaklı uzmanlaşmış merkezler oluşturmak	-	-	6	10,0	28	46,7	15	25,0	11	18,3
Dijital okuryazarlık ve sosyal beceri eğitiminin geliştirilmesi (örn. ekip çalışması, sorun çözme)	-	-	-	-	10	16,7	29	48,3	21	35,0
Yüksek talep gören becerileri ve sektörleri belirlemek için düzenli iş gücü piyasası analizleri yapmak	-	-	-	-	8	13,3	39	65,0	13	21,7

3.9 İşe Alım Süreçleri ve Karşılaşılan Zorluklar

Bursa'daki katılımcıların "işe alım süreçleri ve karşılaşılan zorluklara" ilişkin gözlem ve görüşlerini anlamak amacıyla, kendilerinden "Gerekli teknik becerilere sahip adayları bulmakta ne sıklıkla zorluk yaşıyorsunuz?", "İlinizdeki kurumların işe alım sırasında karşılaştığı en büyük zorluk sizce hangisidir?", "İlinizde kurumlara işe başvuranlar arasında en sık hangi alanlarda beceri boşluğu olduğunu düşünüyorsunuz?", "İlinizdeki ekonomik koşulların işe alım süreci üzerindeki etkisini nasıl algılıyorsunuz?", ve "Kurumsal performansı iyileştirmede çeşitliliği ve kapsayıcılığı ne kadar önemli görüyorsunuz?" sorularına yanıt vermeleri istenmiştir. İşe alım süreçleri ve karşılaşılan zorluklar bölümünde, verilerde bazı eksiklikler olduğu gözlemlenmiş ve bu nedenle kayıp veri analizi gerçekleştirilmiş ve ana analiz buna göre yapılmıştır. Ancak bazı tablolarda kayıp veri oranı düşük olduğundan, bu tablolarda kayıp veri analizi yapılmamıştır.

Katılımcıların %53,3'ü "Genellikle zorlanıyoruz" ve %35'i "Bazen zorlanıyoruz" şeklinde yanıt vererek, gerekli teknik becerilere sahip adayları bulmada sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 82). Yalnızca %8,3'ü "Her zaman zorlanıyoruz" derken, %3,3'ü ise "Nadiren zorlanıyoruz" ifadesini kullanmıştır. Bu durum, teknik beceri açığının yaygın olduğunu ve iş gücü piyasasında nitelikli aday bulma konusunda ciddi bir zorluk yaşandığını göstermektedir.

Tablo 82. Teknik Becerilere Sahip Bireylere Ulaşmadaki Zorluk Derecesi

Soru: Gerekli teknik becerilere sahip adayları bulmakta ne sıklıkla zorluk yaşıyorsunuz?		
Seçenekler	n	%
Hiç zorlanmıyoruz	-	-
Nadiren zorlanıyoruz	2	3,3
Bazen zorlanıyoruz	21	35,0
Genellikle zorlanıyoruz	32	53,3
Her zaman zorlanıyoruz	5	8,3

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%58,7) Bursa'da kurumların işe alım sırasında en fazla nitelikli aday eksikliği ile karşılaştıklarını düşünmektedirler (Tablo 83). Bu, iş gücü piyasasında yeterli beceri ve deneyime sahip adayların bulunmasının zorluk oluşturduğunu göstermektedir.

Tablo 83. İşe Alım Sırasında Karşılaşılan Zorluklar

Soru: İlinizdeki kurumların işe alım sırasında karşılaştığı en büyük zorluk sizce hangisidir?		
Seçenekler	n	%
[1] İşe alma süreçleri	9	15,0
[2] Nitelikli çalışanlar için yüksek rekabet	16	26,7
[3] Nitelikli aday eksikliği	35	58,3

Katılımcıların görüşlerine göre, Bursa'da işe başvuranlar arasında dijital veya bilişim teknolojileri ile ilgili beceriler, iletişim becerileri ve problem çözme ve eleştirel düşünme gibi beceriler, en sık karşılaşılan beceri eksikliğidir (Tablo 84).

Tablo 84. İşe Başvuranlar Arasındaki Beceri Boşluğu

Soru: İlinizde kurumlara işe başvuranlar arasında en sık hangi alanlarda beceri boşluğu olduğunu düşünüyorsunuz?	
Seçenekler	İşaretlenme Sayısı
Teknik beceriler ve eleştirel düşünme	22
İletişim becerileri	27
Liderlik veya yönetim becerileri	11
Problem çözme ve eleştirel düşünme	25
Müşteri hizmetleri becerileri	13
Dijital veya bilişim teknolojileri ile ilgili beceriler	28
Notlar = Katılımcılar 1'den fazla seçenek işaretlemiştir.	

Katılımcıların büyük bir kısmı, ilin ekonomik koşullarının işe alım süreci üzerinde önemli bir etkisi olduğunu düşünmektedir (Tablo 85). Çoğunlukla, ekonomik koşulların işe alım sürecini büyük ölçüde etkilediği ifade edilirken, yalnızca çok küçük bir kesim bu etkilerin az olduğunu veya hiç olmadığını belirtmiştir. Bu, ekonomik koşulların iş gücü piyasasında belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 85. Ekonomik Koşulların İşe Alım Sürecine Etkisi

Soru: İlinizdeki ekonomik koşulların işe alım süreci üzerindeki etkisini nasıl algılıyorsunuz?		
Seçenekler	n	%
Tamamen etkiliyor	11	18,3
Büyük ölçüde etkisi var	32	53,3
Orta derecede etkisi var	15	25
Az etkisi var	1	1,7
Hiç etkisi yok	1	1,7

Çoğunlukla katılımcılar, kurumsal performansı iyileştirmede çeşitlilik ve kapsayıcılığın önemli olduğunu vurgulamaktadır (Tablo 86). Bu bulgu, çeşitlilik ve kapsayıcılığın organizasyonel başarının artırılmasında önemli bir rol oynadığına dair güçlü bir görüş birliği olduğunu göstermektedir.

Tablo 86. Kurumsal Performansı İyileştirmede Çeşitliliği ve Kapsayıcılık

Soru: Kurumsal performansı iyileştirmede çeşitliliği ve kapsayıcılığı ne kadar önemli görüyorsunuz?		
Seçenekler	n	%
Hiç önemli değil	-	-
Az önemli	-	-
Orta derecede önemli	14	23,3
Önemli	27	45
Çok önemli	19	31,7

Anket çalışması kapsamında elde edilen veriler ışığında Bursa'daki iş gücü arz ve talep dengesizlikleri, sektör bazlı iş gücü açığı ve istihdam beklentileri detaylandırılmıştır. Anket verilerinin daha derinlemesine yorumlanabilmesi için bir sonraki bölümde saha çalışması kapsamında yürütülen paydaş görüşmelerinin analizleri üzerinde durulacaktır.

3.10 Anket Çalışması Analizinde Öne Çıkan Bulgular

1. İş Gücü Piyasası Analizi

Bursa'da belirli sektörlerde nitelikli iş gücü talebi artarken, ekonomik zorluklar iş fırsatlarını azaltmaktadır. İstihdamın azalmasında piyasa talebindeki düşüşte, yaşanan iş gücü, mesleki eğitim olanaklarının azalması ve işlerin başka bölgelere kaydırılması gibi faktörler etkili olmaktadır.

2. İş Gücü Talebi ve Nitelikli Personel Açığı

İmalat, tarım, ormancılık ve teknik faaliyetlerde nitelikli iş gücü eksikliği görülmektedir. Bu eksikliğin temel nedenleri düşük ücretler veya kötü çalışma koşulları, yaşanan iş gücü, eğitim programlarının yetersizliği ve göçtür.

3. Göçmen İşçiler ve Engelli Bireylerin İstihdamı

Göçmen işçi istihdamına yönelik algı genellikle nötrdür. Düşük iş gücü maliyetleri ve eksik becerilerin tamamlanması göçmen iş gücünü cazip hale getirirken, dil engelleri ve kültürel adaptasyon önemli zorluklar olarak öne çıkmaktadır. Engelli istihdamına yönelik algı da çoğunlukla nötrdür.

4. Kadın İş Gücü

Kadın istihdamının önündeki en büyük engeller erkek egemen sektörler, kültürel beklentiler ve iş-yaşam dengesi politikalarının eksikliğidir. Kadınların iş gücüne katılımını artırmak için esnek çalışma saatleri, çocuk bakımı desteği ve eşit işe alım politikaları önem taşımaktadır.

5. Teknolojik Değişim ve İş Gücü Üzerindeki Etkiler

Önümüzdeki yıllarda yapay zeka, e-ticaret, veri analitiği ve robotik mühendisliği gibi meslekler öne çıkacaktır. Ancak, düşük vasıflı çalışanlar teknolojik dönüşüm nedeniyle en fazla iş kaybı riski taşıyan grup olarak görülmektedir.

6. Sektörel ve Bölgesel İş Gücü Dinamikleri

Bursa'da en büyük beceri açığı imalat, tarım ve ormancılık sektörlerinde görülmektedir. İş gücü talebinin en yüksek olacağı sektörler imalat ve tarım olup, teknolojik gelişmelerden en çok etkilenecek sektörler imalat, bilgi ve iletişim, teknik bilimlerdir.

7. Eğitim ve İstihdam Arasındaki Bağlantılar

Mevcut eğitim ve öğretim programlarının çalışanları teknolojik gelişmelere hazırlamada yetersiz olduğu düşünülmektedir.

8. İşe Alım Süreçleri ve Karşılaşılan Zorluklar

İşverenler, teknik becerilere sahip aday bulmakta büyük zorluk yaşamaktadır. En yaygın beceri eksiklikleri dijital okuryazarlık, iletişim ve eleştirel düşünmedir. Organizasyonlarda çeşitlilik ve kapsayıcılığın kurumsal performans için önemli olduğu düşünülmektedir.

IV. BÖLÜM

IV.BÖLÜM

4. BURSA'DA İŞ GÜCÜ PİYASASI, EKONOMİK YAPI VE GÖÇ DİNAMİKLERİNE YÖNELİK NİTEL ANALİZ

Bu bölümde ilk olarak, Bursa Sosyoekonomik Sektör Mevcut Durum Raporu özelinde 27-29 Ocak 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen saha çalışmasının nitel veri toplama aşamasında izlenen prosedürler, görüşülen paydaşlar ve araştırma ekibine ilişkin genel bilgiler verilmiştir.

4.1 Nitel Görüşmelerin Metodolojisi

27-29 Ocak 2025 tarihlerinde gerçekleştirilen üç günlük Bursa saha çalışması süresince nitel veri toplama aracı olarak kurumlarda odak kişiler ile yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler katılımcıların rızaları ile ses kaydediciler aracılığıyla kaydedilmiş ve katılımcılardan bu yönde rıza belgeleri de imzalatılmıştır. Görüşme yapılan kurumlardan yarı yapılandırılmış mülakatlara 1 ve 11 arası odak kişi katılmıştır. Paydaş kurumlardan toplam 66 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 100 dakika ile 120 dakika arası sürmüştür. Görüşmelerin sonunda ses deşifreleri gerçekleştirilmiş ve analizleri MAXQDA nitel veri analizi yazılımı kullanılarak yapılmıştır.

Bu bölümde 10 paydaş kurumdan 66 kilit kişinin katılımıyla gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ortaya çıkan tematik başlıklar şunlardır:

- Genel Sektörel Durum: İstihdam açısından potansiyel kapasite ve fırsatlar,
- İş Gücü Açığı Bulunan Sektörler,
- İş Gücü Nitelikleri ve Arz-Talep Eşleşmesi,
- Kadınların İş Gücü Piyasasına Katılımı: Fırsatlar ve Kısıtlılıklar,
- İşverenlerin Göçmen İş Gücüne Karşı Yaklaşımları ve Piyasa Dinamikleri,
- Göçmenlerin Kayıtlı İş Gücü Piyasasına Geçişinin Önündeki Engeller,
- Olası Geri Dönüşlerinin İş Gücü Piyasasına Etkileri,
- İş Gücü Piyasasına Geçişte Kurumlar Arası İletişim Ağı

Bu tematik başlıklara göre oluşturulan izleyen bölümlerde her temaya ilişkin farklı alt bileşenler nitel analizde belirtilen görüş ve önerilere göre açıklanmıştır.

4.2 Genel Sektörel Durum: İstihdam Açısından Potansiyel Kapasite ve Fırsatlar

Bursa, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerindeki güçlü üretim kapasitesiyle geniş bir istihdam potansiyeline sahiptir. Otomotiv sektörü, üretim ve ihracat kapasitesiyle dikkat çekerken, yan sanayi ve teknolojik dönüşüm bu alandaki iş gücü talebini artırmaktadır. Tekstil sektörü, yüksek teknolojikli üretime geçişle birlikte nitelikli çalışan ihtiyacını artırırken, tarım sektörü geleneksel üretimden organik ve teknoloji destekli tarıma yönelerek istihdam çeşitliliği sunmaktadır. Lojistik, sağlık ve bilişim sektörleri büyümeye devam ederken, sanayi üretiminin yüksek ihracat kapasitesi istihdam yaratma potansiyelini desteklemektedir. Bu fırsatların etkin şekilde değerlendirilmesi için mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi ve iş gücü planlamasının sektörel ihtiyaçlara göre şekillendirilmesi, Bursa'nın iş gücü kapasitesini en üst seviyeye çıkaracaktır.

Bu bölümde, Bursa'daki sektörel yapı ele alınarak, iş gücü piyasasına etkileri ve istihdam açısından potansiyel kapasite ve fırsatlar değerlendirilmektedir. Bursa, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde güçlü bir yapıya sahip olup, bu sektörlerin her biri iş gücü piyasası üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır. Şehirde sanayinin otomotiv, tekstil, gıda işleme ve makine imalatı gibi alanlarda derin kökleri bulunmaktadır ve bu sektörler, Bursa'nın ekonomik büyümesine önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle otomotiv sektörü, dünya çapında tanınan firmaların üretim tesisleriyle güçlü bir yapıya sahipken, tekstil sektörü de şehirde önemli bir yer tutmaktadır. Bununla birlikte, her iki sektör de teknolojik gelişmeler ve üretim süreçlerinin modernleşmesiyle birlikte iş gücü talebini artırmakta ve iş gücünün nitelik gereksinimlerini de çeşitlendirmektedir.

İlde 449 motorlu kara taşıtı, treyler ve yarı treyler imalat işletmesi bulunmaktadır ve bu işletmeler Türkiye'deki toplam işletmelerin %18,22'sini oluşturmaktadır (Tablo 6). Bu oran, Bursa'nın otomotiv sanayisinde ülkenin en güçlü üretim merkezlerinden biri olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Bursa'da otomotiv üretimi sadece montaj süreçleriyle sınırlı kalmayıp, yan sanayi ve tedarik zinciri açısından da oldukça gelişmiştir. Bursa'daki otomotiv yan sanayi firmaları, motor parçaları, şasi, elektronik donanımlar ve plastik enjeksiyon gibi alanlarda faaliyet göstermekte ve bu bileşenler yalnızca iç pazara değil, aynı zamanda Avrupa ve Orta Doğu ülkelerine ihraç edilmektedir. Türkiye'deki toplam otomotiv üretiminin büyük bir bölümü Bursa'da gerçekleştirilmekte olup, bu sektör şehrin ihracat kapasitesini artıran en önemli unsur haline gelmiştir. 2021 yılı itibarıyla Bursa'nın sanayi GSYH'sinin %44,11'ini sanayi sektörü oluştururken, bunun en büyük payını otomotiv üretimi almaktadır (Tablo 4).

Sanayi sektöründe yaşanan bu büyüme, tekstil ve otomotiv gibi alanlarda daha nitelikli iş gücüne olan talebi artırırken, aynı zamanda küçük ölçekli firmaların piyasadan çekilmesine yol açmaktadır. Özellikle tekstil sektöründe, büyük ölçekli firmalar sektördeki hakimiyetini güçlendirmekte ve bu alanda üretimin daha yüksek teknolojiye hale gelmesiyle birlikte iş gücüne yönelik nitelik talepleri de artmaktadır. Bu bağlamda, Bursa'nın tekstil sektörü, gelişmiş sanayi yapısıyla uyumlu olarak büyümekte ve bu büyüme, sektördeki iş gücüne dair fırsatlar yaratırken aynı zamanda nitelikli iş gücü açığını da gündeme getirmektedir. Öte yandan, tekstil sektöründeki bazı zorluklar, firmaların fabrikalarını yurtdışına taşıması gibi nedenlerle sektördeki istihdam açığını etkilemiştir. Bu durum, özellikle tekstil sektöründeki mavi yaka çalışanlar için iş gücü piyasasında bir daralma yaratmaktadır.

Diğer yandan, tarım sektörü, Bursa ekonomisinde önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Şehirde zeytin, meyve üretimi ve sebze yetiştiriciliği gibi geleneksel alanların yanı sıra organik tarım ve teknolojik destekli tarım alanlarında da büyüme potansiyeli mevcuttur. Tarımsal üretimde yaşanan bu dönüşüm, iş gücü taleplerini çeşitlendirmekte olup, tarıma dayalı sanayi ve gıda işleme sektörlerindeki büyüme, Bursa'nın iş gücü piyasasında yeni fırsatlar yaratmaktadır. Ancak, tarımda kullanılan iş gücü genellikle mevsimsel ve düşük vasıflı olmaktadır, bu durum tarım sektörünün iş gücü verimliliğini sınırlamakta ve iş gücünün sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

Bursa'nın hizmet sektörü, özellikle lojistik, sağlık, eğitim ve turizm gibi alanlarda büyüme göstermektedir. Şehir, coğrafi olarak önemli bir lojistik merkezi olup, bu durum lojistik ve taşımacılık sektörlerinin büyümesini desteklemektedir. Lojistik sektöründeki dijitalleşme ve otomasyonun artması, sektörde daha nitelikli iş gücü talebini artırmakta ve bu da iş gücünün daha eğitilmiş olmasını gerektirmektedir. Ayrıca, sağlık sektöründeki büyüme, şehirde önemli bir iş gücü talebi yaratmakta ve bu sektörün gelişmesi, iş gücü piyasasında daha fazla nitelikli eleman ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Bursa'nın iş gücü piyasası, aynı zamanda hızla gelişen teknoloji tabanlı sektörlerle de dönüşüm göstermektedir. Yapay zeka ve bilişim teknolojileri gibi yeni alanlar, nitelikli iş gücüne olan talebi artırmaktadır. Ancak, bu alandaki iş gücü arzı, mevcut sanayi altyapısının gerisinde kalmaktadır. Bununla birlikte, mevcut iş gücü, genellikle düşük ücretli ve niteliksiz işler için talep görmektedir, bu da sektörel bazda belirli mesleklerde nitelikli eleman ihtiyacını artırmaktadır.

Sonuç olarak, Bursa'nın iş gücü piyasasında sektörler arasındaki dengesizlikler ve talepler, şehirdeki iş gücü kapasitesinin etkin bir şekilde kullanılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak, sanayi sektöründeki büyüme ve dijitalleşme, tarım sektöründeki dönüşüm ve hizmet sektöründeki genişleme gibi gelişmeler, iş gücü talebinin çeşitlenmesine ve yeni fırsatlar

yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Bu fırsatlar, nitelikli iş gücünün artırılması, mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi ve sektörel ihtiyaçlara uygun eğitim politikalarının uygulanması ile değerlendirilebilir. Şehirdeki sektörlerin uyum içinde büyümesi ve iş gücü verimliliğinin artırılması için stratejik planlamaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

4.3 İş Gücü Açığı Bulunan Sektörler

Bursa, sanayi, tarım, hizmet ve lojistik sektörlerinde önemli bir iş gücü potansiyeline sahip olmasına rağmen, belirli alanlarda iş gücü açığıyla karşı karşıyadır. Otomotiv ve tekstil sektörleri, teknolojik dönüşüm ve üretim süreçlerinin gelişmesiyle birlikte CNC operatörleri, kaynakçılar ve teknik personel gibi nitelikli iş gücü talebini artırmaktadır. Tarım sektörü, mevsimsel ve düşük ücretli işlerin yaygın olması nedeniyle istihdam devamlılığı sorunu yaşarken, organik tarım ve seracılık gibi alanlarda daha fazla nitelikli iş gücüne ihtiyaç duymaktadır. Hizmet ve lojistik sektörleri, perakende, sağlık, konaklama ve taşımacılık alanlarında artan talepleri karşılayacak kalifiye çalışan bulmakta zorlanmaktadır. Bursa'nın iş gücü açığını gidermek ve sektörel ihtiyaçları karşılamak için mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi, sektörle uyumlu eğitim programlarının oluşturulması ve iş gücü planlamasının doğru şekilde yapılması büyük önem taşımaktadır.

Bu bölümde, Bursa'daki iş gücü piyasasında açık bulunan sektörler ve meslekler değerlendirilmekte, bu eksikliklerin bölgesel iş gücü dinamiklerine etkisi ele alınmaktadır. Bursa, sanayi, tarım, hizmet ve lojistik sektörlerindeki güçlü üretim yapısıyla Türkiye'nin en dinamik iş gücü piyasalarından birine sahiptir. Özellikle otomotiv, tekstil ve gıda sanayisi, yüksek istihdam kapasitesiyle öne çıkarken, sanayinin teknoloji odaklı dönüşümü ve üretim süreçlerindeki değişimler, nitelikli iş gücü eksikliğini artırmaktadır. Teknik beceri gerektiren mesleklerdeki açık, sektörlerin sürdürülebilir büyümesini sınırlandırırken, mesleki eğitim sisteminin sanayi ile tam uyumlu olmaması, iş gücü ihtiyacının karşılanmasını zorlaştırmaktadır.

Bursa'nın iş gücü piyasası, aynı zamanda hızla gelişen teknoloji tabanlı sektörlerle de dönüşüm göstermektedir. Yapay zeka ve bilişim teknolojileri gibi yeni alanlar, nitelikli iş gücüne olan talebi artırmaktadır.

Tablo 87. Bursa'da İş Gücü Açığı Bulunan Sektörler ve Pozisyonlar

Sektör	İş Gücü Açığı Bulunan Pozisyonlar
Sanayi	CNC Operatörleri
Sanayi	Kaynak Ustaları
Sanayi	Elektrik Teknikerleri
Sanayi	Karbon Ayak İzi & Enerji Verimliliği Uzmanları
Sanayi	Yazılımcılar
Otomotiv	Nitelikli Teknik Personel
Otomotiv	Motor Ustası
Otomotiv	Aydınlatma Sistemleri Teknisyeni
Tekstil	Tekstil Makineleri Bakım ve Onarım Uzmanları
Tekstil	Üretim Elemanları
Tekstil	Boyahane İşçileri
Tekstil	Dokuma İşçileri
Tarım	Vasıfsız İş Gücü
Tarım	Organik Tarım Uzmanları
Tarım	Seracılık Uzmanları
Tarım	Modern Tarım Teknikleri Uzmanları
Hizmet	Garsonlar
Hizmet	Mutfak Personeli
Hizmet	Perakende Çalışanları
Lojistik	Depo Yöneticileri
Lojistik	Lojistik Koordinatörleri
Lojistik	Şoförler
Sağlık	Nitelikli Sağlık Teknikerleri

Bursa'nın otomotiv ve tekstil gibi büyük sanayi alanları, CNC operatörlüğü, kaynakçılık ve elektrikli hibrit araç bakım teknisyenliği gibi mesleklerde önemli istihdam açıkları yaratmaktadır. Sanayinin gelişimiyle birlikte artan teknik eleman ihtiyacı, üretim süreçlerinde aksamalara ve verimlilik kayıplarına yol açmaktadır. Benzer şekilde, tarım, hizmet ve lojistik sektörlerinde de nitelikli iş gücü eksikliği belirgin şekilde hissedilmektedir. Özellikle otomotiv yan sanayi, konfeksiyon üretimi ve lojistik yönetimi gibi alanlarda yaşanan iş gücü açığı, işverenlerin çalışan bulmakta zorlanmasına ve sektörlerin büyüme potansiyelini tam olarak değerlendirememesine neden olmaktadır.

Bursa'nın otomotiv sektörü, şehre büyük bir iş gücü talebi getirmiştir ve bununla birlikte sanayinin daha yüksek teknolojiye dayalı hale gelmesi, iş gücünden daha fazla nitelik ve uzmanlık gerektirmektedir. Otomotiv yan sanayi ve metal işleme sektörlerinde CNC operatörü kaynakçı açığı, montajcı, motor ustası, aydınlatma sistemleri teknisyenlerine ilişkin açığın kritik seviyelerde olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, sektörün büyümesi, iş gücü kapasitesinin arttırılmasını ve teknik eğitimlerin güçlendirilmesini gerektirmektedir. Bu alanlarda sanayinin ihtiyacına yönelik olarak eğitim programları mevcut olsa da mezunların sahaya adaptasyon süreci ve sektörde uzun vadeli istihdam halen büyük bir sorun olarak görülmektedir. Dolayısıyla, işverenler, mavi yakalı iş gücüne yönelik artan talebe rağmen, yeni neslin sanayi sektörüne ilgisinin azalması ve nitelikli eleman yetiştirmenin zaman alması nedeniyle bu açığın daha da büyüyeceğini öngörmektedir.

Tekstil sektörü de benzer şekilde büyük bir iş gücü ihtiyacına sahiptir. Özellikle düz dikiş makineciliği ve konfeksiyon üretimi alanlarındaki iş gücü eksikliği dikkat çekmektedir. Bursa'nın tekstil sanayinde, üretim süreçlerinin daha büyük firmalar tarafından yönetilmesi, küçük ölçekli işletmelerin sektörden çekilmesine neden olmuştur. Son yıllarda işçilik maliyetlerindeki artış ve üretimin düşük maliyetli bölgelere kayması nedeniyle sektörde dalgalanmalar yaşansa da Bursa özelinde halen önemli bir istihdam ihtiyacı bulunmaktadır. Öte yandan boyahane işçileri, dokuma işçileri, üretim elemanları ve tekstil makineleri bakım ve onarımı gibi alanlarda nitelikli iş gücü eksiklikleri, sektörde verimliliği olumsuz etkilemektedir. Bu iş gücü açığının temel nedenlerinden biri, Bursa'daki mesleki eğitim sisteminin sanayinin gereksinimleriyle tam uyumlu olmamasıdır. Sanayi sektöründeki işverenlerin %81,8'i, başvuruda bulunan adayların gerekli mesleki bilgi ve becerilere sahip olmadığını belirtmektedir. Bu durum, özellikle imalat sektöründe makine operatörlüğü, dokuma makinesi operatörlüğü ve gazaltı kaynakçılığı gibi mesleklerde eleman temininde güçlük yaratmaktadır (İŞKUR, 2024). Bu alanda mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi, sektörle entegre staj ve uygulama ağırlıklı eğitim modellerinin oluşturulması ve özel sektörün eğitim süreçlerine aktif katılımının teşvik edilmesi sektördeki açıkların kapanması için önemli bir adım olacaktır.

Tarım sektöründe de ciddi iş gücü eksiklikleri gözlemlenmektedir. Bursa, tarıma dayalı üretim alanlarında büyük bir iş gücü talebine sahiptir, ancak bu talep genellikle düşük vasıflı iş gücüyle karşılanmaktadır. Zorlu çalışma koşulları ve düşük ücretler, yerel iş gücünün tarım sektörüne ilgisini azaltmaktadır. Örneğin soğuk hava deposu işçileri ve paketleme elemanları, ağır çalışma koşulları nedeniyle sıkça işten ayrılmakta ve bu alanda istihdam devamlılığı sağlanamamaktadır. Bunun yerine, geçici işçiler ve mevsimlik iş gücü büyük ölçüde bu eksikliği doldurmaktadır. Ancak, özellikle organik tarım ve seracılıkla ilgili yeni gelişmeler, daha fazla nitelikli iş gücü talep etmektedir. Bu noktada, tarım sektöründeki iş gücü açığının giderilmesi için eğitilmiş iş gücüne yönelik yatırımların artırılması gerekmektedir.

Hizmet sektörü, Bursa'nın iş gücü piyasasında önemli bir başka alanı oluşturur. Perakende, sağlık, eğitim, lojistik ve turizm gibi sektörlerde artan bir iş gücü talebi bulunmaktadır. Ancak, hizmet sektöründe de nitelikli iş gücü eksiklikleri ve eğitim yetersizlikleri sıkça karşılaşılan sorunlardır. Özellikle yeme-içme ve konaklama sektörlerinde, garsonlar ve mutfak personeli gibi pozisyonlar için iş gücü talebi sürekli artmaktadır. Ancak, sektördeki çalışanların çoğu, gerekli mesleki eğitimlere sahip değildir, bu da işletmelerin kalifiye eleman bulma konusunda zorluk yaşamasına neden olmaktadır. Öte yandan, kasiyer, reyon görevlisi, aşçı ve yaşlı bakımı pozisyonlarında da iş gücü talebi sürekli artmakta ancak vardiya sistemleri ve ulaşım sorunları, iş gücünün bu alanlara yönelmesini zorlaştırmaktadır.

Benzer şekilde, lojistik sektöründe de büyük bir iş gücü açığı bulunmakta olup, depo yöneticileri, lojistik koordinatörleri ve şoförler gibi pozisyonlar sürekli talep görmektedir. Bursa'da lojistik sektörünün büyümesi, şehri daha fazla iş gücü açığıyla karşı karşıya bırakmaktadır.

Ek olarak, Bursa'da yazılım mühendisleri, veri analistleri ve yapay zeka uzmanları gibi alanlara duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Ancak Bursa'da bu alanlarda yeterli iş gücü bulunmamaktadır.

Bursa'nın iş gücü piyasasında yaşanan bu dengesizliklerin başlıca nedenlerinden biri, eğitimle ilgili aksaklıklardır. Meslek liselerindeki eğitimin düşük kalitesi ve sektörel taleplerle uyumsuz eğitim programları, nitelikli iş gücü yetiştirilmesinde zorluklar yaşanmasına yol açmaktadır. Bu durum, özellikle sanayi ve hizmet sektörlerinde açıkların daha da büyümesine neden olmaktadır. Sanayi sektöründeki teknik eleman eksiklikleri, sadece eğitimdeki yetersizliklerden değil, aynı zamanda bu alandaki maaş seviyelerinin iş gücü talebini karşılayamaması ile de ilişkilidir. Örneğin, CNC operatörleri ve kaynakçılar gibi teknik mesleklerde, yüksek maaş teklif edilmesine rağmen hala yeterli iş gücü temin edilememektedir. Bu da işverenlerin, iş gücü açıklarını kapatmak için daha fazla yatırım yapmalarını zorunlu kılmaktadır.

Bursa'nın iş gücü piyasasında karşılaşılan bu zorlukların aşılabilmesi için, mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi, sektörel taleplerle uyumlu eğitim programlarının geliştirilmesi ve iş gücü planlamasının doğru yapılması gerekmektedir. İş gücü arz ve talebi arasındaki dengenin sağlanabilmesi için hem devletin hem de özel sektörün ortaklaşa çözümler üretmesi, eğitim programları, kadın istihdamının desteklenmesine ilişkin projeler, dijital dönüşüme yönelik eğitimler ve iş gücü yönlendirme politikalarının doğru şekillendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde, Bursa'nın iş gücü piyasasında yaşanan iş gücü eksiklikleri ve dengesizlikler ortadan kaldırılabilir ve şehir, sürdürülebilir ekonomik büyümeye ulaşabilir.

4.4 İş Gücü Nitelikleri ve Arz-Talep Eşleşmesi

Bursa'da iş gücü piyasası, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerindeki büyümeye rağmen nitelikli iş gücü eksikliği ve sektörel arz-talep uyumsuzluğu nedeniyle dengesizlikler yaşamaktadır. Tekstil, otomotiv ve savunma sanayisinde teknik beceriye sahip çalışan ihtiyacı artarken, mevcut eğitim sisteminin sanayiyle tam örtüşmemesi, ara eleman açığını derinleştirmektedir. Lojistik, sağlık ve tarım sektörleri, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm gibi yeni dinamiklerle daha donanımlı iş gücü talep etmekte, ancak bu alanlarda yeterli insan kaynağı bulunmamaktadır. Özellikle mevsimlik ve geçici iş gücüne dayalı tarım ve düşük vasıflı istihdamı destekleyen sektörlerde verimlilik kayıpları yaşanmaktadır. Bursa'nın iş gücü potansiyelini tam anlamıyla değerlendirebilmesi için mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi, sektöre özel eğitim politikalarının uygulanması ve sanayi-eğitim iş birliklerinin artırılması kritik önem taşımaktadır.

Bu bölümde Bursa'daki iş gücü piyasasının yapısal dinamikleri, iş gücünün niteliği, arz-talep eşleşmesi ve bu dengenin sağlanmasında mesleki eğitimin rolü ele alınmaktadır. Bursa'da hızla artan nüfus ve kentleşme, iş gücü potansiyelinin sürekli büyümesine yol açmaktadır. Ancak bu büyüme, tüm sektörlerde yeterince iş gücü istihdamı sağlanamaması nedeniyle iş gücüne katılım oranlarının sektörel gelişmelerle orantısız kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, iş gücünün sektörlere uygun şekilde yönlendirilmesini zorlaştırmakta ve iş gücü piyasasında dengesizliklere yol açmaktadır.

Şekil 4. Bursa İş Gücü Nitelikleri ve Arz-Talep Eşleşmesi ile ilgili Tespitler ve Öneriler

Bursa'nın iş gücü piyasasında ara eleman talepleri belirgin bir şekilde yükselmiştir. Özellikle tekstil sektörü, sanayi bölgelerinde yoğun iş gücü talebi oluşturan başlıca sektörlerden biridir. Tekstil işletmeleri, özellikle boyahane ve dokuma işletmeleri gibi alanlarda mavi yaka iş gücü talep etmektedir. Bu talepler, genellikle vasıflı ve vasıfsız işçiler için olup, şehirdeki Organize Sanayi Bölgeleri (OSB'ler) bu tür taleplerin yoğunlaştığı yerlerdir. Ancak, iş gücü arzı, bu sektörlerin taleplerini karşılayacak nitelikteki elemanlarla örtüşmemektedir.

İş gücü arzı ve talebi arasındaki uyumsuzluk, özellikle nitelikli iş gücü konusunda daha belirgindir. Otomotiv sanayi ve savunma sanayi gibi teknoloji tabanlı sektörlerde beyaz yaka iş gücüne olan talep artmaktadır. Fakat, bu sektörlerdeki iş gücü talepleri, Bursa'daki iş gücü potansiyeliyle tam olarak örtüşmemektedir. Bu sektörler, nitelikli teknik personel ve yazılım uzmanları gibi belirli mesleklerde açıklar yaşarken, mevcut iş gücü genellikle bu alandaki talepleri karşılayacak donanıma sahip değildir. Sanayi sektöründeki bu iş gücü açıklarının sebeplerinin başında, mesleki eğitimdeki yetersizlikler gelmektedir. Meslek liselerindeki eğitim kalitesinin düşük olması, iş gücü talebini karşılamakta zorluk yaşanmasına neden olmaktadır. Bu alandaki iş gücü açığını kapatabilmek için, meslek liseleri ile sanayi arasında

daha güçlü iş birlikleri kurulması gerekmektedir. Ayrıca, sanayinin büyüme potansiyelini tam anlamıyla kullanabilmesi için eğitim sisteminin sektörel taleplere uygun hale getirilmesi önemlidir.

Bursa'daki iş gücü piyasasında, özellikle sanayi ve hizmet sektörlerinde yeşil dönüşüm ve enerji verimliliği gibi yeni alanlarda ciddi iş gücü talepleri ortaya çıkmaktadır. Bu sektörler, Avrupa Birliği'nin yeşil mutabakatı gibi düzenlemelerle şekillenmektedir ve firmalar, karbon ayak izlerini düşürmek için yeni enerji kaynaklarına ve enerji verimliliği uzmanlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu talebe yönelik eğitimler ve sertifikasyonlar önem kazanmıştır. Eğitim programları hem sanayiye hem de iş gücünü bu yeni taleplere hazırlamak adına büyük bir fırsat sunmaktadır.

Tarım sektöründe ise düşük vasıflı iş gücü talebi yoğun olsa da, modern tarım yöntemleri ve organik tarım gibi yeni alanlar daha eğitilmiş iş gücüne ihtiyaç duymaktadır. Ancak, tarımda kullanılan iş gücü çoğunlukla mevsimlik ve geçici olmaktadır. Bu, sektördeki verimliliği sınırlamakta ve nitelikli iş gücü eksikliğini derinleştirmektedir. Öte yandan, tarım sektörü, özellikle meyve ve sebze üretimi, hayvancılık ve seracılık gibi alanlarda önemli iş gücü ihtiyaçları yaratmaktadır. Ancak, bu ihtiyaç büyük ölçüde mevsimlik ve geçici işçilerle karşılanmaktadır. Mevsimsel iş gücü kullanımının verimlilik açısından olumsuz etkileri bulunmaktadır. Ayrıca, tarımda uygulanan geleneksel yöntemler yerine modern ve teknolojik üretim süreçlerinin yaygınlaşması, daha eğitilmiş iş gücüne olan talebi artırmıştır.

Hizmet sektöründe, özellikle lojistik, sağlık ve eğitim alanlarında artan iş gücü talebi, sektöre daha eğitilmiş çalışanların katılmasını gerektirmektedir. Lojistik sektörü, Bursa'nın coğrafi avantajlarından ve sanayi altyapısından faydalanarak büyümeye devam etmektedir. Ancak, bu sektörün dijitalleşme ve otomasyon süreçleri, daha nitelikli iş gücü talep etmektedir. Lojistik sektöründeki büyüme, özellikle depo yöneticileri, lojistik koordinatörleri ve şoförler gibi pozisyonlarda iş gücü eksikliklerini beraberinde getirmektedir. Sektördeki dijitalleşme ve otomasyonun artması, daha eğitilmiş ve teknik becerilere sahip iş gücüne olan talebi artırmıştır. Ancak, bu taleplerin karşılanmasında büyük zorluklar yaşanmaktadır. Yeterli eğitilmiş iş gücünün mevcut olmaması, bu sektördeki büyümeyi sınırlayan temel bir faktördür.

Bursa'nın sağlık sektöründe ise, sağlık turizminin gelişmesiyle birlikte artan iş gücü talebi bulunmaktadır. Sağlık alanındaki büyüme, daha eğitilmiş ve nitelikli iş gücüne olan ihtiyacı artırmaktadır. Özellikle sağlık çalışanları ve uzmanlık gerektiren alanlarda ciddi iş gücü açıkları yaşanmaktadır. Bu alandaki eğitim kalitesinin artırılması ve sektöre özel eğitim programlarının düzenlenmesi, sağlık sektöründe yaşanan iş gücü sıkıntılarının giderilmesine yardımcı olabilir. Sağlık sektöründeki büyüme, iş gücü piyasasında daha fazla eğitilmiş eleman ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak, Bursa'da iş gücü arzı ve talebi arasındaki uyumsuzluk, özellikle nitelikli iş gücüne duyulan yüksek talep ve sektöre yönelik eğitim eksiklikleri nedeniyle daha belirgin hale gelmektedir. Sanayi ve hizmet sektörlerindeki gelişmeler, iş gücü talebinin çeşitlenmesine yol açarken, mevcut iş gücü arzının sektörel taleplerle uyumsuzluğu bu dengesizliği derinleştirmektedir. Bu dengesizliği giderebilmek için, mesleki eğitimlerin güçlendirilmesi, sektörlerle yönelik eğitim politikalarının oluşturulması ve iş gücü verimliliğinin artırılması gerekmektedir. Teknolojik dönüşüm ve yeni sektör talepleri göz önünde bulundurularak, meslek liseleri ve üniversitelerle iş birliği artırılmalı, iş gücü bu yeni ihtiyaçlara uygun şekilde eğitilmelidir. Yeşil dönüşüm gibi yeni alanlarda sektöre yönelik eğitimler, bu dengesizliği giderme noktasında etkili olacaktır.

4.5 Kadınların İş Gücü Piyasasına Katılımı: Fırsatlar ve Kısıtlılıklar

Bursa'da kadınların iş gücüne katılımı, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde önemli fırsatlar barındırmakla birlikte, toplumsal ve yapısal engeller nedeniyle istenen seviyeye ulaşamamaktadır. Otomotiv ve tekstil gibi büyük istihdam alanlarında kadın iş gücü sınırlı kalırken, sağlık, lojistik ve eğitim gibi sektörlerde kadın istihdamı giderek artmaktadır. Kadınların girişimciliğe yönlendirilmesi, dijital ve kooperatifleşme temelli projelerle desteklenmekte, ancak iş piyasasındaki eşitsizlikler ve kreş imkanlarının yetersizliği istihdamın sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Esnek çalışma modelleri, eşit ücret politikaları ve kadınların teknik beceriler kazanmasını sağlayan eğitim programları, iş gücü piyasasında daha güçlü bir kadın temsiliyeti için kritik öneme sahiptir. Devlet ve özel sektör iş birliğiyle atılacak adımlar, Bursa'da kadınların istihdama daha etkin katılımını sağlayarak ekonomik büyümeye katkı sunacaktır.

Kadınların iş gücü piyasasına katılımı, özellikle son yıllarda ekonomik kalkınma açısından büyük bir önem kazanmıştır. Bursa'da da bu dinamikler, kadınların iş gücüne katılımını etkileyen fırsatlar ve kısıtlılıklar üzerinden şekillenmektedir. Kadınların iş gücü piyasasındaki yeri, genellikle toplumsal normlar, sektörel talepler ve eğitimle bağlantılı olarak belirlenmektedir. Bu bölümde, Bursa'da kadınların iş gücü piyasasına katılımının artırılması için karşılaşılan fırsatlar ve kısıtlılıklar üzerinde durulacaktır.

Bursa, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde güçlü bir altyapıya sahipken, kadınların bu sektörlerde katılımı hala sınırlıdır. Sanayi sektöründe özellikle otomotiv ve tekstil gibi alanlar, büyük bir iş gücü talebine sahip olmasına rağmen, bu sektörlerde kadınların iş gücüne katılım oranı genellikle düşüktür. Kadınlar, sanayinin ağır iş gücü gerektiren alanlarında daha az yer almakta, genellikle tekstil sektörü gibi daha geleneksel işlerde yoğunlaşmaktadır. Tekstil sektöründe kadınların yoğun bir şekilde istihdam edilmesi, onların sektörel taleplere uygun pozisyonlarda iş bulmalarını sağlasa da bu alandaki çalışma koşulları genellikle

zordur. Bunun yanı sıra, birçok kadın, sanayide liderlik pozisyonlarında yer almadığı için bu sektördeki kadın iş gücü genellikle mavi yakalı işlerde yoğunlaşmaktadır. Tarım sektöründe de benzer bir durum gözlemlenmektedir. Kadınlar, tarımsal üretim süreçlerinde, özellikle meyve ve sebze hasadı gibi işleri yapmakta, ancak bu işler genellikle mevsimlik ve düşük vasıflı iş gücü gerektirmektedir. Bu da kadınların tarımda daha kalıcı ve nitelikli pozisyonlara gelmelerinin önünde bir engel teşkil etmektedir. Kadınların, tarımda daha kalıcı ve nitelikli pozisyonlarda yer alması, modern üretim tekniklerinin yaygınlaşması ile mümkün olabilir. Bunun yanı sıra, kadınların tarımda teknik bilgi ve becerilere sahip olmaları için daha fazla eğitim fırsatına ihtiyaç vardır. Bu tür eğitimler, kadınların tarımda daha fazla yer almasını sağlayarak sektördeki verimliliği artırabilir.

Bursa'da özellikle lojistik, sağlık ve eğitim gibi sektörlerde kadınların iş gücüne katılım oranları artmıştır. Lojistik sektörü, dijitalleşme ve otomasyon süreçleriyle daha eğitimli iş gücü talep ederken, kadınlar bu alandaki değişen taleplere daha hızlı adapte olmaktadır. Sağlık sektöründeki büyüme ise kadın iş gücüne önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak, bu sektörlerdeki iş gücü açıklarını kapatabilmek için daha fazla kadın istihdamına ihtiyaç vardır. Ayrıca, sağlık hizmetlerinde kadınların uzmanlık gerektiren alanlarda daha fazla yer alması, sektördeki iş gücü ihtiyacını karşılamak adına kritik bir adım olacaktır.

Bursa'da kadınların iş gücüne katılımını artırmak için uygulanan bazı projeler de mevcuttur. Örneğin, kadınların girişimcilik alanında daha fazla yer alabilmesi için çeşitli eğitim programları ve destekler sunulmaktadır. E-ticaret ve dijital girişimcilik gibi alanlarda kadınlara yönelik verilen eğitimlerle, kadınların kendi işlerini kurmaları teşvik edilmektedir. Ayrıca, kooperatifleşme ve el sanatları gibi alanlarda kadınların üretim yaparak ev ekonomilerine katkıda bulunmaları sağlanmaktadır. Bu tür girişimcilik projeleri, kadınların iş gücüne katılımını artırmanın yanı sıra, onların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına da olanak tanımaktadır. Öte yandan, Bursa'da geçmiş dönemlerde hane içi üretimi teşvik etmek amacıyla kadınlara dikiş makineleri, iplik, iğne setleri gibi çeşitli destekler sağlanarak kadınların iş gücüne katılımını artırmak hedeflenmiş; ancak bu kapsamda bir süreklilik sağlanamamıştır. Fason üretim için verilen destekler, iş gücünü artırmaya yönelik bir fırsat oluşturmuş olsa da, kadınların iş gücü piyasasında sürdürülebilir bir şekilde yer alabilmesi için daha kalıcı ve yapılandırılmış programlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bursa'da kadınların iş gücüne katılımını engelleyen bazı kısıtlılıklar da bulunmaktadır. Bunlar arasında, kadınların iş gücü piyasasında karşılaştıkları eşitsizlikler, düşük ücretler ve iş gücü piyasasında üst düzey pozisyonlarda yer almama gibi engeller yer almaktadır. Ayrıca, kadınların çocuk bakım sorumlulukları ve ailevi yükümlülükleri, iş gücüne katılımlarını kısıtlayan faktörler arasında bulunmaktadır. Bu sebeplerle, kadınların iş gücüne daha fazla katılabilmesi için esnek çalışma saatleri, kreş imkanları ve eşit işe eşit ücret gibi politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Bursa'da iş gücü piyasasına katılım, sektörlerde kadın istihdamını destekleyici çalışma koşullarının sağlanması ve daha fazla eğitim fırsatının sunulması ile artırılabilir. Kadınların iş gücü piyasasında daha güçlü bir şekilde yer alabilmesi için ve daha fazla girişimcilik fırsatının sunulması kritik öneme sahiptir. Bu süreçte hem devlet hem de özel sektör tarafından atılacak adımlar, Bursa'da kadınların iş gücüne daha etkin bir şekilde katılmalarını sağlayacaktır.

4.6 İşverenlerin Göçmen İş Gücüne Karşı Yaklaşımları ve Piyasa Dinamikleri

Bursa'daki göçmen iş gücü, özellikle tekstil, sanayi, inşaat ve tarım sektörlerinde önemli bir rol oynarken, kayıt dışı çalışma ve iş güvencesi eksikliği uzun vadeli istihdamı zorlaştırmaktadır. İşverenler, göçmen işçileri düşük maliyet ve hızlı adaptasyon avantajı nedeniyle tercih etmekte, ancak kalite kontrolü, iş disiplini ve süreklilik konularında tereddüt yaşamaktadır. Özellikle kadın göçmen işçilerin fason üretimdeki deneyimi istihdam açısından fırsat sunsa da, sektörün daralması ve kalite beklentileri nedeniyle bu potansiyel tam anlamıyla değerlendirilememektedir. Göçmen işçilerin sık iş değiştirmesi ve sosyal güvenceden yoksun çalışmaları, iş piyasasındaki entegrasyonlarını güçleştiren temel faktörler arasında yer almaktadır. Sürdürülebilir istihdamın sağlanabilmesi için mesleki eğitim programlarının genişletilmesi ve sektörel entegrasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kayıt dışı çalışmayı önleyici teşviklerin artırılması ve işverenlerin göçmen iş gücüne yönelik bilinçlendirilmesi, iş piyasasında daha kapsayıcı ve istikrarlı bir yapı oluşturulmasını sağlayabilir.

Bu bölümde, Bursa'daki iş gücü piyasasında göçmen emeğinin farklı sektörlerde nasıl bir rol oynadığı ve işverenlerin bu iş gücüne yönelik tutumlarının nasıl şekillendiği değerlendirilmektedir. Bursa'daki iş gücü piyasasında GKSS'ler özellikle tekstil, sanayi, inşaat ve tarım sektörlerinde önemli bir iş gücü kaynağı olarak görülmektedir. Ancak işverenlerin bu iş gücüne yönelik tutumları, ekonomik gereklilikler, çalışma koşulları ve kalite beklentileri çerçevesinde şekillenmektedir. GKSS'li işçilerin istihdam edilmesi, düşük ücret maliyetleri ve iş gücüne hızlı uyum sağlayabilme potansiyeli nedeniyle bazı sektörlerde avantaj olarak değerlendirilirken, kalite kontrolü, iş disiplini ve sürdürülebilir istihdam konularında çeşitli endişelere de yol açmaktadır.

Tekstil sektörü, GKSS'li işçilerin yoğun olarak çalıştığı alanlardan biridir. Özellikle Halep'te tekstil üretiminde deneyimi olan GKSS'li kadınlar, Bursa'daki tekstil atölyelerine hızla uyum sağlayabilmektedir. Halep'teki evde fason üretim pratiği, bu kadınların üretim süreçlerine adapte olmalarını kolaylaştırırsa da Bursa'da fason üretimin zamanla daralması, kadın göçmen işçilerin istihdam olanaklarını sınırlandırmıştır. Ayrıca, evde yapılan üretimin kalite standartlarını karşılamadığı yönündeki işveren şikayetleri, GKSS'li kadınların bu tür işler için daha az tercih edilmesine neden olmuştur.

Bursa'daki GKSS'li işçilerin iş gücü piyasasında karşılaştığı en önemli zorluklardan biri kayıt dışı istihdamdır. Göçmen işçilerin büyük bir bölümü sigortasız ve güvencesiz şekilde çalışmakta olup, bu durum iş gücü piyasasındaki uzun vadeli entegrasyonlarını güçleştirmektedir. Kayıt dışı çalışma özellikle kadınlar için daha yaygın olup, sosyal güvenceden yoksun olmaları sebebiyle iş güvencesi ve çalışma sürekliliği açısından risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte, GKSS'li kadınların iş gücüne katılımını etkileyen bir diğer faktör, çocuk bakımı sorunu ve esnek olmayan çalışma saatleridir.

Öte yandan, işverenler açısından göçmen iş gücü, düşük maliyetli ve esnek bir seçenek olarak değerlendirilmektedir. GKSS'li işçiler, genellikle Türk vatandaşlarının tercih etmediği ağır ve düşük ücretli işlerde istihdam edilmekte, özellikle inşaat ve tarım gibi sektörlerde yaygın olarak çalıştırılmaktadırlar. Ancak, düşük ücretle çalışmayı kabul etmeleri işverenler için avantaj gibi görünse de, kalite ve iş gücü sürekliliği konularında yaşanan sıkıntılar göz ardı edilmemelidir.

Bursa'daki işverenler, GKSS'li işçilerin uzun vadeli istihdam açısından sürdürülebilir bir çözüm olup olmadığı konusunda temkinli yaklaşmaktadır. Bunun temel nedenleri arasında, göçmen işçilerin sık iş değiştirmesi ve Türkiye'deki yaşam koşullarına adapte olma süreçlerinde yaşadıkları zorluklar yer almaktadır. Ayrıca, işverenler bazı sektörlerde, özellikle toplu çalışılan işlerde, GKSS'li işçilerin grup içi uyum sorunları yaşayabileceğini ve bu durumun üretim süreçlerini olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir.

Sonuç olarak, GKSS'li işçiler Bursa'daki iş gücü piyasasında önemli bir konuma sahip olmakla birlikte, sürdürülebilir istihdam açısından çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Göçmen iş gücünün ekonomik ve toplumsal açıdan daha iyi entegre edilebilmesi için, işverenlerin kalite beklentilerine uygun mesleki eğitim programları ve sektörel entegrasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu tür girişimler, hem göçmen işçilerin istihdam koşullarını iyileştirecek hem de Bursa'daki iş gücü piyasasının daha dengeli ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını sağlayacaktır.

4.7 Göçmenlerin Kayıtlı İş Gücü Piyasasına Geçişinin Önündeki Engeller

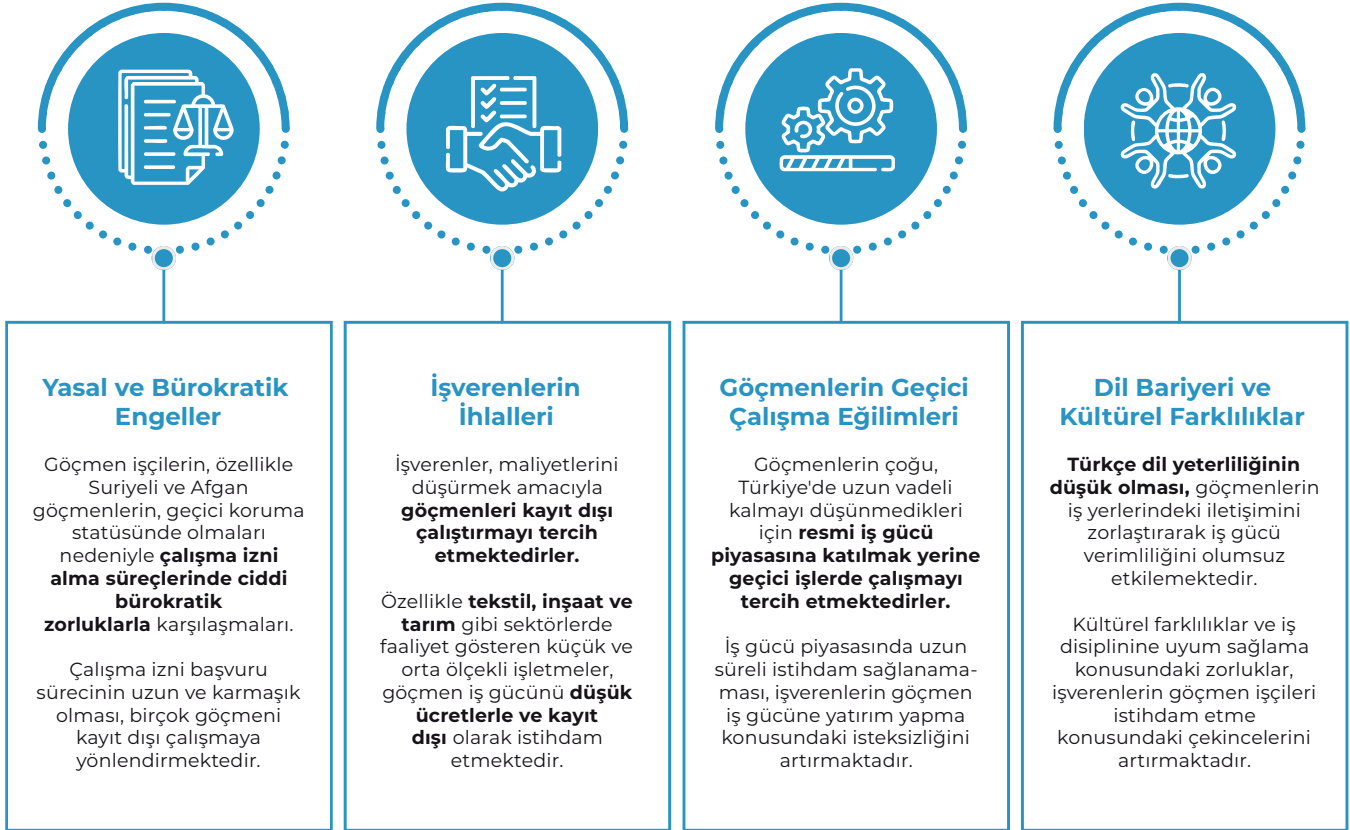
Bursa'da geçici koruma altındaki yabancıların kayıtlı iş gücü piyasasına katılımı, çalışma izinleri sürecindeki bürokratik engeller, işverenlerin kayıt dışı istihdama yönelme eğilimi ve dil bariyerleri nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Özellikle tekstil, inşaat ve tarım sektörlerinde işverenler, sigorta ve sosyal güvenlik maliyetlerinden kaçınmak amacıyla göçmen işçileri kayıt dışı çalıştırmayı tercih etmektedir. Göçmen işçilerin uzun vadeli istihdama yönelmek yerine kısa süreli işlerde çalışmayı tercih etmeleri, kayıtlı istihdama geçişi zorlaştıran bir diğer unsur olarak öne çıkmaktadır. Dil ve kültürel uyum eksikliği, göçmen işçilerin yalnızca düşük vasıflı işlere yönlendirilmesine yol açarak iş gücü piyasasındaki entegrasyonlarını sınırlamaktadır. Bu engellerin aşılabilmesi için çalışma izinlerinin alınmasını kolaylaştıracak reformlar, mesleki eğitim programlarının genişletilmesi ve dil destek mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu adımlar, göçmen iş gücünün iş piyasasına sürdürülebilir şekilde entegre olmasını sağlayarak kayıtlı istihdam oranlarını artıracaktır.

Bu bölümde, Bursa'daki GKSS'lerin ve Uluslararası Koruma altındaki yabancıların (UK) kayıtlı iş gücü piyasasına katılımını zorlaştıran temel yapısal ve bürokratik engeller değerlendirilmektedir. Bursa'da GKSS'li / UK'lı iş gücünün kayıtlı iş gücü piyasasına geçişi, çeşitli yasal, ekonomik ve kültürel engellerle karşı karşıyadır. Bu engellerin başında, çalışma izinleriyle ilgili süreçlerin karmaşıklığı ve uzunluğu gelmektedir. Geçici koruma veya uluslararası koruma statüsündeki bireyler, çalışma izni alabilmek için belirli prosedürleri tamamlamak zorunda olup, bu süreç çoğu durumda zaman alıcı ve maliyetli olabilmektedir.

Mevcut yasal düzenlemeler, belirli sektörlerde çalışma izni alınmasını daha zor hale getirdiğinden, birçok göçmen işçi için kayıtlı istihdama geçiş sınırlı kalmaktadır.

Şekil 5. Göçmenlerin Kayıtlı İş gücü Piyasasına Geçişinin Önündeki Engeller

GKSS'li / UK'lı işçilerin kayıt dışı istihdama yönelmesinin bir diğer nedeni, işverenlerin maliyetleri düşürme eğilimidir. Özellikle tekstil, inşaat ve tarım gibi sektörlerde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmeler, sigorta ve sosyal güvenlik primlerinden kaçınmak amacıyla kayıt dışı istihdama yönelmektedir. Kayıt dışı çalıştırılan işçiler, sosyal güvenceden yoksun kalmakta ve bu durum, iş gücü piyasasında düzensizliğe yol açmaktadır.

Bunun yanı sıra, bazı GKSS'lerin / UK'ların Türkiye'de geçici süreyle bulunacaklarına dair algıları da kayıtlı iş gücü piyasasına katılımı sınırlandıran bir diğer faktördür. Uzun vadeli istihdam yerine, daha esnek ve kısa süreli işlerde çalışmayı tercih etmeleri, kayıt dışı istihdamın yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Dil bariyerleri ve kültürel farklılıklar da GKSS'lerin / UK'ların iş gücü piyasasına entegrasyonunu zorlaştıran unsurlar arasındadır. İş yerlerinde etkili iletişim kurmakta zorlanan göçmen işçiler, bu durum nedeniyle genellikle düşük vasıflı işlere yönelmekte, işverenler ise daha fazla uyum gerektiren pozisyonlarda yerli iş gücünü tercih etmektedir.

Sonuç olarak, GKSS'lerin / UK'ların iş gücünün kayıtlı istihdama katılımı önündeki engeller, yasal düzenlemelerden işveren stratejilerine ve dil bariyerlerine kadar çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi için çalışma izni süreçlerinin kolaylaştırılması, mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve dil eğitimi gibi destekleyici politikaların

geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür adımlar, göçmen iş gücünün istihdam edilebilirliğini artırarak iş piyasasına daha sürdürülebilir bir entegrasyon sağlayacaktır.

4.8 Olası Geri Dönüşlerinin İş Gücü Piyasasına Etkileri

Bursa'daki GKSS'lerin geri dönüşü, iş gücü piyasasında ciddi değişimlere yol açabilecek önemli bir faktördür. Tekstil, tarım, inşaat ve sanayi gibi sektörlerde göçmen iş gücü önemli bir yer tutmakta olup, olası geri dönüşler bu sektörlerde ciddi istihdam açıkları yaratabilir. Özellikle düşük vasıflı iş gücü ihtiyacının göçmen işçiler tarafından karşılandığı tekstil ve tarım sektörlerinde, üretim süreçlerinde aksama yaşanması beklenmektedir. Ancak, göçmen iş gücünün azalması, uzun vadede yerli iş gücünün daha fazla eğitim alarak sektöre entegrasyonunu hızlandırabilir ve sanayi için yeni istihdam politikalarının geliştirilmesini teşvik edebilir. Bu sürecin başarılı yönetilebilmesi için mesleki eğitim yatırımlarının artırılması ve iş gücü planlamasının etkin bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Bu bölümde, Bursa'da yaşayan GKSS'lerin geri dönüş eğilimi ve bu sürecin iş gücü piyasasına olası etkileri değerlendirilmektedir. Bu kapsamda çeşitli beklentiler mevcuttur. İlk olarak, çoğu göçmenin uzun yıllardır Türkiye'de yaşamış ve yerleşik hale gelmiş olmaları, geri dönme düşüncelerini sınırlamaktadır. Bu bireylerin çocukları burada eğitim görmekte ve yaşamlarını sürdürmektedirler, bu da geri dönüşü ekonomik ve sosyal açıdan zorlaştırmaktadır. Ayrıca, Bursa'da birçok göçmen, özellikle sanayi ve tekstil sektörlerinde uzun yıllardır iş gücü olarak yer almakta, bu da ekonomik bağlarını güçlendirmektedir. Dolayısıyla gerçek bir geri dönüş akımının yaşanması beklenmemektedir. Geri dönüşlerin sınırlı olacağına ilişkin beklentiler, işverenlerin kaygılarını hafifletmiş ve iş gücü ihtiyacı konusunda bir süreklilik sağlanmasına olanak tanımıştır.

Diğer taraftan göçmenlerin, özellikle GKSS'li işçilerin, ülkelerine geri dönmeleri durumunda önemli etkiler yaşanabileceği öngörülmektedir. Bursa'da özellikle tekstil, inşaat, tarım ve sanayi sektörlerinde yoğunlaşan göçmen iş gücü, bu sektörlerin istihdam ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamaktadır. Bu sektörlerdeki iş gücü kaybı, üretim süreçlerini ve sektörel büyümeyi olumsuz etkileyebilir.

Özellikle tekstil sektöründe, GKSS'li işçilerin önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Bu sektör, düşük ücretli ve yoğun iş gücü talep eden işler barındırmakta ve göçmen iş gücü, özellikle düşük vasıflı işlerde yer almaktadır. Göçmen iş gücünün ülkelerine dönmeleri durumunda, tekstil sektöründe büyük bir istihdam açığının ortaya çıkması beklenmekte ve yerli iş gücünün bu boşluğu dolduramayacağı görüşü ortaya çıkmaktadır.

Tarım sektöründe de benzer bir durum söz konusudur. Bursa'daki tarım iş gücünün büyük bir kısmını göçmenler oluşturmaktadır ve özellikle meyve toplama, sebze işleme ve benzeri alanlarda çalışan bu iş gücünün, geri dönmeleri durumunda bu sektörlerde büyük bir boşluk oluşturacağı düşünülmektedir. Tarımsal üretimde yaşanacak bu aksamanın, ürünlerin yetiştirilmesi ve hasat edilmesi sürecinde ciddi zorluklara yol açabileceğine, bunun da yerel ekonomiyi ve gıda üretimini olumsuz etkileyebileceğine inanılmaktadır.

Sanayi sektöründe de özellikle düşük vasıflı iş gücü ihtiyacı göçmenler tarafından karşılanmaktadır. Göçmen işçilerin geri dönmelerinin, üretim hatlarında aksamalara yol açabileceği ve özellikle iş gücü yoğun sektörlerdeki iş gücü kaybının, üretimin yavaşlamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Bu durumun ulusal pazarlara yapılan ihracatın hızını olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmektedir.

Diğer taraftan, göçmenlerin geri dönüşünün, bazı sektörlerde fırsatlar oluşturacağına ilişkin görüşler mevcuttur. Özellikle nitelikli iş gücü eksiklikleri bulunan bazı sanayi dallarında, yerli iş gücünün bu boşluğu dolduracağına inanılmaktadır. Ancak, bu geçişin zaman alacağı ve yerli iş gücünün eğitimi için daha fazla yatırım yapılması gerektiği aşikardır. Bu nedenle, göçmen iş gücünün geri dönüşü, kısa vadede iş gücü piyasasında ciddi dengesizlikler yaratacak olsa da uzun vadede, bu dönüşüm yerli iş gücünün daha fazla eğitim alarak nitelikli işlerde istihdam edilmesiyle dengelenebileceği belirtilmiştir.

Özetle; göçmenlerin ülkelerine geri dönmesi, Bursa'daki iş gücü piyasasında önemli etkiler yaratacaktır. Özellikle tekstil, inşaat, tarım ve sanayi sektörlerinde büyük iş gücü açıkları oluşabilir ve bu da ekonomik büyümeyi ve sektörlerin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyebilir. Ancak, göçmenlerin geri dönmesiyle birlikte yerli iş gücüne yönelik eğitim yatırımlarının artması, uzun vadede dengeyi sağlayabilir.

4.9 İş Gücü Piyasasına Geçişte Kurumlar Arası İletişim Ağı

Bursa'da iş gücü piyasasının etkin işleyişi, kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesini gerektirmektedir. İş gücü arzı ve sektörel talepler arasındaki uyumsuzluk, eğitim kurumları, kamu ve özel sektör arasındaki iş birliği eksikliği nedeniyle derinleşmektedir. Özellikle mesleki eğitim programlarının sektör ihtiyaçlarıyla tam olarak örtüşmemesi, iş gücü geçiş sürecini yavaşlatmaktadır. İşverenler, nitelikli iş gücüne erişimde zorluk yaşarken, iş arayan bireyler mevcut eğitimlerin yetersizliği nedeniyle istihdama entegre olmakta güçlük çekmektedir. Bu dengesizliği gidermek için, iş gücü piyasası aktörleri arasında veri paylaşımı artırılmalı, eğitim programları sektör dinamiklerine göre güncellenmeli ve daha uyumlu istihdam stratejileri geliştirilmelidir.

Bu bölümde, Bursa'da iş gücü piyasasına geçiş sürecinde kurumlar arası iş birliği ve iletişim ağının rolü değerlendirilmektedir. Bursa'daki iş gücü piyasasında, kurumlar arası iş birliği, iş gücü arzını sektör talepleriyle uyumlu hale getirmek adına kritik bir rol oynamaktadır. Bu süreç, yalnızca iş gücü arzı ile işveren taleplerini eşleştirmekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda çalışanların teknik becerilerinin sektörel ihtiyaçlarla örtüşmesini de gerektirir. Bursa'daki çeşitli kurumların iş gücü piyasasına yönelik faaliyetleri, iş gücü arzının etkin bir şekilde yönlendirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, bu süreçte karşılaşılan zorluklar da mevcuttur. Özellikle kurumlar arası etkileşim ve koordinasyon eksiklikleri, iş gücü piyasasına geçişi destekleyen projelerin etkinliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Bursa'da kurumlar arası iş birliği, iş gücü geçiş sürecini hızlandıran önemli faktörlerden biridir. Ancak, paydaşlar arasındaki iş birliği ve veri paylaşımının yetersizliği, iş gücü piyasasına yönelik stratejik planlamaların başarısını sınırlamaktadır. Özellikle mesleki eğitim ve sertifikalandırma programları, sektörel taleplerle uyumlu hale getirilmeden yürütülmektedir. İşverenlerin, sektör ihtiyaçlarına uygun eğitimler talep etmeleri ve bu taleplerin kurumlar tarafından yeterince karşılanmaması, iş gücü piyasasında bir uyumsuzluk yaratmaktadır.

Bu bağlamda, iş gücü piyasası aktörlerinin daha esnek ve uyarlanabilir iş birliği mekanizmaları geliştirmeleri gerekmektedir. Bu mekanizmaların, eğitim programlarının güncellenmesi, iş gücü taleplerinin daha hızlı bir şekilde analiz edilmesi ve sektörel ihtiyaçlara uygun eğitimlerin düzenlenmesi gibi unsurları kapsamalıdır. Bununla birlikte, iş gücü geçişi ve istihdamın desteklenmesi konusunda yerel yönetimler, kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının daha sıkı bir iş birliği içinde çalışmaları gerekmektedir.

Bursa'daki iş gücü piyasasında, özellikle sektörel taleplerin hızla değişmesi ve eğitim kurumlarının bu taleplere uygun eğitimler sunmakta yetersiz kalması, iş gücü piyasasındaki etkinliği olumsuz etkilemektedir. Bu noktada, iş gücü geçiş süreçlerinin daha verimli hale gelmesi için kurumlar arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi ve bilgi akışının hızlandırılması önem taşımaktadır. Bu süreçte, iş gücü piyasasının ihtiyacı olan becerilerle, iş arayan bireylerin yetkinliklerinin uyumlu hale getirilmesi, iş gücü verimliliğini artıracaktır. Bu doğrultuda, iş gücü geçişine yönelik projelerde kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi, iş gücü piyasasında daha sürdürülebilir bir yapının oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

V. BÖLÜM

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Bursa'nın iş gücü piyasasını kapsamlı bir şekilde analiz ederek, sektörel istihdam açıklarını, mesleki eğitim ihtiyaçlarını, iş gücüne erişimi zorlaştıran faktörleri ve politika geliştirme alanlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında yapılan saha araştırmaları, mülakatlar ve anket sonuçları, işverenlerin ve iş arayan bireylerin beklentileri arasındaki farkları ortaya koymuş, aynı zamanda TÜİK, İŞKUR, SGK gibi kurumlardan elde edilen ikincil veriler ile ilin istihdam dinamikleri değerlendirilmiştir. Çalışmanın temel amacı, Bursa'daki iş gücü piyasasında yaşanan dengesizlikleri ortaya koyarak, hangi sektörlerde iş gücü açığı bulunduğunu tespit etmek ve mesleki eğitimlerin en verimli şekilde nasıl planlanabileceğine dair somut öneriler geliştirmektir. Aynı zamanda iş gücü arzının sektörlerin ihtiyaçlarına uygun şekilde yönlendirilmesini sağlamak ve böylece zaman ve emek kaybını minimize etmek hedeflenmiştir.

Elde edilen bulgular Tablo 88'de sistematik bir şekilde özetlenmiştir. Bu tabloda Bursa'nın iş gücü piyasasında yapılan analizler neticesinde belirlenen sektörlerde yaşanan iş gücü açığının nedenlerini, beklenen nitelik ve kalifikasyonları, çalışan cinsiyet tercihlerini, kırılan gruplara ve kayıtlı istihdama karşı tutumu analiz eden özet bir çerçeve sunulmaktadır.

Bursa, tarihi ve ekonomik yapısı ile Türkiye'nin en önemli sanayi ve ticaret merkezlerinden biri olarak konumlanmaktadır. Marmara Bölgesi'nde stratejik bir noktada bulunan şehir, sahip olduğu sanayi altyapısı, tarım potansiyeli ve ticaret hacmiyle dikkat çekmektedir. Nüfus artış hızı ve iç göç hareketleri nedeniyle Bursa'nın iş gücü piyasası sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisindedir. Bu çalışma, Bursa'nın sektörel bazda mevcut ekonomik yapısını, iş gücü talebini ve eksikliklerini analiz ederek kapsamlı bir değerlendirme sunmaktadır.

Bursa, işsizlik oranı açısından Türkiye ortalamasının altında bir seviyeye sahiptir. 2022'de Türkiye'de işsizlik oranı %10,4 olarak gerçekleşirken, Bursa'da bu oran %8,9 olarak kaydedilmiştir. 2023'te Türkiye genelinde işsizlik oranı %9,4'e gerilerken, Bursa'da %8,3 seviyesine düşmüştür (Tablo 15). Bursa'daki işsizlik oranlarının Türkiye ortalamasının altında olması, ilin sanayi ve hizmet sektörlerinde sağladığı geniş istihdam olanaklarına bağlanabilir.

Bursa, istihdam oranı açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir performans sergilemektedir. 2022 yılında Bursa'da istihdam oranı %50,6 iken, Türkiye genelinde bu oran %47,5 olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise Bursa'da istihdam oranı %51,3 seviyesine çıkarken, Türkiye genelinde %48,3 olarak ölçülmüştür (Tablo 16). Bursa'nın yüksek istihdam oranı, sanayi ve ticaretin yoğun olmasıyla doğrudan ilişkilidir. Özellikle otomotiv, tekstil ve hizmet sektörleri, ilin iş gücünü dinamik tutan temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Bursa, iş gücüne katılma oranında da Türkiye ortalamasının üstünde seyretmektedir. 2022'de Türkiye'de iş gücüne katılma oranı %53,1 seviyesindeyken, Bursa'da %55,5 olarak kaydedilmiştir. 2023 yılında ise Türkiye ortalaması %53,3 seviyesine çıkarken, Bursa %56,0 oranına ulaşmıştır (Tablo 17). Bu fark, Bursa'da ekonomik faaliyetlerin canlılığını ve iş gücüne katılımın yüksek olduğunu göstermektedir.

Bursa'da özel sektör istihdam olanakları kamu sektörüne kıyasla çok daha geniştir. 2023 yılı itibarıyla Bursa'da toplam açık iş sayısı 134.759 olarak kaydedilmiş olup, bunun 134.650'si özel sektörde, yalnızca 109'u ise kamu sektöründedir. Türkiye genelinde ise toplam açık iş sayısı 2.677.006 olup, büyük çoğunluğu özel sektörde bulunmaktadır. Bursa'daki iş ilanlarının büyük bir kısmı sanayi ve hizmet sektörlerine yöneliktir (Tablo 18). İşe yerleştirme oranlarında da Bursa, Türkiye geneline benzer bir eğilim göstermektedir. Bursa'da toplam 66.382 kişi istihdama kazandırılmış olup, bunların 39.492'si erkek, 26.890'ı ise kadındır. Türkiye genelinde ise toplam 1.237.026 kişi işe yerleştirilmiştir (Tablo 19). Kadın istihdamının erkeklere kıyasla daha düşük seviyelerde seyretmesi, Bursa özelinde olduğu kadar Türkiye genelinde de bir sorun olarak öne çıkmaktadır.

Yukarıda bahsedildiği üzere Bursa Türkiye'nin en büyük sanayi kentlerinden biri olup, otomotiv, makine, metal ve kimya gibi alanlarda önemli bir konuma sahiptir. Otomotiv sektörü, Bursa ekonomisinin lokomotifi haline gelmiştir. Ancak bu sektörde nitelikli teknik personel eksikliği büyük bir sorun olarak öne çıkmaktadır. CNC operatörleri, kaynak ustaları, elektrik teknikerleri, CMM destekli kalite kontrol operatörleri ve karbon ayak izi & enerji verimliliği uzmanları gibi alanlarda ciddi bir personel açığı bulunmaktadır. Aynı zamanda, makine ve metal sanayiinde de beceriye dayalı istihdam gerekliliği bulunmaktadır, ancak mesleki eğitim bu talepleri karşılamakta yetersiz kalmaktadır.

Ek olarak, Bursa'da kimya ve plastik sanayisinin büyüme potansiyeli de artmaktadır. Kimyasal madde üretimi ve geri dönüşüm alanları, yeni yatırımlar sayesinde önem kazanmaktadır. Ancak, kimya sektöründe çalışan elemanların iş sağlığı ve güvenliği konularında daha fazla eğitilmesi gerekmektedir.

Bursa'nın tekstil sanayisi geleneksel olarak güçlü olmakla birlikte, son yıllarda rekabet koşullarının değişmesi ve firmaların yurtdışına taşınması sebebiyle iş gücü piyasasında

dalgalanmalar yaşanmaktadır. Boyahane işçileri, dokuma operatörleri ve tekstil makineleri bakım uzmanları gibi pozisyonlarda ciddi bir eksiklik vardır. Yeni teknolojilere uyum sağlamak için mesleki eğitim programlarının artırılması gerekmektedir.

Bursa, zeytin, meyve ve sebze üretimi gibi alanlarda önemli bir yere sahip olsa da modern tarım tekniklerine geçiş konusunda eksiklikler bulunmaktadır. Tarım sektöründe istihdam genellikle mevsimlik ve düşük vasıflı iş gücü ile sağlanmaktadır. Tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi için daha fazla eğitim ve altyapı yatırımlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bursa, turizm potansiyeli açısından da önemli bir şehirdir. Uludağ Kış Turizmi, termal turizm ve tarihî yapılar, şehir ekonomisine katkı sağlamaktadır. Ancak, turizm sektöründe nitelikli rehber, otel personeli ve restoran çalışanları gibi alanlarda ciddi açıklar bulunmaktadır. Hizmet sektöründe lojistik ve e-ticaret büyüyen alanlar olup, bu alanlarda dijital becerilere sahip çalışanlara ihtiyaç artmaktadır.

Bursa, göçmen nüfuslar için de bir istihdam merkezi olmuştur. Göçmenler genellikle tekstil, tarım ve hizmet sektörlerinde istihdam edilmektedir. Ancak, bu alanlarda yerli halk ile göçmenler arasında istihdam rekabeti ortaya çıkmaktadır. Yerli halk, iş güvencesi ve daha iyi çalışma koşulları beklerken, göçmenlerin kayıt dışı istihdam oranı yüksek kalmaktadır.

Bursa, Türkiye'nin en dinamik iş gücü piyasalarından birine sahiptir ve sanayi, tarım, tekstil, hizmet ve turizm sektörleri ile geniş bir istihdam ağı oluşturmaktadır. Sanayi sektörü büyümeye devam ederken, nitelikli iş gücü eksikliği ve teknolojik dönüşüm gereksinimi, rekabet gücünü artırmak için ele alınması gereken en önemli konular arasındadır. Tekstil sektörü, uluslararası rekabet baskısı nedeniyle yeniden yapılanma sürecine ihtiyaç duyarken, tarım sektörü ise mevsimsel iş gücü sorunları ve düşük verimlilik ile karşı karşıyadır. Hizmet ve turizm sektörleri ise nitelikli personel açığı ve dijitalleşme ihtiyacı nedeniyle sürdürülebilir bir büyüme modeli benimsemelidir.

Bursa, engelli bireylerin istihdamı konusunda Türkiye ortalamasının oldukça gerisinde kalmaktadır. Bursa'da toplam 2.907 engelli birey işe yerleştirilmiş olup, bunların 2.330'u erkek, 577'si ise kadındır. Türkiye genelinde ise toplam 35.177 engelli birey istihdam edilmiştir. Bursa'da kamu sektöründe istihdam edilen engelli sayısı sadece 1 kişi iken, özel sektörde bu sayı 2.906 olarak kaydedilmiştir (Tablo 24). Engelli bireylerin istihdamı konusundaki düşük oranlar, yerel yönetimlerin ve işletmelerin daha kapsayıcı politikalar geliştirmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak, Bursa, istihdam oranı ve iş gücüne katılım açısından Türkiye ortalamasının üzerinde bir performans sergilemektedir. Bunun temel nedenleri, sanayi ve ticaretin güçlü olması ve iş gücüne duyulan sürekli taleptir. İşsizlik oranları Türkiye ortalamasının altında

seyretmekle birlikte, kadınların ve engelli bireylerin istihdam oranlarının düşük olması dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Bursa iş gücü piyasasındaki arz-talep dengesini sağlamak, sektörlerin ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman açığını kapatmak ve istihdamı artırmak amacıyla çeşitli önlemler alınması gerekmektedir.

Bunlar:

Bursa'daki sanayi sektörlerinin hızla değişen iş gücü taleplerine uygun olarak mesleki eğitim müfredatı belirli aralıklarla güncellenmeli, öğrencilerin sahada tecrübe kazanabileceği staj ve işbaşı eğitim modelleri yaygınlaştırılmalıdır.

Sanayi ve hizmet sektörlerindeki nitelikli iş gücü açığını belirlemek için kapsamlı bir iş gücü haritası oluşturulmalı ve eksik beceri alanlarına özel eğitim programları geliştirilmelidir.

Bursa sanayisinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla OSB'lerde enerji verimliliği yatırımları teşvik edilmeli, yeşil enerji projeleri desteklenmeli ve karbon ayak izini düşürecek çevre dostu üretim modellerine geçiş hızlandırılmalıdır.

Otomotiv ve savunma sanayi gibi kritik sektörlerde iş gücü ihtiyacını karşılamak için özel eğitim programları oluşturulmalı ve otomasyon, yapay zeka tabanlı üretim süreçlerine geçiş teşvik edilmelidir.

Kadın girişimciliğini teşvik etmek amacıyla mikro finans destekleri, mentorluk programları ve özel sektöre yönelik vergi teşvikleri sunulmalı; kadınların iş gücüne katılımını artırmak için esnek çalışma modelleri yaygınlaştırılmalıdır.

Kamu sektöründe engelli istihdam oranının düşük olması nedeniyle, özel sektör için engelli istihdam kotaları artırılmalı ve teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.

Bursa'nın zeytin üretimi ve tarımsal ihracat kapasitesini artırmak için üretici birlikleri güçlendirilmeli, kooperatifleşme teşvik edilmeli ve uluslararası pazarlama kanalları geliştirilmelidir.

Tarım sektöründe verimliliği artırmak için damlama sulama, sensörlü sulama ve veri analitiği tabanlı modern tarım teknikleri yaygınlaştırılmalı, mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşulları iyileştirilmelidir.

Küçük ve orta ölçekli çiftçilere lojistik desteği sağlamak amacıyla soğuk hava depoları ve tarım ürünleri lojistik merkezleri artırılmalı, ürünlerin düşük maliyetle ve hızlı şekilde pazara sunulması desteklenmelidir.

Bursa'nın sanayi ve ihracat kapasitesini artırmak için uluslararası lojistik merkezi kurulmalı ve otomotiv üretim merkezlerine hızlı yük taşıma imkânı sağlayan demiryolu altyapısı güçlendirilmelidir.

Bursa'daki sanayi bölgelerine ulaşımı kolaylaştırmak için toplu taşıma hatları genişletilmeli, OSB'lere özel raylı sistem bağlantıları oluşturulmalıdır.

İş gücünün dijital dönüşüme uyum sağlaması için ücretsiz dijital beceri eğitimleri düzenlenmeli ve Bursa'nın teknoloji sektöründe rekabet gücünü artıracak AR-GE yatırımları teşvik edilmelidir.

Uludağ'da yıl boyu turizm modeline geçilerek kış sporları dışında doğa sporları, kampçılık, bisiklet yolları ve ekstrem spor faaliyetleri desteklenmeli, Bursa'nın turizm potansiyeli çeşitlendirilmelidir.

Bursa'nın tarihi ve kültürel zenginliklerini tanıtmak için artırılmış gerçeklik ve sanal tur uygulamaları geliştirilmeli, gastronomi festivalleri düzenlenerek yerel mutfak kültürü öne çıkarılmalıdır.

Göçmen işçilerin kayıt dışı çalıştırılmasından doğan sorunları önlemek için denetimler artırılmalı, yasal prosedürler sadeleştirilmeli ve kayıtlı istihdama geçişi teşvik edecek mekanizmalar oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, kamu sektöründeki iş olanaklarının oldukça kısıtlı olması ve özel sektörün istihdam yükünü taşıması, Bursa'da iş piyasasının temel özellikleri olarak değerlendirilebilir. Kamu ve özel sektör iş birliği ile mesleki eğitim programlarının güçlendirilmesi, dijital becerilerin artırılması ve kapsayıcı istihdam politikalarının uygulanması, Bursa'nın sürdürülebilir ekonomik büyümesini destekleyecektir. Ayrıca, yerel yönetimlerin sanayi, tarım ve hizmet sektörlerine yönelik stratejik yatırımları artırarak, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun çözümler üretmesi büyük önem taşımaktadır. Uzun vadede, Bursa'nın ekonomik çeşitliliğini artırmak ve istihdam fırsatlarını genişletmek için bölgesel kalkınma politikalarının etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Tablo 88. İş Gücü İhtiyacı Duyulan Sektörler ve Aranan İş Gücü Özellikleri

Sektör	İş Gücü Açığı	İş Gücü Açığının Nedenleri	Beklenen Nitelikler & Kalifikasyonlar	Cinsiyet Tercih	Kırılan Gruplara Karşı Tutumlar	Kayıtlı İstihdama Karşı Tutumlar
Otomotiv	1. Nitelikli Teknik Personel, 2. Montajcı 3. Motor Ustası 4. Aydınlatma Sistemleri Teknisyeni	- Teknolojik gelişmelere uyum eksikliği, mesleki eğitim yetersizliği, gençlerin sanayiye ilgisinin azalması, mezunların sahaya adaptasyon sorunu vardır. - Otomotiv sanayi ve metal işleme sektörlerinde teknik uzmanlık gerektiren mesleklerde iş gücü açığı kritik seviyededir. - Beyaz yaka iş gücü arzı yetersiz: Özellikle yazılım uzmanları ve teknik mühendisler konusunda eksiklikler vardır. - Talep edilen niteliklere uygun iş gücü bulunmaması: Eğitim sisteminin sektörel taleplere uygun olmaması.	- CNC operatörlüğü, - Elektrik teknikerliği, - Enerji verimliliği uzmanlığı, - Kaynakçılık, - Elektrikli hibrit araç bakım teknisyenliği - Deneyim ve sertifikalar: - Makine montajı, otomotiv elektroniği, hibrit araç bakımı, - Mühendislik ve yazılım bilgisi: otomotiv sektöründe yazılım ve dijital sistemler üzerine bilgi sahibi olmak avantajlıdır. - Problem çözme ve analitik düşünme yeteneği: hata tespiti ve üretim süreçlerini iyileştirme becerisi gereklidir.	Erkek	- Kadınlara karşı nötr, göçmenlere yönelik kısmen olumsuz - Otomotiv sektörü erkek ağırlıklı bir istihdama sahiptir. - Ağır sanayi ortamı ve fiziksel güç gerektiren iş nedeniyle kadın istihdamı daha düşük seviyededir. - Göçmen işçilerin otomotiv sektörüne entegrasyonu sınırlıdır, çoğunlukla düşük vasfili işlerde çalışmaktadır.	Kayıtlı dışı çalışma yaygın
Tekstil	1. Üretim Elemanları 2. Dokuma 3. Boyanane İşçileri 4. Düz Dikiliş 5. Makinecililiği 6. Konfeksiyon 7. Üretim Uzmanı 8. Tekstil Makineleri Bakım-Onarım Uzmanı	- Düşük ücretler, ağır çalışma koşulları sektörün cazipliğini azaltmaktadır. - Küçük ölçekli firmaların sektörden çekilmesi, iş gücü ihtiyacından dengesizlik yaratmaktadır. - Üretim süreçlerinin otomasyona kavması, geleneksel becerilere sahip çalışanları işsiz bırakırken, teknik bilgi gerektiren alanlarda iş gücü açığı yaratmaktadır. - Tekstil işletmelerinin ihracatına taşınması, yerli iş gücünün sektörde atılmaktadır. - Göçmen iş gücüne bağımlılık, yerli iş gücünün sektörde düşük oranlarda çalışmasına neden olmaktadır.	- Teknik bilgi ve beceriler: Dokuma, dikim, tekstil makineleri kullanımı, bakım onarım bilgisi. - Dijital yetkinlikler: Otomasyon sistemleri, dijital üretim teknikleri. - Sektörel deneyim: Fason üretim, boyanane işlemleri, konfeksiyon yönetimi gibi alanlarda tecrübe.	Kadın	- Tekstil sektörü kadın iş gücünün yoğun olduğu bir alandır. Kadınlar genellikle konfeksiyon, dikim, kalite kontrol ve üretim hatlarında çalışmaktadır. Liderlik pozisyonlarında kadın temsilisi düşüktür, kadınlar daha çok mavi yaka işlerde yer almaktadır. - Göçmen işçiler, düşük ücretli ve yoğun iş gücü gerektiren işlerde çalışmaktadır. - GKSS'li kadın işçiler, geçmiş deneyimleri nedeniyle tekstil işlerine hızlı adapte olmaktadır, ancak fason üretimde kalite sorunları nedeniyle işverenler tarafından tercih edilememektedir. - Göçmen iş gücünün ülkelerine dönüşmesi durumunda, sektörde ciddi bir iş gücü açığının oluşacağı öngörülmektedir.	- Tekstil sektöründe kayıt dışı istihdam oranı yüksek olup, özellikle fason üretim ve küçük ölçekli işletmelerde yaygındır. - Göçmen işçilerin kayıt dışı çalıştırılması, işverenlerin maliyet düşürme stratejilerinden biridir.
Tarım	1. Mevsimlik İşçiler 2. Soğuk Hava Deposu İşçileri 3. Paketleme Elemanları 4. Hayvancılık İşçileri 5. Seracılık Uzmanları	- Göçmen iş gücüne bağımlılık, yerli iş gücünün tarım sektörüne ilgisini azaltmıştır. - Modern tarım tekniklerine geçiş ile birlikte, eğitimli ve teknolojik bilgiye sahip iş gücüne talep artmaktadır. - Düşük ücretler ve ağır çalışma koşulları, yerli halkın tarım sektörüne ilgisini azaltmaktadır. - Mevsimlik ve geçici çalışma modeli, istihdam sürekliliğini zorlaştırmaktadır. - Tarımda geleneksel yöntemlerin hakim olması, teknolojik yetkinlik gerektiren işlerde iş gücü açığı yaratmaktadır. - Göçmen iş gücünün ülkelerine dönüşmesi durumunda, sektörde büyük bir iş gücü boşluğu oluşacağı öngörülmektedir.	- Temel tarım bilgisi: Meyve-sebze hasadı, hayvancılık, seracılık teknikleri. - Teknik yetkinlikler: Organik tarım, modern sulama sistemleri, tarım makineleri kullanımı. - Fiziksel dayanıklılık: Zorlu çalışma koşullarına uyum sağlayabilme. - Dijital beceriler: Akıllı tarım uygulamaları, verimlilik yönetimi.	Erkek	- Kadın iş gücü özellikle meyve-sebze hasadı ve paketlenme işlerinde yaygındır ancak çoğunlukla düşük vasfili pozisyonlarda yer almaktadır. - Göçmen işçiler tarım sektöründe en çok istihdam edilen grup olup, ağır ve düşük ücretli işlerde yerel halk ve göçmen işçiler arasında istihdam rekabeti bulunmaktadır; yerli işçiler daha yüksek maaş ve iş güvencesi beklemektedir. - Mevsimlik işçilerin sosyal güvenceden yoksun olması, sektörde büyük bir eşitsizlik yaratmaktadır.	Tarım sektöründe kayıt dışı istihdam yaygındır, özellikle mevsimlik işçiler arasında sıkça görülmektedir.

Tablo 88. İş Gücü İhtiyacı Duyulan Sektörler ve Aranılan İş Gücü Özellikleri

Sektör	İş Gücü Açığı	İş Gücü Açığının Nedenleri	Beklenen Nitelikler & Kalifikasyonlar	Cinsiyet Tercih	Kırılan Gruplara Karşı Tutumlar	Kayıtlı İstihdama Karşı Tutumlar
Lojistik	- Depo Yöneticileri, - Taşıma Operatörleri - Şoför - Lojistik Koordinatörleri - Yöneticiler - E-Ticaret Lojistik Uzmanları	- Dijitalleşme ve otomasyonun artması, sektörde daha teknik ve nitelikli iş gücü talebini artırmıştır. - E-ticaretin hızla büyümesi, depo yönetimi ve dağıtım ağlarında yeni iş gücü talepleri yaratmıştır. - Nitelikli iş gücü eksikliği, lojistik sektörünün büyümesini sınırlamaktadır. - Lojistik eğitim programlarının ve mesleki eğitimlerin yetersiz olması, sektördeki iş gücü açığının başlıca nedenlerindendir.	- Dijital beceriler: Depo yönetimi sistemleri, tedarik zinciri yönetimi yazılımları - Teknik yetkinlikler: Taşıma ve sevkiyat yönetimi, stok kontrol, rota optimizasyonu - Lisans ve sertifikalar: Lojistik yönetimi, tedarik zinciri ve uluslararası taşımacılık sertifikaları.	Erkek	- Kadın çalışanların sektördeki varlığı giderek artsa da, fiziksel güç gerektiren işlerde erkek çalışanlar tercih edilmektedir. - Göçmen işçiler, lojistik sektöründe düşük vasfili işlerde (yükleme-boşaltma, depo işçiliği) yoğun olarak çalışmaktadır.	Büyük lojistik firmaları kayıtlı istihdama, yönelirken, küçük ölçekli işletmelerde kayıt dışı çalışma yaygın olabilir.
Enerji	- Yenilenebilir Enerji Teknisyenleri - Enerji Sistemleri Mühendisleri - Enerji Verimliliği Uzmanları - Mikro İşlem Tasarımcıları	- Yenilenebilir enerji projelerinin hızla artması, ancak sektöre uygun eğitim programlarının yetersiz olması. - Enerji verimliliği ve yeşil dönüşüm alanlarında sertifikalı uzman eksikliği. - Sanayi sektöründe artan enerji talebine karşılık, enerji uzmanı yetiştirme süreçlerinin yavaş ilerlemesi. - Mesleki eğitim ve üniversite-sanayi iş birliğinin yeterince gelişmemiş olması.	- Teknik beceriler: Yenilenebilir enerji sistemleri kurulumu ve bakımı, güneş panelleri montajı, rüzgar türbini bakımı. - Enerji yönetimi bilgisi: Sanayi tesislerinde enerji verimliliği stratejileri geliştirme. - Dijital yetkinlikler: Akıllı enerji sistemleri, otomasyon ve mikro işlem tasarımı. - Sertifikalar: MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu) sertifikalı enerji uzmanlığı, yenilenebilir enerji mühendisliği	Erkek	- Enerji sektörü ağırlıklı olarak erkek çalışanlara sahiptir, ancak yeşil enerji ve dijitalleşen iş alanlarında kadın istihdamı artmaktadır. - Enerji sektöründe göçmen işçi istihdamı düşük, çünkü sektör genellikle teknik uzmanlık gerektirmektedir.	Kayıtlı istihdam yaygın
İnşaat	- Usta ve Teknik Elemanlar - Beden İşçileri	- İnşaat işlerinin fiziksel olarak zorlu ve tehlikeli olması, yerli iş gücünün bu alana ilgisi azalmaktadır. - Mesleki eğitim programlarının yetersiz olması, kalifiye eleman yetiştirilmesini zorlaştırmaktadır.	- İnşaat mühendisliği - Saha deneyimi - İnşaat teknik bilgisi - El becerisi ve fiziksel dayanıklılık	Erkek	- İnşaat sektörü ağırlıklı olarak erkek iş gücüne dayanmaktadır. - Göçmen işçiler inşaat sektöründe düşük ücretle çalıştırılmaktadır. - Göçmen işçilerin ülkelerine dönmesi durumunda, sektörde büyük iş gücü açığı oluşabilir ve bu, inşaat projelerinin aksamasına yol açabilir.	İnşaat sektöründe kayıt dışı çalışma yaygındır, özellikle inşaat vasfili işçiler, göçmenler sosyal güvenlik primleri ve diğer yasal yükümlülüklerden kaçınmak için kayıt dışı istihdamı tercih etmektedir.
Turizm	- Nitelikli Rehber - Otel Personeli - Restoran Çalışanları (Garsonlar, Mutrak Personeli, Aşçılar) - Resepsyonistler - Sağlık Turizmi Uzmanları	- Uludağ kış turizmi, termal turizm ve kültürel turizm alanlarında artan turist sayısı, nitelikli iş gücü ihtiyacını artırmaktadır. - Sezonluk istihdam modeli, sürekli iş gücü sağlamayı zorlaştırmaktadır. - Turizm sektöründe varidyalı çalışma düzeni ve ulaşım sorunları, çalışanların bu alana yönelmesini engellemektedir.	- Yabancı dil bilgisi: Turizm çalışanlarının en az bir yabancı dili iyi derecede bilmesi beklenmektedir. - Yetkinlikler: Otelcilik, restoran ve turizm sektörlerinde misafir memnuniyetini sağlayacak iletişim becerileri. - Teknik beceriler: Otel yönetimi, turizm rehberliği, rezervasyon sistemleri kullanımı. - Sertifika: Turizm işletmeciliği, aşçılık, konaklama yönetimi gibi alanlarda alınan mesleki belgeler.	Kadın/Erkek	- Otelcilik, resepsiyon, restoran ve hizmet sektöründe kadın çalışan oranı yüksektir. - Turizm sektöründe göçmen işçilerin istihdamı özellikle düşük vasfili işlerde yoğunlaşmaktadır (temizlik, mutlak personeli, taşımacılık gibi).	Kayıtlı istihdam tercih ediliyor

KAYNAKÇA

- Bursa Valiliği İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2022). *2022 yılı faaliyet raporu*. Bursa İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Yayınları.
- Bursa Valiliği. (2023). *Bursa ekonomik ve sosyal göstergeler 2023*. Bursa Valiliği Yayınları.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025). Geçici koruma. Göç İdaresi Başkanlığı. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025). İkamet izinleri. Göç İdaresi Başkanlığı. <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- İstanbul Bilgi Üniversitesi. (2021). *MATILDE Bursa Karacabey raporu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). *Bursa il sanayi durum raporu*. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayınları.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK). (2025). SGK veri tabanı. Sosyal Güvenlik Kurumu. <https://veri.sgk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları 2023. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2023-49684> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). İstihdam, işsizlik ve ücret. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR). (2024). *Bursa iş gücü piyasası raporları 2024*. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayınları.
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR). (2025). Kurumsal bilgi: İstatistikler. Türkiye İş Kurumu. <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/> (Erişim tarihi: 10 Şubat 2025).
- Uludağ İhracatçı Birlikleri (UİB). (2021). *Bursa ili raporu 2021*. UİB Yayınları.

Funded by the European Union
Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir
ممول من الاتحاد الأوروبي

